

פרשת המים

טבילה כהודמנות לצמיחה, להיטהרות ולריפוי

עורכות:

אלונה ליסיצה, דליה מרקס, מיה ליבוביץ', תמר דבדבני

פרשת המים

טבילה כהודמנות לצמיחה, להיטהרות ולריפוי

הוצאת הקיבוץ המאוחד

ספריית היהדות המתקדמת

מועצת הרבנים המתקדמים בישראל (מר"ם)

Alona Lisitsa, Dalia Marx, Maya Leibovich, Tamar Duvdevani

PARASHAT HAMAYIM

Immersion in Water as an Opportunity for Renewal and Spiritual Growth

עריכה לשונית:
לאה שניר

עיצוב, סידור ועימוד:
א. אורן הפקות דפוס בע"מ

אין להעתיק, לשכפל, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע או להפיץ ספר זה או קטעים ממנו בשום צורה ובשום אמצעי – אלקטרוני, אופטי או מכני (לרבות צילום והקלטה) – ללא אישור בכתב מהמוציא לאור.

© כל הזכויות שמורות לתנועה ליהדות מתקדמת
The Israeli Movement for Progressive Judaism
ולהוצאת הקיבוץ המאוחד
תשע"ב – 2011

Printed in Israel by Hakibbutz Hameuchad Pub. House

תוכן העניינים

- 9..... מים שלנו: מבואות
- 11..... א. בראי המים: המים כסמל
- מים ונשים [16]
 - לטבול במים [19]
- 22..... ב. הטבילה בראי ההלכה
- טבילת הנידה [23]
 - טבילת היולדת [24]
 - טבילה כחלק מתהליך הגיור [25]
 - מנהגי הטבילה [25]
 - איך טובלים [26]
 - היכן טובלים [26]
- 28..... ג. מול הראי: הטבילה ואנחנו
- 32..... ד. טָבַל
- 33..... ה. על הספר
- 35..... ו. מבנה הספר
- 37..... שער ראשון: טבילה במעברי החיים
- מיה ליבוביץ' / התכוונות [38]
- 39..... א. קבלת המחזור הראשון
- אלונה ליסיצה / טקס טבילה לציון קבלת המחזור הראשון [39]
- 41..... ב. מחזור חודשי
- רחל שבת בית־הלחמי / תפילתה של העולה ממי הטבילה [41]
 - אלונה ליסיצה / בסיום מחזור חודשי [43]
 - רות קרא־איוונוב קניאל / טבילה [44]
 - אסתי קמאי / מזמור טבילה [45]
- 46..... ג. לקראת כינון זוגיות
- תמר דבדבני ודליה מרקס / "דודי לי ואני לוי" [46]
 - תמר דבדבני / לחידוש הקשר הזוגי [48]

- ד. קידושין** 49
- אלונה ליסיצה / טקס טבילה לכלה ולחתן [49]
 - יהודית אדלמן-גרין / טקס טבילה לכלה לטרם הנישואים, מלווה במסיבת מצווה [51]
 - גאווה חפץ / טקס טבילה לכלה לפני חופתה [53]
 - מיה ליבוביץ' ואלונה ליסיצה / טבילת אם לפני חתונת בתה [55]
- ה. היריון ולידה** 56
- עינת רמון / תפילה בטרם טבילה במקווה לפני טיפולי פוריות [56]
 - דליה מרקס / תפילה לחודש תשיעי של היריון [58]
 - אלמונית / תפילה לטבילה שלפני הלידה [61]
 - אלמונית / תפילה לטבילה שלאחר הלידה [63]
 - אשרת מורג / תפילה לאחר לידה [65]
 - קורי זיידלר / תפילה ליוולדת [67]
- ו. לאחר חילול קידושין** 68
- ע' בת מיכאל / לאחר חילול קידושין [68]
- ז. גירושין ופרידה** 72
- מיה ליבוביץ' ותמר דבדבני / לאחר גירושין [72]
 - רוחמה וייס / מחזור ברכות גירושין [75]
 - רות קרא-איונוב קניאל / ברכת השחר [78]
- ח. אבלות** 80
- מיה ליבוביץ' / בסיום אבלות [80]
 - מיה ליבוביץ' / אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו [82]
 - אדמיאל קוסמן / טקס טהרה [83]
 - מיה ליבוביץ' / כוונה לטבילה [84]
- שער שני: הזדמנויות לריפוי והחלמה של הנפש והגוף** 85
- תמר דבדבני / התכוונות [86]
- א. אובדן היריון** 87
- תמר דבדבני / טקס טבילה לאחר אובדן היריון [87]
- ב. הפלה** 90
- תמר דבדבני / טקס טבילה לאחר הפלה [90]
- ג. הצלה מתאונה או מאסון** 94
- דליה מרקס / טבילת הגומל: טבילה למי שניצלו מצרה [94]
- ד. החלמה מאירוע אלים** 98
- תמר דבדבני / התחדשות בעקבות ניצול מיני [98]
 - מיה ליבוביץ' / התחדשות בעקבות אונס [99]

ה. התמודדות עם מחלה 100.....

- תמר דבדבני / לאחר גילוי מחלה קשה [100]
- גאווה חפץ / טבילה לחולה: טקס ליום שני בשבוע [103]

ו. החלמה ממשבר 105.....

- בטחה הר"שפי / מקולות מים רבים [105]

שער שלישי: התחדשות ותיקון עצמי 109.....

- אלונה ליסיצה / התכוונות לטבילה, התחדשות [110]
- עפר שבת בית-הלחמי / בים הגדול (ראייה וטבילה) [111]
- אשרת מורג / טבילה לציון התחברות למסורת אמותיי [113]
- נעמה דפניקלן / לכי לך [115]
- דליה מרקס / כוונה לטבילה [116]
- חיים רכניצר / שיר טבילה [117]
- תמר דבדבני / עומדת על גדת הנהר [118]
- אדמיאל קוסמן / הו, השכל הפועל, הסיבה הראשונה [119]
- דוריה פנקס-נווה / טבילות [120]
- מיה ליבוביץ' / טבילה לפני קבלת תואר או הסמכה לרבנות [122]
- מיה ליבוביץ' / טקס טבילה לפני הגיוס לצבא [123]

שער רביעי: גיור 127.....

- דליה מרקס / התכוונות [128]
- אלונה ליסיצה / טבילה וגיור: מבוא [129]
- אלונה ליסיצה ומיה ליבוביץ' / טקס טבילה לגיור [131]
- יהורם מזור / טקס טבילה בים כסיום תהליך הגיור [133]
- קורי זיידלר / טבילת מתגיירים [136]
- אלונה ליסיצה / טקס טבילת הגיור ואישורו על ידי בית הדין [139]
- אונה סיפורין / מקווה מים: להפוך ליהודייה [142]

שער חמישי: טקסי מעגל השנה 143.....

א. ראש חודש 145.....

- מיה ליבוביץ' / לראש חודש [145]
- מיה ליבוביץ' / בראש חודש (לילו או יומו) [147]

ב. ראש השנה 150.....

- ארנה פילץ / תשליך [150]
- תמר דבדבני / תשליך [152]

ג. פסח 153.....

- תמר דבדבני / לקראת פסח [153]
- נעמה קלמן / מדרש מרים [155]

157..... עיון טבילה

- צביה ולדן / טובלת ושורש בידה [159]
- טל אילן / נשים במקווה - מדוע ומאיזו תקופה [163]
- יעל לוי / ריטואל מקביל - טבילת הבעל במועד טבילת האישה [170]
- מירעלע בת-ציון גולדסמיט / ברוך עושה מעשה בראשית [174]
- דוריה פנקס־נווה / על חוויית התמרה (טרנספורמציה), שיקוף ועדות במים [178]
- שמחה דניאל בורשטיין / מקווים להפוך את זה להרגל [184]
- יהודית בריש"ע גרשוביץ / יצר, יוצר ויצירה בקדושה ובטהרה: עיון בסיפור "אגדת הסופר" של ש"י עגנון [190]

195..... המשתתפות והמשתתפים בספר

200..... תודות

מים שלנו:

מבואות

בראי המים: המים כסמל

התרבות היהודית צמחה כאן, בארץ ישראל, באזור שבו יודע האדם שהמים הם מקור חיים יקר ערך. מציאותם אינה מובנת מאליה והיא תלויה רבות הן במעשיו הן בחסדי שמים. באקלים צחיח למחצה זה היו מפעלי המים לסימנן של הציוויליזציות האנושיות הקדומות שצמחו באזור. אלו שחיו בארץ, יצרו בה ונאבקו בה על קיומם, ידעו היטב עד כמה המים חיוניים ויקרים. כך הם סיפרו את סיפור חייהם, סיפור עולמם, סיפור היחס בין האדם לבורא. על פי סיפור הבריאה בספר בראשית היו המים בעולם עוד בהיותו במצב של תוהו ובוהו. ביום הבריאה השני מבדיל אלהים "בין מים למים" (בראשית א, 6) ומחלק את המים לעליונים ולתחתונים, וביום הבריאה השלישי הוא מתחם את המים התחתונים למקומות מוגדרים:

**וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד
וַתֵּרָא הַיַּבְשָׁה וַיְהִי כֵן: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבְשָׁה אֶרֶץ וּלְמַקְוֵה
הַמַּיִם קְרֵא יַמִּים וַיִּרְא אֱלֹהִים כִּי טוֹב.** (בראשית א, 9-10)

תיחום מקומם של המים והיקוותם לימים הם שאפשרו ליבשה להיראות. המים היו בעולם לפני הצמחים ובעלי החיים – הם התנאי לקיומם, הם התשתית להתנהלותו של העולם. בתהלים מתוארת מלאכתו של אלהים בבריאה במילים: "לְרַקַּע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם כִּי לְעוֹלָם חֲסָדוֹ" (קלו, 6). תמונה פיוטית זו נכנסה לסידורי התפילה בברכות השחר: "בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם רַקַּע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם", והיא מציירת את הקרקע שעליה אנו עומדים כמכסה על המים המפכים תחתיה. המים הם הבסיס עליו תיפון תבל ושעליו יתקיימו החיים, ומהם יושפע להם טוב.

המים העליונים מזוהים במסורות המדרשיות והמיסטיות ככוח גברי המשפיע על העולם תוך הפריה הדדית עם הכוח הנשי הגלום במים התחתונים. ברוח זו שואל רבי אבהו בתלמוד הבבלי: "מאימתי מברכים על הגשמים?" ונענה: "משיצא חתן לקראת כלה" (תענית ו, ע"ב). רש"י מפרש את התמונה היפה של החתן היוצא לקראת הכלה באומרו: "שירדו כל כך שכשהטפה נופלת יוצאה אחרת ובולטת כנגדה". כלומר הרגע שבו ניתן לברך על הגשמים הוא זה שבו המים שלמטה עולים וקופצים לקראת המים הבאים מלמעלה. רגע זה מתואר כמפגש של אהבה זוגית והוא המוביל לפיריון ולשפע.

גן עדן מתואר כמקום רווי מים ופורה (בראשית ב, 10-14) המוקף בארבעה נהרות. אפשר שהקפה זו היא הד לעטיפתו של העובר ברחם אמו. הגירוש מגן העדן נחוה כיציאה מהוויה מוגנת ורחומה זו אל מציאות מפחידה, הפרוצה לארבע הרוחות. שוב איננו מוקפים במים המגוננים והמחיים. יציאה סמלית זו מן הרחם האלהי, היא היא לידתה של האנושות.

גם אירועים פרטיים בחייהם של אבות האומה ואמותיה קשורים באופן ישיר למים. בתרבויות רבות נתפשים מקורות מים ובארות כבעלי סגולה לעורר אהבה ולהביא לפיריון. אנו זוכים להכיר לראשונה את רבקה ליד המעיין, כשהיא שואבת מים לעבד אברהם ולגמליו (בראשית כד, 11-20). גם יעקב פוגש את רחל ליד הבאר (בראשית כט, 2-12), פגישה שתחילתה נשיקה וסופה בכי. מי הבאר ודמעותיו של יעקב בנושקו לרחל נוגעים כביכול אלה באלה, ורומזים להמשך חייהם המשותפים. משה, שראשית חייו, הצלתו ואף שמו קשורים במים, פוגש לראשונה את ציפורה אשתו ליד הבאר (שמות ג, 16-19). לעיתים מפגש קרוב בין אנשים יש בו מן הצלילות, התום והבטחת החיים הטמונים במים, אך לעיתים – כמו במים – נמהלת בו מידה של עכירות.

גם מעשי ניסים רבים שעשה אלהים לעמו קשורים במים. תחילתן של מכות מצרים בהפיכת מי היאור לדם (שמות ז, 20); שיאה של יציאת מצרים הוא נס היבקעו של ים סוף (שמות יד, 26-31). במהלך המסע במדבר, העדרם של המים או הימצאם, היו מרכיב יסודי ביכולת ההשרדות של העם ובתחושת הרווחה שלו, כמו גם אבן בוחן ביחסי אלהים עם בני ישראל ועם משה. מיד לאחר התיאור הנפלא של שירת הים על התשועה בים סוף, מתוארת תלונת העם על שמצאו רק מים מרים, שאינם מתאימים לשתייה (שמות טז, 2-3). מסורת מדרשית מספרת שבזכות מרים הנביאה ליוותה באר נודדת את עם

ישראל במדבר, הייתה מהלכת עמם ומשקה אותם (תלמוד בבלי תענית ט, ע"א). בארה של מרים, על פי אותה מסורת, מתגלה לאורך ההיסטוריה היהודית בהקשרים ניסיים שונים. בתרבות העממית היהודית, נחשבת בארה של מרים כמרפאה. על פי מסורות אלה היא נודדת בין המעיינות והבארות בכל העולם ומתגלה באחד מהם במוצאי השבת:

**ונהגו הנשים לדלות מים במוצאי שבת תיכף ששמעו "ברכו"
[בתפילת ערבית] שמצינו באגדה שבארה של מרים בימה של
טבריא, וכל מוצאי שבת מחזירין [= מחזרים] על כל מעינות
ועל כל בארות, וכל מי שהוא חולה ויזדמן לו מים וישתה
אפילו כל גופו מוכה שחין מיד נרפא. ומעשה באדם אחד
שהיה מוכה שחין והלכה אשתו במוצאי שבת לשאוב מים
ונתעכבה יותר מדאי ונזדמן לה בארה של מרים ומלאה
כדה מאותן המים. כיון שבאה אצל בעלה כעס עליה ומרוב
כעסו נפלה כדה משכמה ותשבר הכד ונפלו מטפי [מטיפות]
המים על בשרו ובכל מקום שנתזו המים נרפא השחין. (ספר
כלבו סימן מא)**

רבים נוהגים כיום להוסיף בליל הסדר לכוסו של אליהו, המסמלת את הגאולה העתידה, גביע מים צלולים, המסמל את בארה של מרים הנביאה ואת פועלה בגאולת מצרים.

החיים במזרחו של אגן הים התיכון אפשריים רק במקום בו מצויים מים. המים מסמלים אפוא אחיזה באדמה, אדמת כנען שתהיה לארץ ישראל. הן אברהם הן יצחק חופרים בארות, ועבדיו של יצחק אף מכריזים "מצאנו מים!" על כן, אולי, התפתחה אותה מסורת בדבר בארה של מרים המלווה את עם ישראל במדבר בדרכו הצחיחה אל הארץ שתהיה בית חייו.

החקלאות בארץ ישראל הקדומה התבססה במידה רבה על הגשמים. לא מפליאה אם כן העובדה שהמים במקורותינו הינם אות לברכה. בספר דברים מתאר משה את ארץ ישראל כארץ פורייה ודשנה. הוא מדגים את עושרה וברכתה של הארץ שאליה יביא ה' את עמו בדברו על מימיה המרווים אותה: "אַרְץ טוֹבָה אֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם עֵינֵת וְתֵהֱמֵת יִצְאִים בְּבִקְעָה וּבְהָר" (ח, 7). אם ישראל ישכילו לפעול באופן המצופה מהם, אזי:

**וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ הָרִים וּבְקָעוֹת
לְמִטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מַיִם... וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ תִשְׁמְעוּ אֶל
מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם
וּלְעַבְדוֹ בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִטַּר אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ
יּוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפַּת דָּגְנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב
בְּשִׂדְךָ לְבַהֲמֹתֶךָ וְאֶכְלַת וּשְׁבַעְתָּ. (דברים יא, 11-15)**

כשם שהמים הם מרכיב יסודי בברכה השמורה לעושי מצוות האל, כך עלולה ברכתם להתחלף בקללת העדרם אם בני ישראל לא ישכילו לנהוג כראוי: "וְעֶצֶר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטַּר וְהֶאֱדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְאֶבְדַּתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה... (שם יא, 17).

ממשלת האל בעולמו ניכרת בשליטתו במים. במזמור כט בתהלים, המתאר את כוחו של ה' ושליטתו בעולמו, נאמר: "קוֹל ה' עַל הַמַּיִם" (פס' 3). גם אם נתקשה לראות את פועלו של אלוהים בעולמו כ"אחראי השקיה" קוסמי, הפותח והסוגר את הברז השמימי על פי ההתנהגות המוסרית, דומה שאנו יכולים להזדהות עם התחושה המונחת בבסיס הדברים והיא שהמים – ובמיוחד באזור שחון כאזורנו הגיאוגרפי – הינם ברכה.

בתפילת הגשם, הנאמרת בשמיני עצרת לאחר הקריאה בתורה, מוזכרים אבות האומה ויחסם למים. כשם שהשגחתו של אלוהים על עמו מתבטאת במתן מים, כך אבות העם הביעו את נאמנותם לאל באמצעות המים. לדוגמא, על אברהם נאמר:

**זָכַר אֲב נִמְשָׁךְ אַחֲרֶיךָ כַּמַּיִם
בְּרַכְתּוֹ כְּעֵץ שֶׁתּוֹל עַל פְּלָגֵי מַיִם
גִּנְנָתוֹ הִצְלָתוֹ מֵאֵשׁ וּמַמַּיִם
דְּרִשְׁתּוֹ בְּזָרְעוֹ עַל כָּל מַיִם.
בְּעֵבוּרוֹ אֶל תִּמְנַע מַיִם. (מתוך הפיוט "זכר אב", שמחברו אינו ידוע)**

נאמנותו של אברהם לאלוהים מושווית למים וכך גם שפע הברכות שהמטיר עליו אלוהים, ועל אלה מבוססת בקשתנו לגשם. בפיוטי גשם מודרניים הוספו בתי שיר העוסקים באמהות האומה וביחסן למים, והנה שני בתים מפיוטים כאלה:

זָכַר מְנַהֵגָה וְנָשִׁים חוֹלְלוֹת עַל שִׁפְתַּי מַיִם.
כְּשׁוֹפְטֵת תַּחַת תִּמְרֵי הוֹשִׁיעָה בְּשִׁטְפוֹן מַיִם.
וְעַת צָר בְּקֶשׁ הַשְּׁקֵתָהּ חֶלֶב וְלֹא מַיִם.
תִּמְכָּה בַחֲמוֹתֶיהָ עַד שׁוֹבָה לְאַרְץ גְּלוֹת מַיִם.
בְּזָכוֹתַי יָרוּוּ הָרִים וְעַמְקֵיהֶם שָׁפַע מַיִם. (הרב יהורם מזור)

זָכַר אֶת אֲשֶׁר בְּכַדָּה שָׁאַבָּה לְעַבְדֵי וְלַגְּמָלִים – מַיִם
וְאַחֲרָיו לְכַנֵּעַן אֶל אֲדוֹנוֹ נִמְשָׁכָה בְּנַחַת כַּמַּיִם
אֶת יַעֲקֹב בְּנֵה אָהָבָה כִּי נְבוֹאָתָהּ נִמְשָׁכָה כַּמַּיִם
וְלֹאֲחִיָּה שִׁלַּחְתּוּ לְהַצִּילוֹ מִנְקַמַּת עֲשׂוֹ פַחַז כַּמַּיִם –
בְּעֵבֹר רִבְקָה אֶל תִּמְנַע מַיִם! (לאה שקדיאל)

אך כשם שהמים הם ברכה ובלעדיהם לא ייתכנו חיים על פני האדמה, כך הם עלולים להיות קללה כשהם ניתנים במידה מוגזמת ובעוצמה מכלה. כשהאל רוצה להעניש את האנושות הצעירה על חטאיה, הוא עושה זאת על ידי מחיית העולם במים:

בְּשִׁנַּת שֵׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לַחַיִּי נִחַ בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנַי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר
יוֹם לַחֲדָשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעֲיֵנֵי תְהוֹם רַבָּה וְאַרְבַּת
הַשָּׁמַיִם נִפְתְּחוּ: וַיְהִי הַגֶּשֶׁם עַל הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים
לַיְלָה. (בראשית ז, 11-12)

מתנת החיים המופלאה הופכת באחת למלכודת מוות, כאשר כל בני האדם ובעלי החיים נכחדים מעל פני האדמה המוצפת; שורדים רק נח, בני ביתו והחיות אשר הביאו איתם לתיבה. התלמוד מביא את דברי ר' יהושע בן לוי שמייעץ כיצד על המתעורר משנתו לנהוג כשהוא מקיץ מחלומות המטרידים את מנוחתו. בין היתר הוא אומר:

הרואה נהר בחלום ישכים ויאמר: "הַנְּנִי נֹטָה אֵלַיָּה כְּנֶהָר
שְׁלוֹם" (ישעיהו סו, 12) קודם שיקדמנו פסוק אחר: "כִּי יָבוֹא
כְּנֶהָר צָר" (שם נט, 19) ... הרואה באר בחלום ישכים ויאמר:
"בְּאֵר מַיִם חַיִּים" (בראשית כו, 19) קודם שיקדמנו פסוק אחר:
"כִּהְקִיר בֵּיר מִימִיָּה". (ירמיהו ו, 7) (תלמוד בבלי ברכות נו, ע"ב)

רבי יהושע מבקש ללמדנו שלמים לא מוקנית תכונה חיובית או שלילית מצד עצמם, וערכיותם המחיייה או המסוכנת תלויה בפרשנות הניתנת להם. המים השופעים והמחייים מושווים בספרות ישראל לחוכמה. קריאתו של הנביא ישעיהו: "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיה נה, 1) מוסברת במדרש כקריאה ללימוד תורה (תלמוד בבלי תענית ז, ע"א). העדר החוכמה כמוהו כצמא עז למים, שאי אפשר לחיות בלעדיהם. כדוגמה לדימוי זה, נצטט מתוך **בן סירא**, השייך לספרות החיצונית, מתוך דרשה בשבח החוכמה:

מורשה קהלת יעקב	תורה צוה לנו משה
וכחדקל בימי אביב	המלאה כפישון חכמה
וכירדן בימי קציר	המציפה כפרת תבונה
וכגיוחן בימי בציר...	המשפיעה כיאור מוסר
וכאמת מים יצאתי אל גן	גם אנכי כנחל מנהר
וארוה ערוגתי	אמרתי אשקה גני
ונהרי היה לים.	ונה היה לי הנחל לנהר

(בן סירא כד, 23-31)

בן סירא משווה את המים הגועשים בנהרות הגדולים בעולם לאורכן של עונות השנה השונות, למלאות התורה המיטיבה והמשפיעה. הוא מתאר את בקשת החוכמה שלו עצמו כניסיון צנוע להשקות את גנו, והנה אמת המים הקטנה שהשקתה את גנו גדלה, עמקה עד שהייתה לנחל, שהפך לנהר, ולבסוף הוא מעיד על חוכמתו "ונהרי היה לים".

מים ונשים

ברבים מהקשרי התרבות היהודית מים קשורים בנשים ובנשיות. כך למשל מספר התלמוד על נשות ישראל במצרים, שבשנות העבדות הקשות והמייאשות לא איבדו תקווה להצלה, לעומת הגברים שביקשו בייאושם לפרוש מפרייה ורבייה:

דרש רב עזירא: בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור – נגאלו ישראל ממצרים. בשעה שהולכות לשאוב מים, הקב"ה מזמן להם דגים קטנים בכדיהן ושואבות מחצה מים

ומחצה דגים, ובאות ושופתות שתי קדירות, אחת של חמין ואחת של דגים, ומוליכות אצל בעליהן לשדה, ומרחיצות אותן [את בעליהן] וסכות אותן ומאכילות אותן ומשקות אותן ונזקקות להן בין שפתיים... וכיון שמתעברות באות לבתיהם. וכיון שמגיע זמן מולדיהן [=לידתן] הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח... ומלקט להן [הקב"ה] שני עיגולין, אחד של שמן ואחד של דבש... וכיון שמתגדלין באין עדרים עדרים לבתיהן... וכשנגלה הקב"ה על הים הם הכירוהו תחילה.

(תלמוד בבלי סוטה יא, ע"ב)

מוטיב המים כיסוד מפרה ומיטיב בולט במדרש זה: הנשים הצדקניות מתעקשות להמשיך את הדור, ולמרות המצב הקשה לא פג בהן הרצון לחיות. הקב"ה, שנוכח בפעלתנותן המבורכת, מסייע בידיהן וממלא את כדי המים שלהן בדגים (שגם הם סמל לפריה). הן מפנקות את הגברים העובדים בפרך במאכל, במשקה, ברחיצה ובסיכה. כשאלה שבעים ורגועים, הן שוכבות איתם והרות להם. בהגיע זמן הלידה יולדות הנשים בשדה, והקב"ה משמש כמינקת לתינוקות ומחייא אותם. לכשיגדלו התינוקות וייצאו ממצרים, הם יעברו בים סוף ויכירו את גואלם-מיניקתם.

ראשית גאולת מצרים במים וסופה במים. גם הגאולה העתידיה קשורה במים, כפי שעולה מדברי הנביא ישעיה: "וּשְׂאֲבָתֶם מֵיִם בְּשֶׁשׁוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה" (ישעיהו יב, 3). פסוק זה מושר בטקס ההבדלה במוצאי שבתות. בטקס זה מושר גם פיוט המביע ציפייה לבואו של אליהו הנביא מבשר הגאולה, ויש קהילות בהן מוסיפים ושרים גם על מרים הנביאה ומייחלים: "במהרה בימינו, היא תביאנו אל מי הישועה" (לילה גל ברנר וירתור ווסקו, מתוך סידור משכן תפילה).

שירת האהבה המקראית הגדולה, מגילת שיר השירים, מדמה את האהובה למקור מים: "גַּן נְעוּלַת אַחַתִּי כְּלָה גַל נְעוּלַת מַעַיְנֵי חַתּוּם" (ד, 12). "המעין החתום" הינו הנערה הבתולה שאליה מייחל האהוב, והוא ממשיך בתיאוריו הזורמים, ההופכים נלהבים יותר ויותר: "מַעַיְנֵי גַנִּים בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנַזְלִים מִן לְבַנוֹן" (שם, 15).

דימוי האישה למקור מים חיים מובא גם בספר משלי:

**שְׁתֵּה מַיִם מְבוֹרָךְ וְנִזְלִים מֵתוֹךְ בְּאֵרֶךְ: יִפּוּצוּ מֵעִינֵיךָ חוּצָה
בְּרַחֲבוֹת פְּלָגֵי מַיִם: יִהְיוּ לְךָ לְבַדְּךָ וְאֵין לְזָרִים אֲתָךְ: יִהְיֶה מְקוֹרְךָ
בְּרוּךְ וְשִׂמְחָה מְאֹשֶׁת נְעוּרֶיךָ. (ה, 15-18)**

נשים הן שמחזיקות את התינוק בתוך מי השפיר שברחמן ומזינות אותו, ואחד מתפקידיהן המסורתיים הוא לדאוג לצורכיהם הקיומיים של בני ביתן. גם משום כך הן נתפשות כנותנות חיים וכשומרות עליהם, בדומה למים.

נוכל למנות גורמים נוספים שבגינם מים נתפשים כמטאפורה לנשים: המים שקופים ואין להם צבע משל עצמם, אך משתקפים בהם מראות, לעיתים באופן בלתי יציב ואף מתעתע. יש הטוענים שלמים אין טעם ואף לא כיוון זרימה משלהם, והם יזרמו על פי תוואי השטח שעליו הם מצויים. המים אף זקוקים לכלי שיכיל אותם וייתן בהם צורה. לעיתים במקורות חז"ל מדומה האישה עצמה לכלי קיבול. הדבר קשור בכך שהיא מכילה את התינוק שבקרבה ואת הגבר שבא אליה. דימויים אלה ואחרים מתאימים לסמליות המיוחסת לעיתים לנשים, שאין להן משל עצמן ולא כלום; שהן תלויות באחר (באב, בבן זוג או בבן) כדי לקבל טעם, כיוון וצורה; וכמו הלבנה (שגם היא סמל נשי), הן מקבלות את האור שנוגה עליהן ממקור אחר. בתורה מתקשרות נשים ונשיות למים גם באופנים אחרים. כך למשל, בדיקתה של אישה סוטה, זו הנחשדת בבגידה בבעלה, נערכת באמצעות שתיית מים (במדבר ה).

בעיני נשים רבות בימינו, עלולים חלק מהדימויים שהובאו לעיל, כמו גם האופן שבו קושרו נשים למים, לעורר התנגדות וכעס. אנו שותפות לרגשות אלה אולם אנו מאמינות שכדי ליצור שינוי יש להכיר תחילה את המסורות. רק כך נוכל להתמודד איתן, לפרש את חלקן מחדש, לדחות חלק מהן ולהוסיף עליהן. קיימות דרכים מגוונות להבנת מהותם של המים והקשר בין נשים ומים. באמצעות דרכים אלה אפשר ליצור דימויים רעננים של נשים ונשיות. היות המים יסוד חסר צורה ואמורפי, שניתן לאכוף עליו תבנית, יכולה להיותפוש דווקא כתכונה חיובית ורצויה. ניתן לאגור מים, לצבור אותם, לשפוך אותם ולתעל אותם, אבל לאמיתו של דבר, מים הם יסוד שאינו ניתן לשליטה. ככל שיכפו עליהם צורה, הם יסרבו לקבל אותה ולעשותה חלק ממהותם. אם נמזוג מים לכוס, הם יקבלו אמנם את צורתה, אבל ברגע שייצאו ממנה, לא תותיר צורת הכוס את רישומה עליהם. המים הם יסוד זורם ודינאמי שסגולתו ביכולתו לשנות את צורתו בהתאם למציאות הפיזית המשתנה, ובה בשעה לשנות את

כל מה שבא במגע איתו. כך חלוקי הנחל שעוצבו על ידי זרימת המים, כמאמר הפסוק: "אֲבָנִים שֶׁחֲקוּ מַיִם" (איוב יד, 19), שמשמעו שהמים הנראים גמישים וחסרי צורה הם אלה השוחקים את האבנים.

לטבול במים

אחת החוויות של עמידה מול מקור מים היא עמידה מול השתקפות. דמות העולם ודמותנו שלנו משתקפות במים בצורה עכורה, סהרורית או מלאת פלאות. בהכנסנו למים, אנו הופכים לחלק מעולם הבבואה, אנו נכנסים לעולם דמיוני, שיש בו אין ספור אפשרויות. אנו מקבלים מן המים מעין אשראי לשהות בתוך עולם החלומות שלנו.

טקסים רבים ביהדות עושים שימוש במים. מלבד הטבילה, נזכיר את שאיבת המים לשם אפיית המצות בפסח והלנתם לילה אחד לפני השימוש בהם, את שמחת בית השואבה ואת ניסוך המים בסוכות. כאן תובא דוגמא נוספת מטקס קבלי סודי שמקורו בימי הביניים, שעליו מספר חוקר הקבלה גרשם שלום. חרף העובדה שככל הנראה אין מקיימים אותו כבר מאות שנים, יש בו כדי ללמדנו על המשמעות המיוחדת שהוקנתה למים בהקשר הטקסי. זהו טקס חניכה של תלמידים הנכנסים בסודו של חוג מיסטי סגור. בשיאו מוסר הרב לחבר החדש את השם המפורש בהגייתו:

טרם ילמד הרב את תלמידו, ירחצו במים ויטבלו בארבעים סאה, וילבישו בגדים לבנים ויצומו יום שילמדוהו, ויעמדו במים עד קרסוליהם, ויפתח הרב פיו באימה ויאמר: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, ה' אלוהי ישראל אתה אחד ושמך אחד ותצונו להעלים שמך הגדול כי נורא שמך... ויתנו הרב והתלמיד עיניהם במים ויאמרו: "נִשְׂאוּ נְהָרוֹת ה' נִשְׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דְּכָיִם: מְקַלּוֹת מַיִם רַבִּים אֲדִירִים מִשְׁבְּרֵי יָם אֲדִיר בְּמָרוֹם ה'" (תהלים צג, 3-4)... "רְאוּךָ מַיִם אֱלֹהִים רְאוּךָ מַיִם יַחִילוּ אֶף יִרְגְּזוּ תְהוֹמוֹת" (שם עז, 17) "בַּיָּם דְּרַכְךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעַקְבוֹתֶיךָ לֹא נִדְעוּ" (שם, 20) ואחרי כן ילכו להם אצל מים או בבית הכנסת או בבית המדרש ומים בכלי טהור [בידם] ויאמר הרב: ברוך אתה ה'

אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו והבדילנו מכל האומות וגילה לנו את מסתרו והביננו לידע שמו הגדול והנורא, ברוך אתה ה' מגלה מסתרו לישראל.

תיאור טקס סודי זה מופיע בכתב יד של ספר השם לר' אלעזר מוורמייזא שחי במאות היג'יד (מובא אצל גרשם שלום, פרקי יסוד בהבנת הקבלה וסמליה, ירושלים 1980, עמ' 129). המים מופיעים כאן כיסוד מאגי וכאמצעי להעברת קדושת השם של האל מן הרב אל תלמידו. מובן שגם בהקשרים פחות אזוטריים, למים יש משמעות טרנספורמטיבית ורבת עוצמה.

מה עשויה להיות הסיבה לכך שמים נתפשים כבעלי איכות מתמירה (טרנספורמטיבית) ומיטיבה כל כך? המים הם יסוד היולי, ראשוני, טהור. הם התשתית הגולמית של החומר בטרם ניתנה לו צורה, ועל כן קיימת בהם סגולת הטיהור והטהרה. ההיטהרות נועדה לאפשר למיטהרים לחזור להוויה קדמונית-עוברית, ולא פחות מכך להוויה בראשיתית. כפי שכותב הרב שמואל בורנשטיין מסוכוצ'וב (1856-1926):

הטובל במים הרי הוא כאילו איבד החיות שהייתה לו מכבר ומתחיל לחיות חיים חדשים על כן נטהר. כי איננו אותו האיש עם החיים שמכבר שנטמא. (דרשת שבת שובה, תרע"ב)

הטובלים במים מאבדים מכובד משקלם והפכים במידת מה לחלק מהמהות הצלולה, השקופה והמימית. אפשר לחוות את הטבילה במים כוויתור על האגו ועל הצורך בשליטה.

רחם האישה נקרא לא אחת בספרות חז"ל בשם – "קבר", מי ששרוי ברחם אמו שרוי במצב שאינו "חיים" במובן הפעיל והיצירתי שלהם. העובר שרוי במי השפיר, כלול ומוכלל ברחמה של אמו ובהווייתה: אם רעבה אמו – ירעב גם הוא; אם היא נהנית ממוסיקה נעימה – יתרגע גם הוא. אין לו קיום עצמאי כשהוא שרוי ברחם. הרגע שבו נקיים מי השפיר אל מקום אחד ומבצבץ ראשו של עובר, הוא רגע של בריאה שיש לברך עליה. דומה שלכך כיוון הרב אברהם יצחק שפרלינג (1851-1921), בעל הספר טעמי המנהגים ומקורי הדינים, באומר:

שהאדם הנכנס כולו לתוך המים הוא חשוב כמת, וכשיוצא ממנו נעשה כברייה חדשה והוא טהור. ויש אף המכוונים כך בטבילה, כשהם בתוך המקווה מכוונים שהם חשובים כמתים, וכשיוצאים הם מכוונים שנעשים כברייה חדשה.
(עמ' תקא)

בעת טבילה במים אנו שבים אל שתי הבריאות הללו – בריאת העולם ובריאת האדם. רגע הכניסה למים הוא רגע איזון הקיום, רגע של מוות. בריאה פירושה מעבר מ"איך" ל"יש", כל אשר קדם לטבילה-בריאה נמחה ובטל. אין זה מקרי שכאשר אנו טובלים, אנו עוצרים נשימתנו. הפסק נשימה זה הוא סממן של אי-חיים, שבו אנו שבים אל החושך הראשוני, החושך טרם היות העולם, או החושך הראשוני של הרחם טרם היות אדם. מרגע שראשנו מבצבץ ועולה מעל המים, אנו נפקחים אל עולם חדש ואל הוויה חדשה של עצמנו.

הטבילה בראי ההלכה*

שורשיה של הטבילה נטועים בתורה אך מצוות הטבילה צמחה, התפתחה ופרשה ענפים גם לכיוונים אחרים. הטבילה נתפשת כמצווה, כלומר כחובה הלכתית המתבצעת בזמן ובמקום מסויימים, ומלווה בברכה. בתקופת בית שני ולאחריו הייתה הטבילה עניין מרכזי בחייהם היהודיים של גברים ונשים כאחד. בהלכה הנוהגת כיום מופיעה הטבילה בעיקר בהקשר של דיני טהרת המשפחה. האחריות על מילוי דינים אלה היא מעיקרה של נשים. קיימים ארבעה מצבים שבהם דורשת ההלכה טבילה. לא נדון כאן בטבילת כלי מאכל ובישול שלא נוצרו בידי יהודים אלא רק בהקשריה השונים של טבילת האדם:

- א. נשים אחרי סיום המחזור החודשי שלהן (נידה);
- ב. נשים אחרי לידה;
- ג. גרים, גברים ונשים כאחד, לשם השלמת גיורם.

טבילת הנידה

על פי חוקי התורה, נשים השרויות בימי הדימום של המחזור החודשי אינן צריכות לרחוץ או לטבול. בתקופה זו הן מטמאות את הנוגעים בהן ובבגדיהן,

* ההלכה היא ההגדרה היהודית לאורחות החיים וחוקיהם. השורש ה.ל.ך. שממנו נגזר המונח 'הלכה' מלמד על הדינאמיות שבבסיסו. לאורך הדורות עסקו חכמים ורבנים בעיצובה של ההלכה ובהתאמתה למציאות המשתנה. עם ראשיתה של המודרנה וכחלק מהתגוננות של חוגים יהודיים רחבים נוכח השפעותיה, התקבל הספר שולחן ערוך של הרב יוסף קארו הספרדי (בלווית הגהותיו של הרב משה איסרליש, הרמ"א, האשכנזי) כיסוד מחייב בכל עדות ישראל. גם כיום יש יצירה הלכתית בעולם האורתודוכסי, אבל לעיתים נדמה שהיא חסרה את התעווה והמעוץ של דורות עברו. גם בקרב הזרמים הליברליים ביהדות עוסקים ביצירה הלכתית, תוך בחינה מחדש של המונח. בפרק זה, ישמש המונח 'הלכה' לציון מערכת החוקים ואורחות החיים היהודיים כפי שהם נתפשים בעולם האורתודוכסי, וזאת תוך מודעות לפשטנות ולחוסר הדיקו של הגדרה זו.

טומאה השורה עד בוא הערב. לכן עליהן להישמר ממגע ("נידת מגע") עם הסובבים אותן (ראו להלן). היטהרותן וחזרתן אל הקהילה מתרחשות מאליהן לאחר שבעה ימים.

אף על פי שהתורה אינה דורשת במפורש לרחוץ, מאישה זבת דם ימים רבים (מפאת מחלה וכד') ומאישה זבת דם מחזור, כבר בספרות התנאית הן מצוות על ספירת ימי הדימום ולאחריהם על טבילה שתוציא אותן ממעמד הנידות. מעניין לשים לב לכך, שחז"ל מקישים את חובת הטבילה לנשים מדיני גברים זבים, אשר צוו במפורש על הרחצה במים חיים: "וכי יטהר הגב מזובו וספר לו שבעת ימים לטהרתו וכבס בגדיו ורחץ בשרו במים חיים וטהר" (ויקרא טו, 13). הלכה זו נקבעה כ"הלכה למשה מסיני" (דהיינו, כהלכה סמכותית וקדומה שאין לה סימוכין בכתובים). כאמור, התורה מורה שכל הנוגע באישה נידה, בכליה או במקום משכבה: "ורחץ במים וטמא עד הערב" (שם, 19-23). מסקנת החכמים הייתה, שאם הנוגעים באישה מדממת חייבים לרחוץ, קל וחומר שגם האישה עצמה חייבת בכך, על אף שחיוב זה אינו נזכר בתורה. מסכת נידה שבמשנה, בתוספתא ובתלמודים עוסקת בטבילת הנשים ובספירת הימים אחרי סיום הדימום של המחזור החדשי. טבילה זו נקראת "טבילת נידה". בבסיס המילה "נידה" מונח השורש נ.ד.ד. שפירושו "להרחיק", "להפריד". המילה "נידה" אינה מתייחסת למחזור החדשי של האישה אלא לצורך להימנע מיחסי מין ומנגיעה באישה בתקופה זו. אישה נידה מובדלת בתקופה זאת משאר הנשים, שכן חלים עליה דינים מיוחדים. המעבר ממצב של נידה למצב של "לא נידה" וחזרה לחיי משפחה מלאים צורך אפוא ציון טקסי הבא לידי ביטוי בטבילה במים.

בתקופת חז"ל מתחיל תהליך הדרגתי של החמרה בדיני נידה מצד אחד, ומצד שני הקלה בדיני גברים החייבים טבילה, היינו בעלי קרי, זבים ומצורעים. נקל לראות, מריבוי פסוקי התורה המוקדשים לטהרת הגברים וממיעוטם של אלה המוקדשים לנשים, שהחוק המקראי ייחס חשיבות יתרה דווקא לטומאת הגברים. לעומת זאת חז"ל והספרות ההלכתית בדורות הבאים הפכו את הקערה על פיה. דיון נרחב יוחד דווקא לטהרתן של נשים, בו בזמן שנצטמצם מאוד הדיון בטבילת גברים. בסופו של דבר, עם הדורות זו הפכה למנהג בעלמא (בעניין זה מרחיבה טל אילן במאמרה בספר זה). שינוי זה בא לידי ביטוי גם בדברי ר' זירא שאמר:

בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל, יושבות עליה שבעה נקיים. (תלמוד בבלי נידה סו, ע"א)

מפתיע הדבר שהחכמים מקבלים כאן את ההלכה מפיהן של בנות ישראל, המחמירות על עצמן. קשה לחשוב על מקרים רבים שבהם יוזמות נשים כלל הלכתי ומנסחות אותן, והחכמים מקבלים את דבריהן. יש אפוא מקום לשער שניסוח זה מבטא מציאות שונה מזו העולה מתביעתו הפשוטה. "בנות ישראל" המחמירות עם עצמן ועם אחיותיהן לדורות, לא היו אלא החכמים הגברים, שייחסו את החומרה, שגם הם חשו שאינה מעוגנת בהלכה הקדומה, לנשים דווקא. אפשר כמובן לבחור לקבל דברים כפשוטם. אזי תעלה השאלה מה יכולים להיות מניעיהן של הנשים עצמן להחמרה כזו.

על פי ההלכה המקובלת היום, נשים סופרות שבעה ימים "נקיים", בלא דימום, אחרי סיום המחזור החודשי, אז הן טובלות במקווה. דין זה של ספירת ימים נקיים לאחר סיום הדימום נזכר בתורה לא לגבי המחזור החודשי, אלא בהקשר לאישה זבה, היינו אישה חולה המפרישה דם: "וְאִשָּׁה כִּי יִזְבּ זֹבַב דָּמָה יָמִים רַבִּים בְּלֹא עֵת... וְאִם טָהְרָה מִזֹּבָבָה וְסִפְרָה לָּהּ שִׁבְעַת יָמִים וְאַחַר טָהְרָה" (ויקרא טו, 25-28). ספירת הימים הנקיים מתחילה מיד לאחר סיום הדימום, ולכל הפחות חמישה ימים מיום קבלת המחזור. עד היום מתקיימים בעדות שונות מנהגים שונים באשר לספירת הימים, דבר שעלול אף למנוע קשרי נישואים בין הקבוצות השונות.

טבילת היולדת

תהליך דומה עבר גם על דיני היולדת. בתורה מתרחשת היטהרותה מאליה עם תום ספירת הימים, ארבעים יום אחרי לידת בן, שמונים יום לאחר לידת בת. כל שנדרש ממנה היה הקרבת קורבן (ויקרא יב). לעומת זאת בהלכה המעוגנת בספרות חז"ל מוגדרת היולדת כטמאה המצווה לטבול:

**אין הנדה והזבה והיולדת עולות מטומאתן בלא טבילה,
שאפילו אחר כמה שנים חייב כרת הבא על אחת מהן אלא
אם כן טבלו כראוי במקוה הראוי.** (שולחן ערוך, יורה דעה, סימן קצז)

ההלכה קבעה דרישה להיטהרות מלידה כממקור של טומאה. ניתן גם לראות את הלידה כרגע מקודש של השתתפות אנושית במעשה הבריאה, ואת הטבילה כחזרה לחיי השגרה.

טבילה כחלק מתהליך הגיור

מצוות הטבילה נמנית על קטגוריה של מצוות הנקראות "חוקים". אלו הן מצוות שטעמן אינו ברור ולא ניתן להסבירו מבחינה עיונית. על פי אחת התפישות במסורת היהודית, דווקא מצוות אלה הן הביטוי המזוכך ביותר לאמונה; שכן הן בבחינת: "נעשה ונשמע". קיום מצוות "לא רציונאליות" אלו מעיד על אמונה תמימה ונאמנות לאל: הסיבה היחידה למילויין היא ציווי האל. ייתכן שזו הסיבה לכך שמצוות הטבילה היא אחת הדרישות המחייבות בתהליך הגיור, ובלעדיה הוא אינו תקף. בטבילתם מאששים המתגיירים שקיבלו עליהם עול מלכות שמים.

המתגיירים הינם בחזקת אלו שנולדו מחדש. הטבילה מסמלת עבורם סיום תהליך של בניית זהות חדשה. ברדתם אל מקווה המים, המדומה לרחם אמהי, ובהפסיקם לנשום לזמן מה, נדמים הגרים הטובלים למתים. בצאתם מן המים הרי הם כנולדים מחדש או כקמים לתחייה בדמותם היהודית החדשה. כאמור, טבילת הגרים היא הטבילה היחידה הנוהגת עד היום, כמצווה ממש, גם לגברים.

מנהגי הטבילה

לצד מקרים אלה שבהם הטבילה היא בבחינת דין, ישנם מצבים שבהם יש מנהג לטבול, אולם אין זו מצווה ממש. במקרים אלה אין מברכים לאחר הטבילה:

- א. בערב ראש השנה ובערב יום כיפור;
- ב. לפני כניסת השבת;
- ג. לפני קריאת התורה או כאשר עוברים לפני התיבה;
- ד. מדי בוקר;
- ה. לציון עשיית תשובה;

במפתיע, בעוד חובת הטבילה ההלכתית מוטלת ברובה על נשים, טבילת המנהג היא – בעולם האורתודוכסי – על פי רוב, נחלת הגברים.

איך טובלים

כיוון שטבילה אינה פעולת רחצה הגיינית גרידא, אלא עשייה רוחנית-דתית, על הטובלים להתנקות באופן יסודי לפני הטבילה. על פי ההלכה אסור שתהיה חציצה כלשהי בין חלק מחלקי הגוף ובין מי המקווה. לצורך זה מסירים עדשות, מגע, איפור, לק לציפורניים וכל כיוצא בזה. כמו כן מתרחצים רחצה יסודית, שכן הלכלוך אף הוא נתפש כחציצה. בעת הטבילה, על הגוף כולו להיות מכוסה במים. על כן נוהגים לפזר את השיער ולפסק את האצבעות, וכן "לרחף" במים. תוך הימנעות מאחיזה במעקה או מעמידה על קרקעית מקווה המים. בעדות שונות נוהגים לומר כוונה או תפילה לפני הטבילה, במיוחד לפני טבילת נשים. כמו כן קיימים מנהגים על פיהם הבלנית (עובדת המקווה המלווה את הטובלת) מברכת את האישה.

יש מנהגים אחדים באשר למספר הטבילות הנדרש: שלוש כמניין אבות האומה, ארבע כמניין האמהות או כמניין רוחות השמים, שבע כמניין ימי הבריאה, תריסר כמספר שבטי ישראל ועוד. כשטובלים על פי דין מברכים אחרי הטבילה הראשונה את ברכת הטבילה: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על הטבילה".

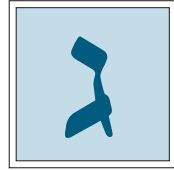
היכן טובלים

הפרק הראשון במסכת מקוואות במשנה מונה שישה סוגי מקוואות, שבהם ניתן לטבול על פי עדיפותם ההלכתית, מן הגרוע אל המעולה: מי גבאים (גבים, בריכות טבעיות קטנות); מי תמצית (מים היורדים מההרים); מקווה שיש בו ארבעים סאה של מים שאינם שאובים; מעיין קטן; מעיין מלוח; מים חיים. למרות העובדה שטבילה במים חיים מצויינת במשנה כעדיפה על כל האפשרויות האחרות, במקורות אחרים קבעו חז"ל שיש לטבול דווקא במקווה, והגדירו את מאפייני כשירותו של זה. קביעת המקווה כמקום הטבילה הבלעדי, נובעת מרצון החכמים לפקח על תהליך הטבילה ועל הטובלים. לא פחות מכך היא נובעת משיקולי נוחות, שהרי לא בכל מקום יש מים חיים או מעיינות, ובקור החורף עלולה הטבילה בחוץ להיות כרוכה בסבל ואולי אף בסכנה. בל נשכח את הרצון לאפשר לטובלים ולטובלות פרטיות. צורתו של המקווה נקבעה אף היא בידי חז"ל:

- א. נפח המקווה צריך להיות לפחות ארבעים סאה של מי גשם הנאגרים בבור מחובר לאדמה. קיימות שיטות אחדות לחישוב מידת הסאה ולכן המקווה המינימלי מכיל 332-572 ליטרים.
- ב. מי המקווה חייבים לכסות את גופו של האדם הטובל. מתוך כך קובע התלמוד שנפח המקווה צריך להיות "אמה על אמה ברום שלש אמות" (תלמוד בבלי, עירובין יד, ע"ד), כלומר שלוש אמות מעוקבות. מידת האמה היא בין 48 לבין 57.6 ס"מ, על פי שיטות החישוב השונות.
- ג. מקווה אינו יכול להיות כלי קיבול שניתן להזזה.
- ד. מי מקווה צריכים להיות מים שאינם זורמים, אבל מעיינות ונהרות יוצאים מכלל זה וניתן לטבול בהם.
- ה. מי מקווה אינם יכולים להישאב. כלומר אסור שיד אדם תהיה מעורבת בהובלתם אל המקווה.
- ו. אין להוביל מים למקווה דרך כלי שיכול לקבל טומאה, כמו צינור מתכת, חומר או עץ.

אנו מאמינות שמטרת ההלכה, שאת קווי המתאר הכלליים של תביעותיה בנושא זה תיארנו לעיל, היא לאפשר לטבילה לפעול עלינו את פעולתה הרוחנית. אלא שייתכן מאוד, שמה שבתקופות קדומות איפשר חוויה רוחנית, היום אינו פועל עלינו את פעולתו. להבנתנו, עלינו לראות את ההלכה ואת המסורת כמאפשרות הליכה בכיוונים חדשים, כדי שנוכל לקדש את חיינו בחידושים המעוגנים במסורות עתיקות יומין. כך, ורק כך, יהיה בידינו להתחדש במים חדשים המוכלים במקווה קדום.

מול הראי: הטבילה ואנחנו

שוכה ה' את שְבִיתָנו כְּאִפְיָקִים בְּנֹגֵב

(תהלים קכו, 4)

אנו, ארבע עורכות הספר, הננו רבות רפורמיות. אנו מאמינות שאין דבר יהודי שהוא זר ומנוכר לנו. על כן אנו מחויבות להכיר, ללמוד וללמד את כל מקורות היהדות על יובליהם ופלגיהם. אף על פי שהטבילה היא אחת המצוות המאתגרות ביותר בעבורנו כנשים מודרניות, אין אנו בנות חורין להיפטר מעיסוק בה. במפגש עם זוגות לקראת כלולותיהם, שהוא חלק חשוב בתפקידנו כרבנות, אנו נדרשות להתמודד עם שאלות הנוגעות בטבילה, כך למשל:

"האם אוכל למצוא רב או רבה שלא יחייבו אותי לטבול במקווה?"

"האם אוכל לטבול עם בת זוגי?"

"האם חייבים לטבול במקווה של המועצה הדתית?"

"האם בלנית חייבת לבדוק אותי לפני הטבילה?"

"האם טבילה במקווה היא הגיינית?"

"במה טובה טבילה במים שנשים רבות טבלו בהם ממקלחת בבית?"

אנו ממליצות לבני הזוג לחשוב על משמעותה של הטבילה לפני החתונה, כאפשרות הפתוחה לשניהם. אנו מעודדות אותם לעצב טקס טבילה משותף במקווה או במקור מים חיים כהכנה לטקס הנישואין שלהם. פעמים רבות מתקבלים הדברים הללו בתמיהה: "אם לא חייבים, אז בשביל מה?"

הטבילה במקווה מזכרת לרבים מן ההכרח "להביא פתק מן הבלנית", שבו נתקל כמעט כל זוג הנישא באמצעות הרבנות האורתודוקסית במדינת ישראל. חובה זו מרתיעה רבים, בגלל סיבות שונות: יש הכועסים על הכפייה

שבדבר – על החיוב כשלעצמו; יש הכואבים את חוסר ההדדיות והשוויוניות שבדרישה – מדוע רק הכלה נאלצת לטבול?; יש המתמלאים גועל מן העיסוק בענייני הטומאה והטהרה ומן החדירה לפרטיות גופן של נשים; יש שחשים רחוקים ומרוחקים מדינים עתיקים שאינם נוגעים בעולםם; יש שחשים כי הכפייה לטבול מבטאת חוסר הכרה בחייהם הזוגיים עד כה, ומעידה על העדר אמונה בקדושת היחסים ביניהם טרם הכלולות; ויש מי שבראשם חולפות כל הטענות האלה גם יחד, בדרגות חריפות שונות.

הרתיעה מעיסוק בטהרת המשפחה ובטבילה אינה זרה לנו, עורכות ספר זה. בראשית התהוותה של התנועה הרפורמית בארצות הברית, ניסחו מנהיגיה את יחסם אל הדת היהודית, אל עיקרי האמונה שלה ואל מצוותיה. בין היתר נאמר באחד ממסמכי היסוד שניסחו רבני התנועה בעבר: "דוחים אנו את כל החוקים והטקסים אשר אינם תואמים את הליכותיה והשקפותיה של התרבות המערבית... קיומן [של מצוות פולחניות רבות, ובכלל זה דיני הטהרה] בימינו עלול יותר לשים מכשול להתרוממות רוחנית מודרנית ולא לקדמה." ("מצע פיטסבורג 1885" בתוך: מ. מאיר, בין מסורת לקדמה, עמ' 447). כך ביקשו הרפורמים הרדיקאלים בארצות הברית, להגדיר את תפישת עולמם היהודית: מוסריות, רוחניות וקדושה. הם חשו כי ריבוי הטקסים היומיומיים והעיסוק בפרטי הפרטים של אכילה, לבוש, חיי זוגיות וכו', מטביעים את הקדושה בשלילית של בוץ, ואינם מאפשרים לאדם הדתי "ניקיון" רוחני והתרוממות רוח. מעבר לכל, ענייני הטומאה והטהרה נתפשו כמשמרים תפישות אליליות שאין להן מקום בעולמם המודרני. בראשית דרכה, הפרידה אפוא הרפורמה, במידה רבה, בין האמונה ובין הממדים הגופניים של היהדות, ויתרה על רבות מן המצוות המעשיות. מנהיגים רפורמים אלה ראו עצמם כעומדים בפני אתגר מרתק: כיצד לעורר את היהדות מן התרדמה שנפלה עליה, מן השעמום לתוכו שקעה בעקבות ריבוי הדקויות ופרטי ההלכות; כיצד לזקק את הדת היהודית ממה שתפשו כרפש הגופני והדוחה של עיסוק אינטנסיבי באברי הגוף ובהפרשותיו; כיצד להחזיר עטרה ליושנה, ולחדש ביהדות את הטהרה והקדושה של מעמד הר סיני. בהתמודדותם עם אתגר זה, הם בחרו להבחין בין מצוות שנראו להם מקדשות, מטהרות ומרוממות את האדם מבחינה רוחנית, לבין אלה המכבידות ללא צורך על האדם ומטביעות אותו בביצתו של עולם הגוף הנחות והגשמי.

מים רבים זרמו מאז בנהרות היהדות הרפורמית. למודי ניסיונותיה הטובים והכואבים של המודרנה, יהודים ליברליים מבינים היום שהאדם אינו רק נשמה ורוח. הם מכירים בחשיבות שיש לחוויות רגשיות וגופניות כבסיס להתקדמות רוחנית. הם מודעים לכך שהדרך לקדושה ולהתעלות רוחנית אינה יכולה לעבור דרך האינטלקט בלבד.

האתגר העומד בפנינו היום שונה מזה שעמד בפני מנחם מנחם פייטסבורג בשלהי המאה ה"ט. אנחנו, כמו יהודים ליברליים בכל העולם, מתמודדות בעולם שבו אנשים מרבים לדבר על יהדותם אך מתקשים לחיות אותה באופן משמעותי; עולם שבו נשים וגברים מבקשים דבר מה שישוב ויזכיר להם מדי יום שהם ברואים בצלם אלהים; עולם שבו ברור לכל אחת ואחד, שהגוף והנפש, השכל והרגש, קשורים זה בזה ומשפיעים זה על זה; עולם שבו הרוח אינה תכלית הכול והאינטלקט אינו חזות הכול.

האתגר העומד בפנינו היום הוא – כיצד נממש את יהדותנו? כיצד נקדש את חיינו במעשים, במצוות, לא רק בדיבור, במחשבה ובלימוד. אנו מכירות בחשיבותם של אלה, ואיננו זונחות אותם, אבל היום אנו מודעות יותר לחשיבות שבעיגונם במעשה, ביומיום, בגוף. אנו מאמינות שבלא עוגנים אלה, עלולים גם הדיבור, הלימוד והערך הרעיוני להיעלם מעולמנו כליל. שתי דרכים עומדות בפנינו בבואנו להתמודד עם אתגר זה:

- א. חשיבה על דרכים חדשות לממש את הרעיונות הנשגבים שאנו מוצאים ביהדות: נחפש דרכים מעשיות ויומיומיות להגשים את שאיפותינו המוסריות; ניצור לנו מצוות הנוגעות בקדושת יחסי הזוגיות; ניצור טקסים וטקסטים שילוו את אכילתנו, ויסייעו לנו להקדיש זמן ומחשבה למה שאנחנו אוכלים ולאופן האכילה; נעצב לנו עשייה גופנית, טקסטית, כדי להביע באמצעותה ערכים של קדושה יהודית.
- ב. חיפוש במסורת היהודית לדורותיה, שמא נמצא מצוות ומעשים שהורינו או סבינו זנחו אך אנו יכולות לשוב ולעשותן כלי חדש-ישן, שבכוחו להביאנו להתעלות ולקדושה.

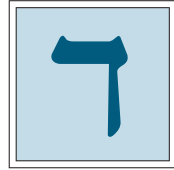
בספר זה אנחנו בוחרות בשתי הדרכים גם יחד: לבחון ולהבין את המצווה העתיקה של הטבילה ואת הכלי הקדום של המקווה, ולהזרים בהם מים זכים של חידוש ויצירה. אנו מבקשות גם להציע דרכים חדשות להביע את הרעיונות

היהודיים היסודיים של היטהרות והזדככות במים, ולממשם באמצעות טקסים ומעשים, שלא באו לנו בירושה מאבותינו ומאמותינו.

אם נבחר בטבילה כמצווה שיש בה יישום ומימוש של דרכנו הרוחנית, יעמד בפנינו שני אתגרים. האתגר הראשון מחייב אותנו להתמודד עם הבעיתיות הגדולה שיש לטבילה בעיני רבים מאיתנו: זו קשורה בעבותות לתפישות עולם פטריארכליות ואפילו שוביניסטיות, הרואות בנשים בימי המחזור גוף טמא שאין להתקרב אליו; הטבילה נקשרת בתודעת רבים לכפייה אורתודוקסית על כלות צעירות; היא נראית זרה לחלוטין לנשים ולגברים שגדלו בעולם החילוני, שרחקו ממנה כבר לפני דורות אחדים. האתגר העומד בפנינו בהקשר זה הוא אפוא בדיקתה של הטבילה ככלי רוחני, זיקוקה מן הדעות הקדומות ותיקונה מן הפגעים שהזמן גרמם. אלא שלצד אתגר זה עומד אתגר נוסף, תובעני לא פחות: עלינו לבדוק כיצד יכולה הטבילה להביא לידי ביטוי את ערכינו ואת הדתיות שלנו ולשמשם כראוי; על אילו צרכים דתיים ורוחניים היא עשויה לענות; מהם הרעיונות המוסריים והדתיים שבידינו לממשם ולהגשימם באמצעות מצווה מעשית-גופנית זו; מהם המים החיים של עולמנו הערכי והדתי, שאנחנו רוצים להזרים אל תוך המקווה ולמלאו במ.

ספר זה מבקש להתמודד עם כל האתגרים הללו.

טְבֵּל

בין דפי הספר שוכנים בכפיפה אחת טקסטים ישנים וחדשים, רובם רואים בו אור בפעם הראשונה. אנו קוראות לקוראים ולמשתמשים בו להעשירנו בתובנות, בטקסטים ובטקסים חדשים.

**מה המים נתונים מן השמים... כך דברי תורה נתונים מן השמים...
מה המים חיים לעולם, אף דברי תורה חיים לעוסקהם...
מה המים יורדן טפין ונעשין נחלים נחלים, אף דברי תורה.**

(מדרש תהלים א, יח)

מדרש זה בא ללמדנו שהלומדים דבר מה חדש או החווים חוויה שיש בה חידוש, מתעצמים, ממש כמו מקורות המים, על ידי העברת מימיהם-תורתם לזולתם. אנו רוצות להציע אפוא לכל הטובלים והטובלות להעניק מעט מחוויית ההתחדשות לאחרים. נתינה זו תוכל להיעשות בדרכים אחדות: שיתוף אנשים נוספים בחוויה; לימוד משותף מתוך המקורות שבספר זה, כמו גם במקורות אחרים; ואף תרומה לנזקקים. המסורת היהודית מלמדת אותנו שברגעי שמחה והודיה, שומה עלינו להעניק מן הטוב שזכינו בו לאלה הזקוקים לכך. אנו מציעות לתרומה זו את השם "טְבֵּל", הגזור מאותו שורש כמו "טבילה" ומשמעו במקורות – דבר שגידולו מן הארץ, וחייב בתרומה ומעשרות (אנציקלופדיה תלמודית, ערך "טביל", כרך יח, עמ' תקפ"ז-תרל"ז).

על הספר

כָּל הַנְּחָלִים הַלְכִים אֶל הַיָּם וְהַיָּם
אֵינָנו מְלֵא אֶל מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים
הַלְכִים שָׁם הֵם שָׁבִים לְלֶכֶת

(קהלת א, 7)

לאורך הדורות שימשו מיילים, ניגונים ותפילות את היהודים והיהודיות שביקשו לכוון את לבם לאביהם שבשמים. אלה חצובים משלל רגשות אנושיים: שמחה, חרדה, צער ותקווה. מיעוטם שוקעו בסידורי התפילה; אחדים נשמרו בצידי הדרכים; רובם לא השתמרו בכתב והם פורחים באווירו של עולם.

בספר זה באנו ללקט ממילות התפילות והתחינות שמיללו פיות בני עמנו ובנותיו, בעומדם על פרשת המים, ומאלה הפורחות ומפכות בקרבנו כיום. פרשת המים הוא אוסף של טקסים וטקסטים מתוך שפע חוויות של נשים וגברים שהמים עשויים לשמש להם אפיק להתנקות, להתחדשות, ולטיהור הנפש והגוף. אנו מבקשות לשוב אל חוויית הטבילה בלב חדש, כאמצעי מחולל שינוי ומעודד צמיחה ולא רק כציון של מעבר מטומאה לטהרה; לאמץ את הטבילה כמאפשרת התנקות מכתמי העבר, היעטפות במי ההווה ומעין לידה מחודשת אל העתיד.

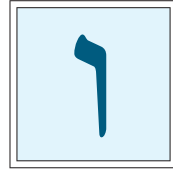
אנו מודעות לצורך להבדיל בין פרקי חיים: בין רווקות לזוגיות, בין חולי לבריאות, בין סיום לראשית; לצורך לנקות את גופנו ואת נפשנו מחוויות קשות כפרידה או פגיעה; לצורך להודות על התחדשות של עבודה חדשה או אהבה חדשה; לצורך לקבל פני חג או שבת בתחושה של ניקיון וטהרה. החיים מזמנים לנו אירועים שבהם הטבילה יכולה לשמש דרך להתקדשות ולהודככות. בחלק

מהמקרים היא בבחינת מְחִייה של חוויות שליליות, ויש בכוחה להכשיר את הלבבות לקראת חוויות חיוביות. בכולן היא מעצימה את רוחנו.

הספר **פרשת המים** הוא יצירה שרבים שותפים לה, כותבים וכותבות בעלי רקע מגוון בחוייתם היהודית ובהווייתם הישראלית. תוכלו למצוא בספר טקסים וטקסטים המחולקים על פי שערים, ואחריהם מאמרים העוסקים בטבילה מזוויות ראייה מגוונות. כל אחד מהמאמרים ומהטקסים פותח צוהר לעולמו הרוחני של הכותב, לעולמה האישי של הכותבת. כולם מזמינים את הקוראים למסע.

מטרת הטקסים לסייע למשתמשים בהם להגיע לכדי התעלות רוחנית בצמתים חשובים בחייהם. על כן אנו מזמינות את הקוראים לראות בהם הצעות בלבד, להמיר טקסטים הכלולים בהם בכאלה הדוברים באורח מלא יותר אל נשמתם, להתאימם לצרכיהם ולחדש בהם ומתוכם.

מבנה הספר

- השער הראשון, "טבילה במעברי החיים", עוסק בטקסי טבילה הקשורים באירועי מעגל החיים: לידה, התבגרות, נישואין ועוד.
 - השער השני, "הזדמנויות לריפוי והחלמה של הנפש והגוף", מכיל טקסים לריפוי ולהחלמה גופנית ונפשית ממחלות, פציעות, אלימות בתוך המשפחה ומחוצה לה ובאובדן.
 - השער השלישי, "התחדשות ותיקון עצמי", מביא טקסי טבילה הקשורים בהתחדשות ותיקון עצמי.
 - השער הרביעי, "גיוור", מביא הצעות לטקסי גיוור.
 - השער החמישי, "מעגל השנה", מביא טקסים הקשורים במעגל השנה: ראש חודש, ראש השנה ועוד.
- כל הטקסים אינם אלא הצעות, שאותן ניתן לבצע כלשונן או לדלות מהן רעיונות לשם עיצוב טקסים אישיים. בספר מופיעים גם שירים וכוונות שניתן להעשיר בהם טקסי טבילה או לעיין בהם לצרכי לימוד ויצירה.
- השער השישי, "עיון טבילה", מאסף מאמרים המרחיבים את מבטנו על הטבילה במים: ד"ר צביה ולדן בוחנת את המילה "טבילה" ואת משמעויותיה השונות; פרופ' טל אילן בוחנת את ההתפתחויות ההיסטוריות-ההלכתיות שבעטיין נעשתה הטבילה מצווה נשית; ד"ר יעל לוין מציעה טקס של טבילה לשני בני הזוג בהקשר של המחזור החודשי; ד"ר מירעלע בת-ציון גולדסמיט עוסקת בשאלות של קדושה וערכים ביחס למים; דוריה פנקס-נווה מביטה בטבילה במים כחוויה טיפולית; הרב שמחה דניאל בורשטיין בוחן את שאלת הטבילה מנקודת מבט גברית חדשה; יהודית בר יש"ע גרשוביץ מגישה קריאה חדשה בסיפור של ש"י עגנון ומאירה באמצעותו את שאלת הטבילה, ההיטהרות והמקווה.

אלונה ליסיצה, דליה מרקס, מיה ליבוביץ' ותמר דדבני

שער ראשון:

טבילה במעברי החיים

מיה ליבוביץ' התכוונות

אלי הטוב
קבל מתת טבילתי הזכה,
האר חיי בזכותה,
יהי נתיבי תחת השמש
נתיב של שמחה וטהרה.
בין יומי הראשון לאחרון
היה עמי
באהבה.
ברוך אתה ה', ממלא החיים.

קבלת המחזור הראשון

אלונה ליסיצה טקס טבילה לציון קבלת המחזור הראשון

קבלת המחזור הראשון לא זכתה לציון טקסי במסורת היהודית. חשתי שמצב זה דורש תיקון, כיוון שזהו רגע מרגש, המבטא נשיות וצופן בחובו הבטחה של פוריות.

הטקס מיועד לנערה ולבנות משפחתה (אם, סבתא וכדומה). ניתן לערוך אותו בהנחיית רב או רבה.

האם, הסבתא או המנחה:

וְהִיא גְדֹלָה וְהִיטָה כְּאָרֶץ,
עַם נוֹפֵי צֶפּוֹן רְכִים,
וְסִעְרוֹת יָם, עִם צוּקֵי מִדְבַּר פְּרָאִים
וְעַל כָּלֵם – אָדָם.
אֶחָת הִיא לִי יִלְדָתִי
הָאֶחָת. (מרגלית מתתיהו)

הַנֶּךְ יִפָּה בְּתֵי הַנֶּךְ יִפָּה עֵינֶיךָ יוֹנִים. (על פי שיר השירים א, 15)
אֶת חֲבֻצֹת הַשָּׁרוֹן שׁוֹשְׁנֵת הָעֵמְקִים. (על פי שיר השירים ב, 1)
הַתְּאֵנָה חֲנֻטָּה פְּגִיָּה וְהַגְּפָנִים סְמֵדָר נִתְּנוּ רֵיחַ קוֹמֵי לָךְ בְּתֵי יַפְתִּי וְלָכִי לָךְ.

(על פי שיר השירים ב, 13)

הַצְּטַרְפֵּת הַיּוֹם אֶל נְשׁוֹת עִמָּךְ וּמִשְׁפַּחְתְּךָ

כְּשֶׁגּוֹפֵךְ נֶעֱנָה לְמַחְזֹרֵי יוֹת הַיָּרֵחַ.
יְהִי יָרֵחֶיךָ רַבִּים וּמְלֵאֵי שְׂמֵחָה
יְהִי גּוֹפֶךְ בְּרִיא וְטָהוֹר.

הנערה:

הַנְּנִי מְצַטְרֶפֶת הַיּוֹם אֶל נְשׂוֹת יִשְׂרָאֵל וְטוֹבֶלֶת לְרַגְלֵי מַעֲמָדֵי הַחֹדֶשׁ.

טבילה ראשונה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצוּנָנוּ עַל
הַטְּבִילָה.

טבילה שנייה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁעֲשֵׂנִי אִשָּׁה.

טבילה שלישית:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁהַחֲיֵנִי וְקִיַּמְנִי וְהַגִּיעֵנִי לְזְמַן הַזֶּה.

האם, הסבתא או המנחה:

מִי זֹאת עֵלָה מִן הַמִּדְבָּר כְּתִימְרוֹת עֵשֶׂן מְקַטְרֶת מֵר וּלְבוֹנָה מְכַל
אַבְקַת רוֹכֵל. (שיר השירים ג, 6)

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁעֲשֵׂאֵךְ אִשָּׁה.

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁהַחֲיֵנוּ וְקִיַּמְנוּ וְהַגִּיעֵנוּ לְזְמַן הַזֶּה.

מתזור חודשי

רחל שבת בית־הלחמי
תפילתה של העולה ממי הטבילה

תן לְכֹל אֵיבָר בְּגוּפִי
הַנוֹגֵעַ בְּאֵלוֹ הַמַּיִם הַחַיִּים,
לְהִתְחַדֵּשׁ לְמַעַן הַטוֹב וְהַבְּרִיָּאָה.

תן לְבַהוֹנוֹתַי וּלְרַגְלֵי לְרַקֵּד.
תַּנְנִי לְהַזְדַּרֵּז אֵלַי מַצּוֹתֶיךָ, אֶל גְּמִילוֹת חֲסָדִים.

יְהִיו זְרוּעוֹתַי מְחַבְּקוֹת אֶת הַזְּקוּק לְנַחֲמָה
יְהִיו יָדַי כּוֹתְבוֹת מְלוֹת אֶמֶת וְהוֹרָאָה
יְהִיו אֶצְבְּעוֹתַי נוֹגְנוֹת, נוֹגְעוֹת בְּאֵהָבָה.

יִמְלֵא פִי דְבָרֵי חֶמְלָה,
תּוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנִי.
יְהִיו שִׁפְתַי דּוֹבְבוֹת תּוֹרָה וּתְפִלָּה
יְהִיו עֵינַי רוֹאוֹת פְּלֹאוֹת אֱלֹהִים,
מִה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךָ!
וַיִּשְׁקֶפּוּ אֶת אֶהְבָּתוֹ וְתוֹדָתוֹ שֶׁל הַגּוֹף.

תֵּן בְּרִכַּת אֱהָבָה וְתִקְוָה עַל הַיָּרֵחַ הַבָּא
בְּרַחֲמֵי, אֶל מַחְזֹר שְׁלֵמוֹת
וּמְעוּט, כְּמַלּוּי וּגְרִיעַת הַלְּבָנָה.
יְהִי רְצוֹן שְׂאֵת־חֵדֶשׁ לְטוֹבָה, אֶל דְּרֶךְ הַיָּשָׁר.
אוֹלַד עֵכָשׁוּ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים.

תרגום מאנגלית: עפר שבת בית־הלחמי

אלונה ליסיצה בסיום מחזור חודשי

אם נבראנו בצלם,
האם גם לאלהים כואב בעת המחזור?
וכמה ימים נמשך המחזור האלהי?
האם אלהים סופר/סופרת נקיים?

באתי לעולם הזה לשם תכלית.
הריני סמוכה ובטוחה כי יש לי תכליות רבות בעולם הזה.
טבילה זו היא לתכליתי הנשית. אשה אני. יכולה ללדת ולהביא חיים
לעולם.
בטבילה זו אזכיר לעצמי שיכולה אני להיות שתפה לאל, בורא הכל,
במעשה בריאת האדם:
ותאמר קניתי איש את ה'. (בראשית ד, 1)
בטבילה זו אזכיר לעצמי ששתפתי בנס הזה היא זמנית:
לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים: עת ללדת ועת למות עת לטעת
ועת לעקור נטוע. (קהלת ג, 1-2)
בטבילה זו אזכיר לעצמי כי להיות אשה זו ברכה.
בטבילה זו אזכיר לעצמי שיש לי תכליות רבות.

טבילה ראשונה:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו
וצונו על הטבילה.

טבילה שנייה:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שעשני אשה.

רות קרא־איונוב קניאל טבילה

כְּשֶׁהִיא צוֹעֶקֶת
מִי רוֹצֶה טְבִילָה
אֲנִי לוֹחֶשֶׁת
מִדְּדָה בְּנַעֲלֵי גוֹמֵי יַרְקוֹת
רְבוֹת הָיוּ בְּהֵן
נְשִׁים מְסוּרוֹת
לָמָּה הָרוֹמֵן שְׁלִי אֶתָּה
אֲשֶׁה זָרָה
רַק בְּמַיִם אֶפְשָׁרִי לִהְיוֹת
עִירְמָה
לְדַבֵּר אֶתְךָ
שִׁיְהִיָּה בְּבִרְכוֹת
אֲנִי חוֹמָה וְשָׂדֵי כְּמַגְדָּלוֹת
אֶפְשֶׁר לְבַכּוֹת
עֵבְרִית שְׁלִי
מִתְנַחֶמֶת
בְּרַחֵם שֶׁל כָּלֹר
פַּעַם נִסִּיתִי לַעֲשׂוֹת גִּלְגוּל
לְהַנּוֹת מִהַמוֹפֵעַ
לִפְתַּח אֶת עֲצָמֵי
לְאֵהֳבָה שֶׁתְּבוֹא

אחר כך מתגנבת ברחוב.

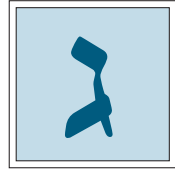
אסתי קמאי מזמור טבילה

אֲזַלְתִּי וְהִלַכְתִּי
לְמִי תְהוּם תְּפִלִּים,
טְבַלְתִּי וְקִמְתִּי.
נִזְלַתִּי לְתֵהוּם צִיָּה וְצָנָה.

שָׁם בִּרְכָתִי בְּשֵׁם וּבְמַלְכוּת
חִפְנִיתִי יָדַי בְּתַחֲנָה
חֶשֶׁן בְּקִשׁוֹתַי כְּבֹד עָלַי
כְּמוֹ כְּהֹנִים אֲבוּדִים
(מִמַּלְלִים בְּשִׁפְתֵי נוֹטְפוֹת).
לְצַדִּי עִמְדוּ לְוִיִּים מִתְנַבְּאִים
פָּרְטוּ כִּהְוִיתִי לְצִלְלִים.

לְחֹשׁוּ לִי:
כֵּן הִיָּה רְצוֹן.
אָמֵן, כֵּן הִיָּה.
כֵּן.
הִיָּה רְצוֹן.

אֲנִי קָמָה וּגְדִלָּה
צוּעֶדֶת לְמַדְבָּר
לְוִי מְנַגְּנִים אֶתִּי
כֹּהֲנֵי מַחֲיָכִים,
חוֹזְרִים אַחֲרַי
בְּלַחֲשׁ,
בְּשֵׁם וּבְמַלְכוּת:
אָמֵן, יְהִי רְצוֹן.
יְהִי כֵּן.

לקראת כינון זוגיות

תמר דבדבני ודליה מרקס
דוּדִי לִי וְאֲנִי לוֹ (שיר השירים ב, 16)

וקנה לך חבר

(משנה אבות א, ו)

כיצד? מלמד שיקנה אדם חבר לעצמו,
שיאכל עמו, וישתה עמו, ויקרא עמו,
וישנה עמו, וישן עמו, ויגלה לו כל
סתרו – סתרי תורה וסתרי דרך ארץ

(אבות דרבי נתן נוסח א, ח)

כוונת הטבילה היא להוסיף ממד של קדושה למעשה האהבה ולהביא לידי ביטוי את התהליך הרגשי שהוביל לבחירה, בהוספת ממד גופני למערכת הזוגית. בימי הגאונים והראשונים היה נהוג שהחתן מברך ברכה הנקראת "ברכת בתולין", בעת שהוא רואה את דם הבתולים של כלתו. בדורות מאוחרים, ואולי בשל התנגדותו הנחרצת של הרמב"ם, חדלו לומר ברכה זו. השראה לטקס שלהלן נותן נוסח הברכה הקדום: "אשר צג [=הציג] אגוז בגן עדן, שושנת עמקים, בל ימשול זר במעין חתום. על כן אילת אהבים שְמרה בְטַהרה וחוק לא הפירה, ברוך הבוחר בזרעו של אברהם" (תשובות הגאונים, הרכבי סימן תלח). כשאנו שבות אל מילים אלה, איננו מבקשות לשחזר את ברכת הבתולין כשלעצמה, אלא להחיות מילות תפילה נשכחות ולעשות זאת בהקשר חדש ושוויוני.

אישה אומרת:

כָּל אֶהְבֶּה שֶׁהיא תִּלְוִיהָ בְּדָבָר –
בְּטֵל דָּבָר, בְּטֵלָה אֶהְבֶּה.

(משנה אבות ה, טז)

מִשְׁכְּנֵי אַחֲרֶיךָ נְרוּצָה הִבִּיאֵנִי
הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו.

(שיר השירים א, 4)

הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם
בְּצַבָּאוֹת אוֹ בְּאֵילוֹת הַשָּׂדֶה
אִם תַּעֲרִי וְאִם תַּעֲוֹרְרוּ אֶת
הָאֶהְבָּה עַד שֶׁתַּחֲפֹץ.

(שיר השירים ב, 7)

עֲכָשׁוּ כְּשֶׁאֶהְבַּתְנוּ חֶפְצָה,
מִבְּקֶשֶׁת אֲנִי:

יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו.

(שיר השירים ד, 16)

אישה אומר:

כָּל אֶהְבֶּה שֶׁהיא תִּלְוִיהָ בְּדָבָר –
בְּטֵל דָּבָר, בְּטֵלָה אֶהְבֶּה.

(משנה אבות ה, טז)

יוֹנְתִי בַּחֲגוּי הַסֵּלַע בְּסִתְרֵי הַמַּדְרֵגָה
הִרְאִינִי אֶת מְרֵאֶיךָ הַשְּׂמִיעֵנִי אֶת
קוֹלְךָ כִּי קוֹלְךָ עָרַב וּמְרֵאֶיךָ נְאוּהָ.

(שיר השירים ב, 14)

הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם
בְּצַבָּאוֹת אוֹ בְּאֵילוֹת הַשָּׂדֶה
אִם תַּעֲרִי וְאִם תַּעֲוֹרְרוּ אֶת
הָאֶהְבָּה עַד שֶׁתַּחֲפֹץ.

(שיר השירים ב, 7)

עֲכָשׁוּ כְּשֶׁאֶהְבַּתְנוּ חֶפְצָה,
מִבְּקֶשֶׁת אֲנִי:

עורי צפון ובואי תימן
הפּיחי גני יזלו בשמי.

(שיר השירים ד, 16)

אישה: טובלת במקור מים חיים

ואומרת:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר צָג אֶגּוֹז בְּגֵן עֵדֶן.

בְּרַךְ אֶת מִתְקַ הַפְּרִי וְתֵן בִּי דַעַת.
בַּל יִמְטַל זֶר בְּמַעֲיָן חֲתוּם,
אֲזִי הֵייתִי כְּמוֹצֵאת שְׁלוֹם.

(על פי שיר השירים ח, 10)

בְּרוּךְ אַתָּה ה',

הַמְקַדֵּשׁ אֶת הַבוֹחֲרִים

בְּאֶהְבָּה בְּקִדְשָׁהּ.

אישה: טובלת במקור מים חיים

ואומר:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר צָג אֶגּוֹז בְּגֵן עֵדֶן.

בְּרַךְ אֶת מִתְקַ הַפְּרִי וְתֵן בִּי דַעַת,
וְדַבְּקֵתִי בָּהּ וְהֵייוֹנוּ לְבִשְׂרִי אַחַד.

(על פי בראשית ב, 24)

אֲזִי הֵייתִי כְּמוֹצֵאת שְׁלוֹם.

(על פי שיר השירים ח, 10)

בְּרוּךְ אַתָּה ה',

הַמְקַדֵּשׁ אֶת הַבוֹחֲרִים

בְּאֶהְבָּה בְּקִדְשָׁהּ.

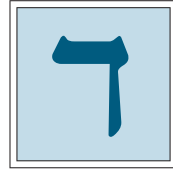
תמר דבדבני לחידוש הקשר הזוגי

(בהשראת הטקס שקיים הכוהן הגדול ביום הכיפורים, כמתואר במשנה יומא ג, ד)

פְּשַׁטְתִּי
יִרְדְּתִי
וְטַבַּלְתִּי
עֲלִיתִי
וְנִסַּתְּפָנִתִי.
טַבַּעַת שְׁל זָהָב
הִבַּאתִי שׁוֹב עַל אֶצְבְּעִי
וּמַחְדָּשׁ
לִךְ
הֵרִינִי
מִקְדָּשְׁתָּ.

גברים המעוניינים לומר ברכה זו יוכלו לשנות את סיומה, ולומר "הריני מקודש" (וראו מאמרה של יעל לוין להלן).

קידושינ

אלונה ליסיצה טקס טבילה לכלה ולחתן

הטקס מיועד לחתן, לכלה או לשניהם, לפני חופתם.

החתן אומר:

אָנִי רוֹצֶה לְהוֹסִיף שָׁנִים
לְעֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת:
הַדָּבָר הָאֶחָד עֶשֶׂר: לֹא תִשְׁתַּנֶּה
וְהַדָּבָר הַשֵּׁנִים עֶשֶׂר:
הַשְּׁתַּנָּה, תִּשְׁתַּנֶּה.

(מתוך "מלון הורי" של יהודה עמיחי)

לְפָנַי חֲפָתִי אָנִי טוֹבֵל
וּמִבְקָשׁ לְהִשָּׂאֵר מֵה שְׂאֵנִי
וְלִהְיוֹת בְּרָכָה בְּאִשְׁרֵי אֶהְיֶה,
לְהִשְׁתַּנּוֹת עִם בֵּן/בֵּת זוּגִי
כְּדִי לִיצֵר בְּרָכָה יַחַד,
כֵּן יִהְיֶה רְצוֹנִי.

הכלה אומרת:

אָנִי רוֹצֶה לְהוֹסִיף שָׁנִים
לְעֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת:
הַדָּבָר הָאֶחָד עֶשֶׂר: לֹא תִשְׁתַּנֶּי
וְהַדָּבָר הַשֵּׁנִים עֶשֶׂר:
הַשְּׁתַּנֶּי, תִּשְׁתַּנֶּי.

(על פי "מלון הורי" של יהודה עמיחי)

לְפָנַי חֲפָתִי אָנִי טוֹבֵלֶת
וּמִבְקָשֶׁת לְהִשָּׂאֵר מֵה שְׂאֵנִי
וְלִהְיוֹת בְּרָכָה בְּאִשְׁרֵי אֶהְיֶה,
לְהִשְׁתַּנּוֹת עִם בֵּן/בֵּת זוּגִי
כְּדִי לִיצֵר בְּרָכָה יַחַד,
כֵּן יִהְיֶה רְצוֹנִי.

טבילה ראשונה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל הַטְּבִילָה.

טבילה שנייה:

הכלה אומרת:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁעָשִׂנוּ אִשָּׁה.

החתן אומר:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
שֶׁעָשִׂנוּ אִישׁ.

טבילה שלישית:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּנוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעֵנוּ לְזִמְן הַזֶּה.

ביציאה מן המים:

הכלה אומרת:

שְׂכִינָה, מְקוֹר חַיִּי,
תְּנֵי בִי כַח לְשֹׁמֵר עַל הַבְּרָכָה שְׁבִי,
לְשֹׁמֵר עַל יְחוּדִי
בְּבְרִית שְׂאֵלִיָּה אֲנִי נִכְנָסְתִּי,
בְּרִית שְׂאֵין חֲזָקָה מִמֶּנָּה.
רוּחַ חַי וְקַיִם,
לְמַדְנִי לְהִשְׁתַּנּוֹת לְמַעַן הַבְּרִית הַזֹּאת
וְנִהְיָ לְבִשָּׁר אֶחָד,
לְרוּחַ אַחַת וְלִנְשָׁמָה יִתְּרָה.

החתן אומר:

שְׂכִינָה, מְקוֹר חַיִּי,
תְּנֵי בִי כַח לְשֹׁמֵר עַל הַבְּרָכָה שְׁבִי,
לְשֹׁמֵר עַל יְחוּדִי
בְּבְרִית שְׂאֵלִיָּה אֲנִי נִכְנָסְתִּי,
בְּרִית שְׂאֵין חֲזָקָה מִמֶּנָּה.
רוּחַ חַי וְקַיִם,
לְמַדְנִי לְהִשְׁתַּנּוֹת לְמַעַן הַבְּרִית הַזֹּאת
וְנִהְיָ לְבִשָּׁר אֶחָד,
לְרוּחַ אַחַת וְלִנְשָׁמָה יִתְּרָה.

יהודית אדלמן־גרין טקס טבילה לכלה טרם הנישואים, מלווה במסיבת מצווה

הכלה מגיעה למקום הטבילה עם האם, הסבתות, קרובות משפחה אחרות וחברות – נשים אשר ליוו אותה במהלך חייה. הנשים מלוות את הכלה בשירה ובריקודים. אפשר ואף רצוי להשתמש בכלי נגינה.

לאחר שהכלה מכינה עצמה לטבילה, האם מברכת (אם האם אינה נוכחת, יכולה הברכה להיאמר על ידי משתתפת בוגרת אחרת, על פי בחירת הכלה):

יְשִׁימוּךָ אֱלֹהִים כְּשָׂרָה, רְבֵקָה, לֵאָה וְרַחֵל
ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשְׁךָ
ה' יִשְׁמֹר צַאֲתְךָ וּבּוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.
(על פי תהלים קכא, 7-8)

הכלה מברכת את האם ומודה לה על שגידלה אותה באהבה.

כל אישה בקבוצת המלוות מברכת את הכלה:

הַמַּיִם הָאֵלֶּה הֵם מַיִם חַיִּים; אֲנִי מְבָרֶכֶת אוֹתְךָ שְׁחֵיֶיךָ יִהְיוּ מְלֵאִים
בְּ_____ . (כאן תשלם כל אחת על פי רצונה)

לאחר ברכות הנשים, עוזבת הכלה את הקבוצה ואומרת:

אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדֵי לִי.
(שיר השירים ו, 3)

הכלה טובלת ומברכת:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל הַטְּבִילָה.

הכלה מתלבשת וחוזרת לקבוצת המלוות.

כל אחת מן המלוות מעניקה לכלה מתנה סמלית הקשורה באחת ממצוות הבית היהודי (כשרות, הדלקת נרות, צדקה וכיוצא בזה), ומסבירה את הקשר בין המתנה לבין המצווה. אם הכלה נותנת לבתה מזכרת, אם אפשר – תמונה ממוסגרת של הסבים והסבתות בחתונותיהם.

הכלה מוקפת עתה במים שבהם טבלה, באהבת הנשים שבחייה ובברכות שילוו אותה בהליכתה לחופתה.

נאוה חפץ טקס טבילה לכלה לפני חופתה

וַיֵּרֶד מִיָּם עַד יָם וּמְנַהֵר עַד אֶפְסֵי אֶרֶץ. (תהלים עב, 8)
מַקְלוֹת מִיָּם רַבִּים אֲדִירִים מְשַׁבְּרֵי יָם אֲדִיר בְּמָרוֹם ה'. (תהלים צג, 4)
מִי כְּמֹכָה בְּאֵלֶם ה' מִי כְּמֹכָה נֹאדָר בְּקִדְשׁ נֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פְּלֵא.
(שמות טו, 11)

שִׁירָה חֲדָשָׁה שְׁבַחוּ גְּאוּלִּים לְשִׁמְךָ עַל שְׁפַת הַיָּם. (מתוך ברכת "אמת ויציב")

לפני הכניסה למים הכלה אומרת:

אֱלֹהֵי יְוָאֱלֹהֵי אֲמוֹתַי – שְׁרָה, רַבֵּקָה, לָאָה וְרַחֵל
(וּמוֹסִיפָה אֶת שְׁמוֹת אִמָּה וְסִבּוֹתֶיהָ)
עוֹמֶדֶת אֲנִי לְפָנֶיךָ עַל שְׁפַת הַמַּיִם,
בְּ(מְצִינָת אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם) שְׁבִי שְׂרָאֵל הַרְבּוֹנִית,
מוֹכְנָה וּמְזַמְנָה לְקִיָּם מְצוֹת טְבִילָה.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׁמַיִם אֱלֹהֵי אֲשֶׁר בְּרָאת
יִשְׂרוּ עָלַי טְהָרָה וְקִדְשָׁה
לְקִרְאֵת הַקְּמַת בֵּית בִּישְׂרָאֵל.

עם הכניסה למים הכלה אומרת:

כִּנְס כִּנְד מִי הַיָּם נִתַּן בְּאוֹצְרוֹת תְּהוֹמוֹת, (תהלים לג, 7)
אָנָּה אֶצֶר בְּגוֹפִי תְהוֹמוֹת אֶהְבְּתְךָ וְהַעֲצָם אֶהְבְּתִי לְבֹן זוּגִי.
אַתָּה, הַמְּחַדֵּשׁ בְּטוֹבָךָ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית,
טְהַרְנִי, וְאַטְהַר לְמַעַן יִתְחַדְּשׁוּ עָלַי יָמֵי בְּמַחְצַת בֶּן זוּגִי
וְלִמְעַן יְהֵא לִי כָּל יוֹם הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי יְוָאֱלֹהֵי אֲמוֹתַי
שְׁמַיִם תַּחְתּוֹנִים אֱלֹהֵי שְׁבָהֶם אֲנִי טוֹבֵלֶת
יִשְׁאָבוּ מִקְדָּשְׁת מַיִם עֲלִיוֹנִים – מִי מָרוֹם
וְיִהְיוּ מְקוֹר טְהָרָה לְגוֹפִי, נִפְשִׁי וְרוּחִי,

כְּמוֹ שְׁנֹאמֵר:

מִים קָרִים עַל נֶפֶשׁ עֵיפָה וְשִׁמוּעָה טוֹבָה מְאֹרֶץ מֶרְחֶק. (משלי כה, 25)
הַזֶּרֶם בְּעוֹרְקֵי מְאוּר הַחַיִּים אֲשֶׁר נִשְׁפָּת בִּי בְּהוֹלְדִי.
וַיְהִי בְּקֶרְבִי כְּמִימֵי מְקוֹר חַיִּים זֶה,
וּלְךָ ה' תִּהְלֶה.

כשיוצאת הכלה מן המים החברות ובנות המשפחה אומרות:

מִי זֹאת עֵלָה מִן הַיָּם אֶל שְׂדֵה טוֹב אֶל מִים רַבִּים הִיא שְׁתוּלָה לַעֲשׂוֹת
עֲנָף וְלִשְׂאֵת פְּרִי לְהִיּוֹת לְגִפְּן אֲדָרְת. (יחזקאל יז, 8)
הִי כַעֵץ שְׁתוּל עַל פְּלִגֵי מַיִם אֲשֶׁר פְּרִיו יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעֵלְהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ. (על פי תהלים א, 3)
יִפּוּצוּ מַעֲיִנְתֶיךָ חוּצָה. (על פי משלי ה, 16)
וּמְשׁוֹשׁ חֶתֶן עַל כֹּלָה יִשֵּׁשׂ עֲלֶיךָ אֱלֹהֶיךָ. (ישעיהו סב, 5)
בּוֹאֵי בְּשָׁלוֹם עֹטְרֵת בְּעֵלָה, גַּם בְּשִׂמְחָה וּבְצַחֲלָה.
(מתוך "לכה דודי" לר' שלמה הלוי אלקבץ)
מִי יִתֵּן מְצִיּוֹן יִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוֹב ה' שְׁבוֹת עִמּוֹ יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׁמַח
יִשְׂרָאֵל. (תהלים יד, 7)
עֲזִי וְזַמְרַת יְהוָה וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה. (שמות טו, 2)

מיה ליבוביץ' ואלונה ליסיצה טבילת אם לפני חתונת בתה

תפילה לפני הטבילה:

שְׁכִינָה מְקוֹר חַיִּי,
שְׂאֵי תוֹדָה עַל חַיִּים שְׁנַתַּת בְּרַחֲמֵי, לֵב שְׁנַתַּת בִּי, רוּחַ וּנְשָׁמָה
אֲשֶׁר לוֹו אֶת בֵּיתִי (שֵׁם הַבַּת _____),
תִּמְכּוּ, סַעְדוּ, חֲנֹכוּ וְאֶהְבּוּ.
מֵחַר אֶפְסַע לְצַדָּה אֶל חֶפְתָּה,
תוֹדָה לָךְ שְׁכִינָה עַל רִגְעֵי הָאֲשֶׁר לְצַדָּה.
חֲזַקְתְּ אוֹתִי בְּצִאתָה מֵרַחֲמֵי, (לְבַת מֵאוֹמְצַת: בְּהִגִּיעָה אֶל בֵּיתִי)
חֲזַקִּי אוֹתִי עִתָּה בְּבִנּוּתָה בֵּית מְשֻׁלָּה.

התכוונות אל הבת:

כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים כֵּן בֵּיתִי בֵּין הַבָּנוֹת,
כְּתַפּוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר כֵּן דוֹדֵי בֵּין הַבָּנִים. (עַל פִּי שִׁיר הַשִּׁירִים ב, 2-3)
רְבוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חֵיל וְאֶת עֲלִית עַל כָּלָנָה. (מְשָׁלִי לֵא, 29)
צְאִי לָךְ בֵּיתִי, וּבְנֵי לָךְ בֵּית עִם בֶּן/בַּת זִוְגָךְ
וְתֵהִי הַשְׁכִּינָה שׁוֹרָה בְּבֵיתֶךָ.

ברכה לפני הטבילה:

בְּרוּכָה אַתְּ יְיָ מְקוֹר הַחַיִּים הַמְּחַדְּשֵׁת הַזְּרוּתִי.

האם טובלת שלוש פעמים

תפילה לאחר הטבילה:

שְׁכִינָה מְקוֹר חַיִּי
הָאִירִי הַזְּרוּתִי הַחֲדָשָׁה,
לֵב חָכֵם טְעִי בִי וְרוּחַ נְכוֹנָה חֲדָשִׁי בְּקַרְבִּי
לְקַבֵּל אֶת בֶּן/בַּת זִוְגָה שֶׁל בֵּיתִי.

ברכת הבת לאם:

שְׁכִינָה מְקוֹר חַיִּינוּ, שִׁימִי אִמִּי כְּשֶׂאֵר אִמֵּהוֹת יִשְׂרָאֵל
בְּרַכֵּי אוֹתָהּ הַיּוֹם וּבְכָל הַיָּמִים הַבָּאִים וְשִׁמְרִיהָ
הָאִירִי פְּנִיךָ אֵלֶיךָ וְחוֹנְנִי אוֹתָהּ
שְׂאֵי פְּנִיךָ אֵלֶיךָ וְאֵלֶי וְלִמְדֵי אוֹתָנוּ לְשִׁמּוֹר אֶהְבְּתָנוּ, כִּי עִמָּךְ מְקוֹר חַיִּים.

היריון ולידה

עינת רמון תפילה בטרם טבילה במקווה לפני טיפולי פוריות

לאריק, עדי רינת'יה ואיל אלעזר

מִים רַבִּים יַעֲטֹפוּנִי
יִשְׁקוּ שְׂרָשִׁים
עֲקָרִים־עֲקוּרִים.
אֲשֶׁה נִצְבַּת נֹכַח
קִשְׁיֵי הָרוּחַ,
מְטִיחָה לֵב לְשָׁמַיִם
תֵּן.

תֵּן מְשָׁאֲלָתִי/שְׂאֲלָתִי:
הָאֵם מְכַל צְבָאֵי צְבָאוֹת שֶׁבְּרָאתָ בְּעוֹלָמְךָ קֶשֶׁה בְּעֵינַיִךְ
שֶׁתֵּתֵן לִי בֶן אֶחָד
אוּ בַת אַחַת?

אֶסְתַּתֵּר בְּמִצּוֹלוֹת
אֶרְאֶה פְּנֵי אִישִׁי,
שְׁלֹשָׁה שְׁתַּפִּין בְּאָדָם:

הקב"ה,
ואביו
ואמו
וקולות מים רבים,
מים רבים,
רבים
יעירו
ויעוררו
את
אסתר־אילת רחמי.

היא –
פיה תפער,
מחר.
ונזרעתי.
ונפקדתי.
אז
יעטפו פרותי
במים רכים.

ואל הנערה הזו,
אל הנער הזה
אתפלל.

מעיינות השראה:

במות סד ע"א; ברכות לא ע"א-ע"ב; קדושין ל ע"ב; זהר ג, דף רמט ע"א-ע"ב;
משנת הזוהר א' עמ' רלח; מגילה יג ע"א; תהלים צג, 2; בראשית כא.

דליה מרקס (תרגום ועיבוד) תפילה לחודש תשיעי של היריון

עֲתָה, בְּעַמְדִי בְמֵלֵא הַרְיוֹנִי,
אֲנִי אֲסִירַת תּוֹדָה עַל פְּעֻלּוֹ הַמְּפֹלֵא שֶׁל גּוֹפִי.
אֲנִי מְכַבֶּדֶת אֶת גּוֹפִי עַל חֲכָמְתוֹ וְעַל תְּבוּנָתוֹ
לְסַפֵּק אֶת כָּל צְרֻכֵי הַחַיִּים הַמְּתַרְקָמִים בְּתוֹכִי,
לְהַגֵּן עֲלֵיהֶם וּלְהַבְיֵא אֶת הַרְיוֹנִי זֶה לְסִיּוּמוֹ בְּעֵתוֹ.

טבילה ראשונה: לכבוד שלשלת החיים הנצחית

בתוך המים:

אֲתָה/אֶת בְּתוֹכִי בְּתוֹךְ מֵימִיךָ/מֵימִיךָ
כְּשֶׁם שֶׁאֲנִי בְּתוֹךְ הַמַּיִם.
שְׁנִינוּ טוֹבָלִים/שְׁתִּינוּ טוֹבְלוֹת הַיּוֹם יְחָדוּ,
לְכָבוֹד כָּל הַדּוֹרוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֵינוּ
וְאֲשֶׁר הִבִּיאוּ אוֹתֵנוּ לְרַגַע הַזֶּה,
וְלְכָבוֹד כָּל הַדּוֹרוֹת אֲשֶׁר יִהְיוּ אַחֲרֵינוּ
וְאֲשֶׁר צְפוּנִים בָּךְ/בָּךְ.
אֲנַחְנוּ שְׁתֵּי חֲלִיּוֹת בְּשִׁלְשֵׁלַת הַחַיִּים הַנִּצְחִית.

נושמת נשימה עמוקה וטובלת את הגוף כולו במים.

אחרי טבילה ראשונה מברכת:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּטַבִּילָה בְּמַיִם חַיִּים.

טבילה שנייה: לציון היותנו נפרדים

בתוך המים:

אתה/את ואני הלכנו יחדו בתשעת החדשים האלה.
בקרוב נהיה נפרדים/נפרדות.
נשמתך/נשמתך תהא משחררת אל העולם
עם בכיך/בכיך הראשון.
אני אכיר בנפרדותך/בנפרדותך,
ביחודך/ביחודך ובכך שנבראת/שנבראת בצלם אלהים.

נושמת נשימה עמוקה וטובלת את הגוף כולו במים בפעם השנייה.

טבילה שלישית: תפילה למען ילדי/ילדתי

בתוך המים:

אני מתפללת שנעבר בשלום את שלבי הלידה עד לסיומה הטוב

לבת:

שבואך לעולם יהיה מברך וננוח
ושותולדי מצידת בכח וחיות.
אני מתפללת
שכשם שהיית מוגנת בתוך רחמי
בתשעה חדשים אלה,
כך תהיי מוגנת תמיד
במסעך בעולם – רחמו של האל.

לבן:

שבואך לעולם יהיה מברך וננוח
ושותולד מצידת בכח וחיות.
אני מתפללת
שכשם שהיית מוגן בתוך רחמי
בתשעה חדשים אלה,
כך תהיה מוגן תמיד
במסעך בעולם – רחמו של האל.

מרגיעה את גופך וטובלת לאט בפעם השלישית.

טבילה רביעית: תפילות לקראת היעשותי (שוב) לאם

בתוך המים:

עֲתָה, כְּשֶׁאֲנִי נֶעֱשִׂית (שוב) לְאִם,
אֲנִי מִתְפַּלֵּל לְסִבְלָנוֹת וְלִיכְלֵת לְבַקֵּשׁ עֲזָרָה,
לְנִכּוֹנוֹת לְהִקְשִׁיב לְתַבּוּנַת לְבִי וְלִסְמֹךְ עַל חוּשִׁי.

לבת:

אֲנִי מִתְפַּלֵּל לְהִיּוֹת פְּתוּחָה
לְכָל הָאֲפִשְׁרִיּוֹת הַגְּלוּמוֹת בְּךָ
וְלִמְתַּנּוֹת שֶׁתְּבִיאִי לִי בְּנוֹכְחוֹתֶךָ

לבן:

אֲנִי מִתְפַּלֵּל לְהִיּוֹת פְּתוּחָה
לְכָל הָאֲפִשְׁרִיּוֹת הַגְּלוּמוֹת בְּךָ
וְלִמְתַּנּוֹת שֶׁתְּבִיאַ לִי בְּנוֹכְחוֹתֶךָ

אֲנִי מִתְפַּלֵּל שֶׁהַתְּבוּנָה שֶׁצָּבַרְתִּי בִּימֵי חַיֵּי עַד כֹּה
תְּדַרִּיךְ אוֹתִי בְּהַכְּנִסִי לְמַעְגַל זֶה שֶׁל חַיֵּי.

טובלת בפעם הרביעית ומברכת:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֵחִינּוּ וְקִיְּמָנוּ וְהִגִּיעֵנוּ לְזֶמַן הַזֶּה.

על פי טקס מאת חנה שולמן, מובא ברשות מן האתר "מים חיים"

www.mayyimhayyim.org

אלמונית

תפילה לטבילה שלפני הלידה

(טבילת רשות, נחשבת סגולה ללידה קלה)

תפילה זו והבאה אחריה נכתבו בתום שמירת היריון ממושכת בבית הוריי.

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲמוֹתַי וְאֲבוֹתַי הַקְּדוֹשִׁים, שְׁשַׁמְרַת עָלַי וְעַל וְלִדְי בְּהַשְׁגָּחָה פְּרֻטִית, בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, בְּטוֹבָה וּבִבְרָכָה, מִשָּׁךְ כָּל יְרַחֵי הַלְדָּה עַד עֵתָה, וְשִׁהֶיָה בְּכַחֵי לְבוֹא הַיּוֹם לְטָבֵל וּלְהַטְהֵר לְפָנֶיךָ בְּטָרֵם אֵלֶּךְ, שְׂאֲנִי מִבְּקֻשֶׁת לְלִדַת מִתּוֹךְ נְקִיּוֹת הַלֵּב וְהַגּוֹף, בְּקִדְשָׁה וּבִטְהָרָה. אָנָּה, אִם יֵשׁ בִּי עוֹן הִסַר אוֹתוֹ מֵעַלִי וְטַהֲרֵנִי. אֲשֶׁרִיכֶם יִשְׂרָאֵל לְפָנַי מִי אֲתֶם מְטַהְרִין מִי מְטַהֵר אֲתֶכֶם אֲבִיכֶם שְׁבַשְׁמִים, שְׁנֹאֲמַר וְזִרְקֵתִי עֲלֵיכֶם מִיֵּם טְהוֹרִים וְטַהֲרֶתֶם (יחזקאל לו, 25) וְאוֹמַר: מִקּוֹה יִשְׂרָאֵל ה' (ירמיהו יז, 13) מִה מִקּוֹה מְטַהֵר אֶת הַטְּמָאִים, אֵף הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְטַהֵר אֶת יִשְׂרָאֵל (משנה יומא ה, ט).

כֵּן תִּסְיֵר מִמֶּנִּי דְאָגוֹת וְאֲנָחוֹת וּמְלֵא לְבִי שְׂמֵחָה וְאֲמוּנָה, וְשִׂאֲבַתֶּם מִיֵּם בְּשִׁשׁוֹן מִמַּעֲיָנִי הַיְשׁוּעָה (ישעיהו יב, 3). אָנָּה הֲכֵן נִשְׁמַתִּי וְגוֹפִי לְקִרְאָת יְלִדְתִּי/יְלִדִי, לְעִשׂוֹת עֲבוֹדָתִי כְּאִם בְּאֵהָבָה וּבִשְׂמֵחָה, בְּבִרְכָה וּבְאֲמוּנָה, וְעִשְׂנִי כְּלִי לְשִׁלְיחוֹתְךָ וּלְקִרְבָּתְךָ, כְּלִי מַחְזִיק קִדְשָׁה וּבְרָכָה, וְתִגַּן עָלַי זְכוֹת מְרִים הַנְּבִיאָה, שְׂאֲזַכֶּה אֵף אֲנִי לִוְמַר לְפָנֶיךָ שִׁירָה וְהוֹדִיָּה בְּעַת לְדַתִּי, שֶׁהִיא מְשׁוּלָּה כְּקִרְעֵת יַם־סוּף, וְשִׂאֲזַכֶּה לְחַבֵּר אֶת שְׂמֵחַת הַגְּאֻלָּה הַפְּרֻטִית עִם שְׂמֵחַת גְּאֻלָּה כְּלָלִית. וְתִלְוֶה בְּרַכָּתְךָ אוֹתִנוּ – אֶת אֱהוֹבֵי אִישִׁי (שמו ושם אמו) וְאוֹתֵי (שמי ושם אמי) עִם בְּנוֹתֵינוּ/בְּנֵינוּ (שמותיהם ושמי) (עם הַתִּינוּק/הַתִּינּוּקָת הַנוֹלָד/הַנוֹלָדָת לָנוּ – לְאֲרֹךְ כָּל יְמֵינוּ, כְּשֶׁם שְׁלוֹתָה בְּאֵר מְרִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִשָּׁךְ כָּל מִסְעוֹתֵיהֶם בְּמַדְבַּר. שְׂנֹזְכָה לְשִׁבְעֵי, פְּרוֹסָה וְכִלְכְּלָה טוֹבָה, לְבִרְיָאוֹת שְׁלָמָה, לְאֵהָבָה וּדְבָקוֹת, לְשְׂמֵחָה וְשָׁלוֹם, וְלַעֲבָדְךָ בְּאֵמֶת – שׁוֹיִתִּי ה' לְנִגְדֵי תִמִּיד (תהלים ז, 8).

כְּשֶׁם שֶׁהִיְתָה אֲשֶׁה הַיּוֹצֵאת מִבֵּית אֲבִיָּה לְבֵית בְּעֵלָה טוֹבֶלֶת בְּבִאָרָה שֶׁל מְרִים, כְּהוֹלֶכֶת בְּסַפִּינָה, כֵּן תִּשָּׂא אוֹתִי כְּכַף יָדְךָ בְּעַת שְׂאֲנִי שְׂבָה מִבֵּית הוֹרֵי אֵל בֵּיתֵנוּ שְׁלָנוּ, וְיִהְיֶה הַמַּעֲבָר הַזֶּה בְּקִלוֹת וּבְנִיעִימוֹת, וְאֲזַכֶּה לְחַבֵּר חֲבוּרִים וּלְתַקֵּן תְּקוּנִים בְּדָרְךָ, בְּשְׂמֵחָה וּבְאֵהָבָה, מִתּוֹךְ הַתְּחַדְּשׁוֹת.

הַכְּנֵתִי אֶת עֲצֵמִי הַיּוֹם לְפָנֶיךָ שְׁלֵא תִהְיֶה בְּגוֹפִי אֵף חֲצִיצָה – וְאֵף עַל פִּי שְׂזוּהֵי טְבִילַת רְשׁוֹת וּמְנֹהַג וְלֹא טְבִילַת מְצוּהָ; אָנָּה הִסַר גַּם אֶתָּה ה' אֱלֹהֵי כָּל מְנִיעָה וְחֲצִיצָה שְׁבִינֵינוּ לְבִינֵךְ,

שְׂבִינֵי לְבִין אִישׁ, שְׂבִינֵינוּ לְבִין ילְדֵינוּ. וְכִשֶׁם שֶׁאֲנִי מְשַׁתְּדֶלֶת לְבוֹא לְפָנֶיךָ תְּמָה בְּגוֹפִי, כֵּן אֲנִי מִתְּפַלֶּלֶת אֵלֶיךָ שִׁיְהֶא בְּנִי/שִׁתְּהָא בְּתֵי הַנּוֹלָד/הַנּוֹלָדֶת לִי תִם/תְּמָה, בְּרִיא/בְּרִיאָה וְשִׁלְם/וְשִׁלְמָה בְּגוֹפּוֹ וּבְנַפְשׁוֹ/בְּגוֹפָהּ וּבְנַפְשָׁהּ, בְּרוּחַ נְשָׁמָה חַיָּה יַחֲדָה שְׁלוֹ/שְׁלָה. וּבַעֲת זֹ אֲנִי מִבְּקָשְׁתְּ מִלְּפָנֶיךָ גַּם עַל חֲבֵרוֹתֵי הַמְּשׁוּעוֹת לִישׁוּעָתְךָ (שְׁמוֹתֵיהֶן וְשְׁמוֹת אֲמוֹתֵיהֶן) שֶׁתִּפְקֹד אוֹתָן בְּקָרוֹב בְּמַהֲרָה, אָנָּה הַחַשׁ גְּאֻלְתָּן וְתֵן לָהֶן פְּרִיּוֹן וְהַרְיּוֹן, זָרַע שֶׁל קִדְשׁ, זָרַע שֶׁל קִימָא, בָּנִים וּבָנֵי בָנִים, שְׁלִשִׁים וָרִבְעִים, בָּנִים וּבָנוֹת הַרְבֵּה. וְתֵן הַרְיּוֹן וְלֶדָה בְּרִיאִים וְשִׁלְמִים לָאֵם וְלַתִּינוּקָה, בְּעֵת נְכוּנָה וּבְשִׁלְהָ, לְחֲבֵרוֹתֵי הַהָרוֹת (שְׁמוֹתֵיהֶן וְשְׁמוֹת אֲמוֹתֵיהֶן). וְקַבֵּל תְּפִלָּתִי וְטְבִילִתִּי כְּתִפְלַת כְּהֵן גָּדוֹל בְּכַנִּיסָתוֹ לְקִדְשׁ הַקְּדָשִׁים בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוּ, אָמֵן וְכֵן יְהִי רְצוֹן.

אלמונית תפילה לטבילה שלאחר הלידה (טבילת מצווה)

מוֹדָה אֲנִי לַפְּנֵיךָ ה' אֱלֹהֵי עַל כָּל הַטּוֹב וְהַחֶסֶד שֶׁעָשִׂיתָ עִמִּי וְעַם כָּל בְּנֵי בֵּיתִי, בְּהַרְיוֹן וּבְלֵדָה, בְּעַת שׁוֹבְנוּ לְבֵיתֵנוּ וְעַד עַתָּה. תּוֹדָה עַל שֶׁהֲרַחֲבַת מְקוֹם אֱהִי וְצִרְפַּת אֲלֵינוּ נִשְׁמָה טְהוֹרָה וּמְתוּקָה וּמְלֵאת בֵּיתֵנוּ שְׂמֵחָה וּבְרָכָה. וְאֶעֱבֹר עֲלֶיךָ וְאֶרְאֶה מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמְיֶךָ וְאֶמַּר לָךְ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי וְאֶמַּר לָךְ בְּדַמְיֶךָ חַיִּי (יחזקאל טו, 6).

כַּעַת שֶׁהִגִּיעַ זְמַנִּי לְטַבֵּל טְבִילָה שֶׁל מִצְוָה, אֲנִי מִבְקֶשֶׁת מִמֶּךָ בְּכָל לֵבִי – שֶׁתְּטַהֵר גּוּפִי וְנִשְׁמָתִי וְתַסִּיר מִמֶּנִּי בַחֲסֶדְךָ וּבְרַחֲמֶיךָ כָּל קְלָפוֹת וְחַצִּיצוֹת, שֶׁאֵהִיָּה טְהוֹרָה וְנִכּוֹנָה לְקַרְבָּתְךָ, לְקַבֵּל קִדְשְׁתְּךָ; טְהוֹרָה וְנִכּוֹנָה אֶל אֱהוּבֵי אִישִׁי (שְׁמוּ וּשְׁם אִמּוֹ), לְבֹא עִמּוֹ בְּחִבּוּר שֶׁל אֲהָבָה רַבָּה וְשְׂמֵחָה עֲצוּמָה, בְּדַבְּקוֹת גּוֹף נֶפֶשׁ רוּחַ נִשְׁמָה חַיָּה יְחִידָה, בְּחִינַת אֲנִי לְדוּדֵי וְדוּדֵי לִי (שִׁיר הַשִּׁירִים ו, 3) (יש לומר את הפסוק שלוש פעמים).

אָנָּה, בְּיָמִים אֵלֶּה הַבָּאִים עָלֵינוּ לְטוֹבָה וּלְבְרָכָה – יָמִים שֶׁל הַתְּחַדְּשוֹת וּמַעֲבָרִים, יָמִים שִׁישׁ בֵּהֶם מְשׁוּם הַתְּמַלְאוֹת וְהַחֲסָרוֹת, בְּגוֹף וּבְנַפֶּשׁ – יֵהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שֶׁתֵּתֵן לָנוּ אַרְךְ רוּחַ וְנַחַת רוּחַ, כְּבִנְיָ זֶג וְכַהוּרִים, וְתִטַּע בְּנוּ בְטַחֲוֹן וְאִמּוּנָה וְהַכְּרַת הַטּוֹב, לְבָרֶךְ וְלַהוֹדוֹת לָךְ בְּכָל עַת וּבְכָל שְׁעָה. וְנִזְכֶּה לְהַשְׂרָאת שְׂכִינְתְּךָ בֵּינוּ תָּמִיד, לְהַתְּחַדְּשׁוֹת אֲהַבְתָּנוּ כְּמַעֲיָן, וְנִזְכֶּה לִיחַד לְבַבְנוּ זֶה אֶל זֶה בְּלִי מַחֲשָׁבוֹת זְרוֹת וּבְלִי מוֹנִיעוֹת וְעֹכָבִים כָּלֵל. אָנָּה תֵּן לָנוּ בְּחִבּוּרֵנוּ עֲדִינוּת, צְנִיעוּת וְנִקְיוּת, תְּשׁוּקָה וְשׁוֹחַק קְדוֹשׁ, וְתַהַ עַת דּוּדִים עַת רְצוֹן וְשִׁעַת רַחֲמִים מִלְּפָנֶיךָ. אָנָּה שְׂמַחְנוּ כְּשִׂמְחָךְ יְצִירְךָ בְּגַן עֵדֶן מִקְדָּם, וּמְתוּךְ חִבּוּרֵנוּ נִשְׁמַח בְּךָ וְנִתְקַרֵּב אֵלֶיךָ.

אָנָּה תֵּן בִּי כַחַת הַגּוֹף וְהַנֶּפֶשׁ לְבָנוֹת בֵּיתֵנוּ בְּעִבּוּר יְלָדֵינוּ בְּאִמּוּנָה, בְּאֲהָבָה וּבְשִׂמְחָה רַבָּה, בְּסַבְּלָנוּת וּמְתוּךְ קֶשֶׁב, הַתְּבוֹנְנוּת וְרִגִישׁוֹת. אָנָּה זְכֵנוּ לְהַרְחִיב עוֹד מְקוֹם אֱהִלָּנוּ, בְּזַמַּן הַנִּכּוֹן וְהַבֶּשֶׁל לָךְ, וְיֵהִי רְצוֹן שֶׁתֵּתֵן לָנוּ פְּרִיּוֹן וְהַרְיוֹן נוֹסְפִים, בְּבְרִיאוֹת שְׁלֵמָה, בְּעַת שִׁיְהִיָּה גּוּפִי חֶזֶק דִּיו וְנִשְׁמָתִי פְתוּחָה וּבִשְׁלָה לָךְ, בְּעַת שִׁיְהִי אֱהוּבֵי אִישִׁי וְיִלְדֵינוּ נְכוּנִים לָךְ.

עֹזֵר לִי לְכוֹן לֵבִי אֵלֶיךָ וְלַעֲבֹדְךָ בְּאַמֶּת, וּבְיָמִים מְלֵאִים אֵלֶּה בֵּל תִּשְׁתַּכַּח תּוֹרָה וְתִפְלָה מִפִּי. אָנָּה זְכֵנוּ שְׁלֵא תִשְׁתַּכַּח מֵאֲתָנוּ תּוֹרְתְךָ, תּוֹרַת חַיִּים שְׁלֵמָדְתָנוּ כָּל יְרֵחֵי לְדָה אֵלֶּה, בְּסוּד אֱלוֹהֵי עֲלֵי אֱהִי (אִיּוֹב כט, 4) וְנִרְ דוֹלֵק עַל רֵאשֵׁינוּ בֵּל יַחֲסֹר. וְכֵן יֵהִי עִמִּי בְרָכָה, שְׁלֵא יִשְׁתַּכַּחוּ מִמֶּנִּי חֲלִילָה תּוֹרְתְךָ וּמִצְוֹתֶיךָ – לְקַיֵּם כָּל דִּינֵי הַטְּהָרָה כְּפִי הָרְאוּי,

בִּלְבַב חֶפֶץ וּמִתּוֹךְ אֲמוּנָה וְשִׂמְחָה, וּבִל אֶכְשֶׁל בְּקִיּוּמָם. וַיְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׂבִימִים אֱלֹהִים
שֶׁל הַתְּכַנְסוֹת וּבְנִין פְּנִימִי, נֶאִיר וְנִשְׁפִיעַ טוֹבָה גַם עַל סְבִיבוֹתֵינוּ, בְּצַדִּיקָה וּבְגִמְלוֹת
חֲסָדִים, וַיְהִי בֵיתֵנוּ בֵּית נֶאֱמָן, עוֹשֶׂה צְדָקָה וְחֶסֶד, וַיִּשְׁרוּ בּוֹ תְּמִיד הָאֱהָבָה וְהִרְעוֹת,
הַנֶּעֱמָ וְהַשְׂמֵחָ.

נָא אֵל תְּבִיאֵנִי לֹא לַיְדֵי נִסְיוֹן וְלֹא לַיְדֵי בְּזִיוֹן, וְתֵהָא טְבִילָה זֹאת כְּשֶׁרָה וְטוֹבָה וְרְצוּיָה
לְפָנֶיךָ.

וְנִזְכָּה אֱהוּבֵי אִישִׁי וְאִנִּי (שְׂמוֹ וְשֵׁם אִמּוֹ עִם שְׂמִי וְשֵׁם אִמִּי) לְהַתְּכַנְּנוֹת גְּבוּהָה, רְאוּיָה
וְנִכּוֹנָה, לְתַפְלָה וְלְטְבִילָה, לְחֶבֶר וְהוֹדֵיָה, בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לִבִּי.
אֱמֹן וְכֵן יְהִי רְצוֹן.

אשרת מורג תפילה לאחר לידה

הודיה:

הַרִינִי מְשִׁבַּחַת לְמִקּוֹר הַחַיִּים
כִּי נִבְקְעוּ בְּמִדְבָּר מַיִם (ישעיהו לה, 6)

וּמְקִלוֹת מַיִם רַבִּים (תהלים צג, 4)

נוֹלְדָה בְּתִי בְּרִיאָה וְשִׁלְמָה

מִרְחֵם חַיִּים וְאֲשָׁרִי בְּתִי

אֲשֶׁר לְבִרְכָתְךָ וְהִגַּנְתָּךְ זָכִינוּ

אֵלֵי אֶתְּהָ וְאוֹדְךָ. (שם קיח, 28)

נוֹלַד בְּנִי בְּרִיא וְשָׁלֵם

מִרְחֵם חַיִּים אֲשָׁרִי וְאֲשָׁרִי בְּנִי

אֲשֶׁר לְבִרְכָתְךָ וְהִגַּנְתָּךְ זָכִינוּ

אֵלֵי אֶתְּהָ וְאוֹדְךָ. (שם קיח, 28)

תפילה לאם:

פָּלַג אֱלֹהִים מְלֵא מַיִם (שם סה, 10)

חֲזַקְנִי בְּגוּפִי וּבְרוּחִי

כְּוִנְנִי עַת אֶעֱמֵד עַל פְּרָשׁוֹת דְּרָכִים

וְאֶמְצָא אֶת דְּרֶךְ הַטּוֹב לְגִדְלָה בְּהָ אֶת בְּתִי/בְּנִי

בְּרַךְ נָא אֶת הוֹרֹתֵי הַחֲדָשָׁה/הַמִּתְחַדָּשֶׁת

לְמַעַן שִׁמְךָ בְּאַהֲבָה.

תפילה על הנולד או הנוולדת:

לבת:

שְׂכִינָה, עֵין הַתְּמִיד,

זְכָרִי אֶת הַנּוֹלֶדֶת בְּבִשׁוּרַת

יְקַח נָא מֵעַט מַיִם

(בראשית יח, 4)

וּבַעֲבוּרָה אֶל תְּמוֹנְעֵי מַיִם לְמַעַן

תִּצְמַח כְּגֵן רוּחַ, בְּרִיאָה וּמְאֻשְׁרַת

עֲטוּפָה בְּעֵין הַחַיִּים

אָנָּה שְׁמְרֵי עֲלֶיךָ, עָלַי,

עַל מְשַׁפְּחַתְנוּ

בְּרוּכָה אַתְּ יְהוָה

הַמְשַׁפֵּיעָה עֲלֵינוּ מְטוֹבָךְ.

לבן:

שְׂכִינָה, עֵין הַתְּמִיד,

זְכָרִי אֶת הַנּוֹלֵד בְּבִשׁוּרַת

יְקַח נָא מֵעַט מַיִם

(בראשית יח, 4)

וּבַעֲבוּרוֹ אֶל תְּמוֹנְעֵי מַיִם לְמַעַן

יִצְמַח כְּגֵן רוּחַ, בְּרִיאָה וּמְאֻשְׁרַת

עֲטוּף בְּעֵין הַחַיִּים

אָנָּה שְׁמְרֵי עָלַי, עָלַי,

עַל מְשַׁפְּחַתְנוּ.

תפילה אישית לפני יציאה מהמים:

בְּצֵאתִי לְקִרְאָת מַסַּע הוֹרוֹתֵי הַחֲדָשָׁה/הַמְתַּחַדְּשֵׁת אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת

לְקַחַת אֶתִּי:

צְנִיעוּת: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם. (בראשית א, 27)

סוּבְלָנוּת: בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ. (שם)

שְׁתַּפּוּת וְשׁוּיוֹן: זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם. (שם)

קורי זיידלר תפילה ליולדת

בְּרוּכָה אַתְּ יְיָ
אִם כָּל חַי
שֶׁמִּמּוֹנֵי יֶצְאוּ חַיִּים חֲדָשִׁים לְעוֹלָם.

בְּרוּכָה אַתְּ יְיָ
שֶׁבִּנְפְּלֹאוֹתֶיךָ אָנִי מִתְּבוֹנֶנֶת עִכְשָׁו.
מִה גָּדְלוֹ מַעֲשֵׂיךָ יְיָ
מֵאֵד עֵמְקוֹ מַחֲשֵׁבוֹתֶיךָ.
בְּרוּכָה אַתְּ יְיָ
שֶׁשְׁמֵרֶת עָלַי בְּתַשְׁעַת חֲדָשֵׁי הָרִיוּנִי.

עם הולדת בת:

שְׁמֵרִי עַל בְּתִי שְׁזָה עֵתָה נוֹלְדָה
וְלוֹי אוֹתָה כְּשֶׁם שְׁלוֹמִית אוֹתִי.
עֲזָרִי לִי לְגַדֵּל אוֹתָה בְּדַרְכְּךָ
וְהִשְׁרִי עָלַי וְעָלֶיהָ מְרוּחֶךָ.
פְּרָשִׁי סֶכֶת שְׁלוֹמְךָ עָלֶיהָ
לְחַיִּים טוֹבִים וְלְשָׁלוֹם
בְּבְרִיאוֹת הַגּוּף וְהַנַּפֶּשׁ.

בְּרוּכָה אַתְּ יְיָ
הַמְּחַדְּשֵׁת בְּטוֹבָה חַיִּים בְּעוֹלָמָהּ.

עם הולדת בן:

שְׁמֵרִי עַל בְּנִי שְׁזָה עֵתָה נוֹלְדֵ
וְלוֹי אוֹתוֹ כְּשֶׁם שְׁלוֹמִית אוֹתִי.
עֲזָרִי לִי לְגַדֵּל אוֹתוֹ בְּדַרְכְּךָ
וְהִשְׁרִי עָלַי וְעָלָיו מְרוּחֶךָ.
פְּרָשִׁי סֶכֶת שְׁלוֹמְךָ עָלָיו
לְחַיִּים טוֹבִים וְלְשָׁלוֹם
בְּבְרִיאוֹת הַגּוּף וְהַנַּפֶּשׁ.

לאחר חילול קידושין

ע' בת מיכאל לאחר חילול קידושין

הטקס המוצע כאן נועד לרעיה המקדשת מחדש את בן זוגה לאחר שגילתה כי חילל את נישואיהם. הטקס הוא המשך תהליך של הפנמה או סיומו, תהליך של קבלה והתגברות על הכעס, העלבון, הכאב והאובדן. זהו חלק מניסיון להתחלה מחודשת, ליצירת זוגיות חדשה, למעבר מחושך לאור, מים של דמעות למעיין של אהבה חדשה.

מוצע כי האישה תלווה על ידי חברה קרובה.
ניתן, בשינויי לשון, להתאים את הטקס לאיש נבגד או לבני זוג ממין אחד.

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ; וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹ וְבָהוּ וְחֹשֶׁךְ
עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם; וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר
וַיְהִי אוֹר; וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב. (בראשית א, 1-4)
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהִי מְבַדֵּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם; וַיַּעַשׂ
אֱלֹהִים אֶת הָרְקִיעַ וַיְבַדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר
מֵעַל לְרְקִיעַ וַיְהִי כֵן. (בראשית א, 6-7)

אֲשֶׁר עַל כֵּן, הִנְנִי כָאן עַל פְּנֵי הַתְהוֹם, מְבַדֵּילָה בֵּין מַיִם לְמַיִם, וַיְהִי כֵן. תִּנְנִי
לְלַכְתָּ, לְשִׁמְעַ אֶת קוֹל הַסְּלִיחָה.

*

קָחִי לְךָ יָד,
אֲנִי הֵייתִי שָׁם
וְיָכַלְתִּי
וְשָׁבְתִי
שְׂרוּטָה, מְעַרְבֶּלֶת,
לְעוֹלָם אַחֲרָת,
אָבֵל נֶתֵן.
קָחִי לְךָ יָד,
וְהַמִּים יִשְׁטְפוּ מֵעֲלֵינוּ
אֵת מַה שְּׁלְעוֹלָם לֹא יִשְׁטֹף מִתּוֹכֵנו,
אֵת הַעֲדָנָה שֶׁיָּד חוֹלְפֶת חִלְלָה
אֵת הַתְּמִימוֹת שֶׁבְּאַבְחַת סֶכֶּין
הַתְּבַהֲרָה.

קָחִי לְךָ יָד,
אֲנַחְנוּ כָּאֵן כְּדֵי לְהִשְׁאֵר
אֵת וְאֲנִי וְהַלֵּב שֶׁבְּתוֹכִי
שֶׁכֶּמָּה שֶׁהוּא יוֹתֵר שְׁבוּר
הוּא גַם יוֹתֵר שָׁלֵם
תְּנִי לִי יָד, אַחֲוֹתִי.

ברכה לפני טבילה:

בְּרוּכָה אַתְּ יְיָ הַמְּחַיֶּה נַפְשׁ כָּל חַי

האישה טובלת שלוש טבילות:

טבילה ראשונה: לשטוף את העבר

טבילה שנייה: לחזק את ההווה

טבילה שלישית: תקווה לעתיד

אפשר לקרוא אחד מהקטעים הבאים:

גְּדוֹל שְׁלוֹם, שְׁשֵׁם הַגְּדוֹל שֶׁנִּכְתָּב בְּקִדְשָׁה אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:
יִמְחָה בְּמִים כְּדֵי לְהַטִּיל שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ. (ויקרא רבה ט, ט)

*

וְהִשְׁקֵט חֲזַר
כְּאִלוּ אֱלֹהִים הַחֲלִיט לְוַתֵּר
מוֹתִיר לוֹ לְחַלְחֵל
כְּאִלוּ כְּבַר הַגִּיעַ זְמַן
כְּמוֹ שְׁמִיכַת צֶמֶר גֶּפֶן
מְכַרְבֵּל אוֹתֵנוּ אֶחָד אֶל הַשָּׁנִי
נְשִׁימוֹת חֲדָשׁוֹת, חֲרִישִׁיּוֹת
שֶׁל מְחִילָה
שֶׁל חֲרָטָה
שֶׁל קִבְלָה
וְהִשְׁקֵט נַח.

*

עוֹד לֹא יָבֵשׁ הַצּוֹנָמִי שֶׁל חַיִּי
אֲנִי עוֹד בֵּין הַגְּלִים
נִסְחָפֶת
אֲבַל כְּבַר יוֹדַעַת
הַשְּׁמִים בְּתוֹכִי
הֵם הַגְּבוּל
וְגַם אִם אֶזְרַק אֶל חוֹף
מִבְּטָחִים אוֹ
עֶקֶר
אֲתָה תִמְיֵד תִּהְיֶה שֵׁם בְּעֵבוּרִי
אִי שֵׁם,
וְאֵת דָּלַת הַסְּלָעִים

קָסָם רַךְ יִפְתַּח לְרוּחָהּ
וְקוֹלָךְ רַךְ
וְאָנִי בּוֹכָה.

וּבֵין תְּבוֹת הַזֶּהָב וְהָאֲבָנִים הַטּוֹבוֹת
תִּבַּת פְּנִדוּרָה מְכֻסָּה
וְאָנִי תָמִיד דּוֹאֶגֶת
וְאַתָּה תָמִיד בְּשִׁלְךָ,
וְתָמִיד כְּשֶׁאֶעֱזֹב
אֶשְׁאִיר בְּךָ אוֹתִי
אָנִי אוֹלִי קִטְנָה עֲלֶיךָ
אֲבָל תָּמִיד בְּשִׁבְלֶךָ
כִּי אֲנִי עֲצוּבָה יוֹתֵר
מִמָּה שֶׁאֲנִי אוֹהֶבֶת אוֹתְךָ.

*

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִקְוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאֶה הַיִּבְשָׁה
וַיְהִי כֵן, וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיִּבְשָׁה אֶרֶץ וּלְמִקְוֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיִּרְא
אֱלֹהִים כִּי טוֹב. (בראשית א, 9-10)

גירושין ופרידה

מיה ליבוביץ' ותמר דבדבני לאחר גירושין

טקס זה בא להוסיף נדבך רוחני לתהליך הגירושין הרשמי ולא להחליפו. פעמים רבות תהליך הגירושין הוא מכאיב, ארוך ומתיש. במהלכו עולים רגשות שליליים וזכרונות קשים, ומתחדדים המניעים לפרידה. אנו מציעות לקיים טקס זה לאחר השלמת תהליך הגירושין הרשמי, וההשלמה הרגשית עם הפרידה.

בטקס שלוש טבילות: הטבילה הראשונה מופנית אל העבר ומיועדת לסגירת מעגל הנישואין על כל קשייו וכאביו, תוך הארת הטוב שהיה בזוגיות; הטבילה השנייה מופנית אל העתיד, מתוך תקווה להשלמה עם חיי היחידות ולאפשרות של רקימת קשרים חדשים; הטבילה השלישית מופנית אל ההווה, אל תהליך המעבר שבין סגירת מעגל חיים אחד לפתיחתו של מעגל חיים חדש. בטקס המוצע שינינו את סדר הזמנים הטבעי (עבר, הווה, עתיד) כדי להכיר במקום התהליכי בו נמצאים הטובלים. המשתמשים בטקס מוזמנים לשנות את סדר הטבילות כרצונם.

אם קיימת אפשרות, אנו ממליצות שבני הזוג יקיימו את הטבילה במועד אחד, גם אם במקומות שונים, כדי להביע את הכרתם בהדדיות הפרידה ובסיום הקשר הזוגי. דבר זה חשוב במיוחד לזוגות שלהם ילדים משותפים, אך גם לזוגות בלא ילדים, בשל המשא הרגשי המשותף. אם אין אפשרות כזו, ניתן לקיים את הטקס עבור אחד מבני הזוג. בכל מקרה אנו ממליצות לקיים את הטבילה בליווי חבר, חברה או אדם קרוב שהיה שותף לתהליך הפרידה.

בטקס הנישואין קיים פן ציבורי, שמבטא את הכרת הקהילה בהתקדשות בני הזוג זה לזה. כך גם בטקס זה אנו מציעות לקיים לאחר הטבילה אירוע ציבורי, שיבטא את הכרת הקהילה בפרידה (מסיבת חברים, ארוחה משפחתית וכיוצא בזה).

טבילה ראשונה: סגירת מעגל הנישואין

האישה אומרת:

אֱלֹהִים שְׁבַשְׁמִים,
הָאֵר בְּעֵינַי אֶת הַיָּמִים, הַשָּׁעוֹת,
הַרְגַעִים הַיָּפִים
שֶׁהָיוּ לִי עִם _____.

האישה אומר:

אֱלֹהִים שְׁבַשְׁמִים,
הָאֵר בְּעֵינַי אֶת הַיָּמִים, הַשָּׁעוֹת,
הַרְגַעִים הַיָּפִים
שֶׁהָיוּ לִי עִם _____.

תן למים להטביע

את הכאב, הצער, העלבון,

הקנאה והקנטור

ולשקף בצלילותם את האור

והשמחה שהיו בחיינו המשותפים.

תן למים להטביע

את הכאב, הצער, העלבון,

הקנאה והקנטור

ולשקף בצלילותם את האור

והשמחה שהיו בחיינו המשותפים.

מעין החיים כמים לים מכסים.

מעין החיים כמים לים מכסים.

טבילה שנייה: עם הפנים לעתיד

האישה אומרת:

אֱלֹהִים שְׁבַשְׁמִים,
הָאֵר בְּעֵינַי אֶת הַדְּרָכִים הַנִּפְרָשׁוֹת
לְפָנַי טַע בִּי הַכֹּחַ לְשֵׂאת חַיִּי
בִּיחִידוֹת שְׁלֵמָה וּפְתַח
לְבִי לְקִשְׂרִים חֲדָשִׁים.

האישה אומר:

אֱלֹהִים שְׁבַשְׁמִים,
הָאֵר בְּעֵינַי אֶת הַדְּרָכִים הַנִּפְרָשׁוֹת
לְפָנַי טַע בִּי הַכֹּחַ לְשֵׂאת חַיִּי
בִּיחִידוֹת שְׁלֵמָה וּפְתַח
לְבִי לְקִשְׂרִים חֲדָשִׁים.

מעין החיים, על מבועי מים נהלני.

מעין החיים, על מבועי מים נהלני.

טבילה שלישית: הווה

האישה אומרת:

אֱלֹהִים שְׁבַשְׁמִים,
הָאֵר בְּעֵינַי אֶת גּוֹפִי
וּנְפֹשִׁי שִׁיְצַרְתָּ בְּחֻכְמָה
גְּלוּי וַיְדוּעַ לְפָנַיךָ
שְׂאֵנִי נִקְבִים נִקְבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים
שְׂאֵם יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם אוֹ יִסְתֵּם
אֶחָד מֵהֶם אִי אֶפְשֶׁר לִי לַעֲמֹד
וּלְהִתְקַיֵּם לְפָנַיךָ.
עֲזְרֵנִי לְהַכִּיל אֶת הַחֶסֶר,
לְהִיּוֹת שְׁלֵמָה.

מעין החיים כל הנחלים הלכים אל
הים והים איננו מלא. (קהלת א, 7)

האיש אומר:

אֱלֹהִים שְׁבַשְׁמִים,
הָאֵר בְּעֵינַי אֶת גּוֹפִי
וּנְפֹשִׁי שִׁיְצַרְתָּ בְּחֻכְמָה
גְּלוּי וַיְדוּעַ לְפָנַיךָ
שְׂאֵנִי נִקְבִים נִקְבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים
שְׂאֵם יִפְתַּח אֶחָד מֵהֶם
אוֹ יִסְתֵּם אֶחָד מֵהֶם אִי אֶפְשֶׁר
לִי לַעֲמֹד וּלְהִתְקַיֵּם לְפָנַיךָ.
עֲזְרֵנִי לְהַכִּיל אֶת הַחֶסֶר,
לְהִיּוֹת שְׁלֵם.

מעין החיים כל הנחלים הלכים אל
הים והים איננו מלא. (קהלת א, 7)

רוחמה וייס מחזור ברכות גירושין*

גופו של גט:

"הרי את מותרת לכל אדם"

גופו של גט:

שחרור – "הרי את בת חורין",

"הרי את לעצמך"

(משנה גיטין ט, ג)

א. הרי את מותרת

הַרִי אֶת מְתַרְתְּ לִישִׁיבָה עַל מְדַרְגַת אָבֶן אוֹצְרֵת קֹר, בְּחֹם הַהַרִים הָאֵלֶּה
הַמְתַחִיל לְעֵלוֹת אֵלָיךְ, בְּבִגְדִים שֶׁל אִשְׁתְּ מִשְׁרָד.

הַרִי אֶת מְתַרְתְּ לְהוֹסִיף וּלְשַׁבֵּת

הַרִי אֶת מְתַרְתְּ לְאִי גַעְגּוּעַ

הַרִי אֶת מְתַרְתְּ לְכָאֵב

הַרִי אֶת מְתַרְתְּ לְבַד.

הַרִי אֶת מְתַרְתְּ לְשִׁמְיעַת צְרָצוֹר חֲרָקִים בְּעֵץ,

בְּלִי רְצוֹן, בְּלִי יְכַלֵּת, לְזַהוֹת אוֹתָם בְּשֵׁם.

הַרִי אֶת מְתַרְתְּ לְכַפּוֹת רַגְלִים סְדוּקוֹת

הַרִי אֶת מְתַרְתְּ לְהַרְפּוֹת, לְהַנִּיחַ

הַרִי אֶת מְתַרְתְּ לְבַטְלָה

הַרִי אֶת מְתַרְתְּ לְהַסְתּוֹבֵב בְּלִי סְלוּלְרִי,

לְשַׁכַּח אֶת כְּרִטִּיס הַטְּלָפוֹן. לְהַתְקַע בְּלִי מְזֶמֶן.

הַרִי אֶת מְתַרְתְּ לְמַרְחֵק, לְאֵבוֹד

הַרִי אֶת מְתַרְתְּ לְקַחַת אוֹיֵר

* שירים אלה לא נכתבו כחלק מטקס טבילה. ניתן להשתמש בהם בטקס כזה או בלימוד שלאחריו.

הָרִי אֶת מִתְרַת לְבָהוֹת
הָרִי אֶת מִתְרַת לְכָתֵב שִׁיר.

הָרִי אֶת מִתְרַת לְמֹרַח לֶקַע עַל הַצְּפָרְנִים,
לְשִׁמְלָה אֲדָמָה בְּצִהְרֵי יוֹם בְּבֵית קָפָה.
הָרִי אֶת מִתְרַת לְצַחוּק, לְגַחוּךְ, לְפִתוּי, לְצַחוּק, לְהַפְרֹזָה
הָרִי אֶת מִתְרַת לְהַפְתָּח. לְהַסְגֵּר. לְהַתְרַסֵּק. לְהַתְפַּקֵּעַ.
הָרִי אֶת מִתְרַת לְחִבּוּק.
הָרִי אֶת מִתְרַת לְאַהֲבָה.

הָרִי אֶת מִתְרַת לְעַבֵּד כְּשֶׁהִלְדִּים בְּבֵית. לְהַפִּיל כְּלִים. לֹא לְקַבֵּל עֲזָרָה.
הָרִי אֶת מִתְרַת לְרַעַשׁ שְׁאֵת מְחוֹלֶלֶת
הָרִי אֶת מִתְרַת לְרַעַשׁ שְׁשָׁם
הָרִי אֶת מִתְרַת לְשִׁמְעַ.

הָרִי אֶת מִתְרַת לְלַקֵּק אֶת שְׁאֵרֵי הָרֵטֵב מֵהַצִּלְחַת
הָרִי אֶת מִתְרַת לְאַבֵּד גְּבוּלוֹת מִתְרַת לְגְבוּלוֹת מִתְרַת לְהַבְלִיג
הָרִי אֶת מִתְרַת לְמַדָּה שְׁלֶךְ
הָרִי אֶת מִתְרַת לְלַמֵּד מֵהִי הַמַּדָּה שְׁלֶךְ
הָרִי אֶת מִתְרַת לְהַתְבַּלְּבֵל.

הָרִי אֶת מִתְרַת לְקַחַת אֶת הַצְּבָעִים מִשְׁלַחַן הַכְּתִיבָה שֶׁל הַיְלָדִים,
לְצִיר עַל הַגּוֹף. לְצִיר עַל הַקִּיר.
הָרִי אֶת מִתְרַת לֹא לְחַשֵּׁב עַל אֶסְתֵּטִיקָה
הָרִי אֶת מִתְרַת לְהַדְבִּיק, לְקַרְעַ, לְתַלֵּשׁ
הָרִי אֶת מִתְרַת לְאַהֲבָה אֶת מֵה שְׁאֵת עוֹשָׂה
הָרִי אֶת מִתְרַת לְקַרְא לְכֹל זֶה אֲמֻנוֹת.

הָרִי אֶת מִתְרַת לְעֲצֻמָּךְ.

ב. הרי את

הרי את
היי לאת
הרי את ים
הרי את הר
היי להר
היי להררי שדים.

הרי את. לאט.

ג. מותרת

הרי את מותרת
הרי את מיתרת
הרי את מתרת.

הרי את יוצאת
הרי את יוצרת
הרי את נוצרת.

רות קרא־איונוב קניאל ברכת השחר

1

לְמִי שֶׁעָשׂוּנִי כָּלִי
כָּלִי מְלֵא בּוֹשָׁה
וּכְלִי מָה.
שֶׁעָשׂוּנִי אֵשָׁה
שֶׁלֹּא נִתְנַנְנִי לְהִיּוֹת יְלָדָה
וְלֹא הִפְקִירְנִי לְזָרָה, לְזָרָה
אֵשָׁה שֶׁעוֹמְדָת עַל דְּעַתּוֹ
דְּעַתָּה
מְבִיאָה לְפָנַיךָ שְׁתֵּי שַׁעֲרוֹת
שִׁיבָה
(שְׁלִי אוֹ שְׁלֶךְ?)
עֲדוֹת לְבִינָה.
שֶׁעָשׂוּנִי כָּלְמָה.

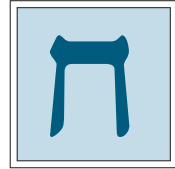
2

שֶׁהִתִּיר אֶסוּרִי
וְחוֹבוֹתַי,
שֶׁהִתִּיר אֶת דְּמִי
נִפְתּוּלִי,
חֲבֵלִי בְטָנִי,
שֶׁגָּבַר עַל יִצְרִי
שֶׁבָּעַל, שֶׁבָּגַד,
שֶׁכָּבַשׁ אֶת יִצְרוֹ
מֵעֲלִי,
שֶׁאָמַר,
בְּרוּךְ שֶׁאָמַר,
הֲרִי אֶת מְקַדְּשֶׁת לִי.
שֶׁהִתִּיר אֶת דְּמִי.

3

כְּשֶׁתִּגִּיד הָרִי אֶת
מִשְׁחַרְרֵת לִי
כְּשֶׁתִּגִּיד לְכִי וְתַחֲזְרֵי
כְּשֶׁתִּקְנֶה אוֹתִי
בְּשֹׁדָה,
בְּאֵשׁ קוֹצִים,
בְּסַחְרוֹר צְעִיפִים
בְּלֹא יוֹדְעִין
כְּשֶׁתִּגִּיד
שְׁיִהְיֶה
כְּרָצוֹנִי
שֶׁתִּגִּיד
לְכִי.

אבלות

מיה ליבוביץ' בסיום אבלות

ההלכה היהודית קבעה זמנים ברורים לאבלות: שבעה, שלושים, שנה, אולם לאדם יש הלכי נפש בלתי קצובים.

הטקס המוצע כאן מיועד לאנשים שתקופת האבל לא הסתיימה בעבורם, או לא מיצתה את מכלול כאבם והם זקוקים להליך נוסף של הבדלה. הטבילה במים יכולה לאפשר את השינוי הנדרש ואת תחושת החזרה לחיים מלאים. ההחלטה מתי לקיים את הטבילה היא בידי האבלים ועל פי צורכיהם האישיים. אין בהלכה היהודית מצוות טבילה בתום ימי האבל.

מוצעות כאן שתי טבילות: האחת שפניה אל העבר, והשנייה שפניה אל העתיד.

התכוונות:

אָדָם יְלוּד אִשָּׁה קָצַר יָמִים וּשְׁבַע רָגַז.
כְּצִיץ יֵצֵא וְיִמָּל וְיִבָּרַח כְּצֵל וְלֹא יַעֲמוּד. (איוב יד, 1-2)

כִּי יֵשׁ לְעֵץ תִּקְוָה אִם יִכָּרֵת וְעוֹד יִחְלִיף וְיִנְקָתוֹ לֹא תִחַדָּל.
אִם יִזְקִין בְּאָרֶץ שָׁרְשׁוֹ וּבְעֶפֶר יָמוֹת גָּזְעוּ.
מֵרִיחַ מִיָּם יִפָּרַח וְעֵשָׂה קֶצֶיר כְּמוֹ נֹטַע.
וְגִבֵּר יָמוֹת וְיִחַלֵּשׁ וְיִגְוַע אָדָם וְאִיו. (איוב יד, 7-10)

טבילה ראשונה:

אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אָבוֹתַי וְאֵמוֹתַי
לְמַדְנִי לְקַבֵּל אֶת הָאֲבָדָן
רְפָא נָא לְכַאֲבֵי
וְיֵהִי זְכוֹרֹן _____ (שם הנפטר/הנפטרת)
מְקוֹר גְּאוּה וְצַמִּיחָה.

טבילה שנייה:

עֵין הַחַיִּים
תְּנֵי בִי מִכַּחַם שֶׁל הַמַּיִם שֶׁבְּאֵתִי בָּם
יְבוֹאוּ הַמַּיִם בְּלִבִּי וְיִטְעוּ בִּי כַחוֹת נֶפֶשׁ חַדָּשִׁים
אֲתִיּוֹצֵב אֶל הַמְּחַר
בְּאֵהָבָה מִתְחַדָּשֶׁת אֶל הַחַיִּים.

מיה ליבוביץ' אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו (משנה אהלות א, ו)

לא טמאה ולא מטמאת
לא בשנים, לא בשבעה, לא באחד
לא בנוגע בי ולא בנוגעת בו
לא טמאה ולא מטמאת
בשר ודם
ונפש.
לא טמאה ולא מטמאת
עד שתצא הנפש
ואשאר בשר ודם.

אדם הנוגע במת - טמא טמאת שבעה
ואדם הנוגע בחי?
חי, מלא אהבה
אדם הנוגע באדם.
הנוגע במת - טמא
טמאת ערב
ואדם הנוגע באדם חי,
מלא קנאה
אל ימות
יגע.

אדם אינו מטמא עד שתצא נפשו
ופעמים שיוצאת נפשו
וגופו חי
בשרו רוחש ודמיו רותחין אך יצתה נפשו
מטמא?

אדמיאל קוסמן טקס טהרה

גר לנשמת יצחק רבין ז"ל

גופים זרים דְּבָקוּ בְּטוֹב לְבַכֶּם הָרַב,
וְאָנוּ מְקַלְפִים אוֹתָם. בּוֹכִים וּמְקַלְפִים
אוֹתָם מְגוֹפְתֵיכֶם בַּעֲדֵינוֹת, בְּקֶצֶה צִפְרוֹן.

אַחִים, גּוֹפִים זָרִים וְלְכַלּוֹכִים קִטְנִים,
עֲקָשִׁים, עוֹרִים, שְׂאָנוּ מְקַלְפִים,
בוֹכִים מְקַלְפִים, מְגוֹיֵתְכֶם, בְּטָקֶס
טְהָרָה, שׁוֹטְפִים בְּסַבְּלָנוֹת מֵעַל עוֹרְכֶם
הַמְחַסְפֵּס בַּעֲבָרָה, וּמְגַרְדִּים בְּקֶצֶה צִפְרוֹן.

גופים קִטְנִים, זָרִים, שֶׁל רַע, אֶהוּבִים,
דְּבָקוּ בְכֶם, בְּגַב, גּוֹפִים זָרִים שֶׁל אֱלִימוֹת וְתַקִּיפוֹת
וּמֵאֲבָק דָּמִים בְּזָרוּעַ, עֵיפוֹת דְּבָקוּ בְכֶם עֲכָשׁוּ, אַחֲרֵי
שְׁנֵים רְבוֹת עַל הַמְשָׁמֵר, הוּא לּוֹחֲמִים עֲזִים שְׁלִי,
בְּטֶדָה הַקָּרֵב, רַעִים וְאֶהוּבִים, אַחִים מֵתִים שְׁלִי,
בְּטוֹב לְבַכֶּם הָרַב.

מיה ליבוביץ' כוונה לטבילה

כָּל הַנְּחָלִים הוֹלְכִים אֶל הַיָּם
וְהַיָּם אֵינָנו מְלֵא
כָּל הַנוֹלָדִים הוֹלְכִים אֶל מוֹתָם
וְהַמּוֹת אֵינָנו כֹּלֵה.
הַיָּם הוּא פֶלֶא
וְגַם הַמּוֹת מְפֹלֵא
וְנִפְלְאִים מְשַׁנֵּי אֱלֹה נְתִיבֵי אָנוּשׁ
בֵּין לְדָה לְמִיתָה.
כִּי יֵשׁ יִתְרוֹן לְאָדָם בְּכֹל שֶׁיַּעֲמֹל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ
וְיִתְרוֹן כְּפוֹל בְּכֹל שֶׁיֵּאֱהָב.
אִם יִרְגֵשׁ וַיִּגַּע
אִם יִכָּאֵב וַיִּרְפָּא
אִם יִשְׁתַּנֶּה
אִם יֵאֱהָב
הִנֵּה הָאִיר חַיִּים, הִנֵּה שְׁנָה מְסֻלּוּל
הִבִּיא שְׂמֻחָה, נָגְהָ
וְכִשְׁתִּחַשְׁכֶּנָּה הִרְאוּת בְּאֲרָבוֹת
יֵאִיר לוֹ אוֹר גָּנוּז
אוֹר שֶׁל אֱהָבָה הַמְּמַלֵּאת יָמִים.

שער שני:

הזדמנויות לריפוי והחלמה
של הנפש והגוף

תמר דבדבני התכוונות

יְהִי רְצוֹן שְׁהָרְצוֹן
יִכּוֹן דְּרָכֵי לְרִפּוּאָה,
יְהִי רְצוֹן שְׁהַמְלִים
יִגִּיעוּ לְבֵי לְרִפּוּאָה,
יְהִי רְצוֹן שְׁבַמִּים
יִאֲסְפוּ שְׁבָרֵי לְרִפּוּאָה.
בְּרוּךְ אַתָּה ה'
הַרּוֹפֵא לְשִׁבּוּרֵי לֵב
וּמְחַבֵּשׁ לְעֵצְבוֹתָם.
(תהלים קמו, 3)

אובדן היריון

תמר דבדבני טקס טבילה לאחר אובדן היריון

טבילה ראשונה: פרידה מן העבר

ניתן לבחור אחד מן הקטעים הבאים:

כֹּל מִשְׁבְּרִיךְ וְגִלְיָךְ עָלַי עֲבְרוּ. (יונה ב, 4)
אֶפְפוּנֵי מַיִם עַד נֶפֶשׁ תְּהוּם יִסְבְּבֵנִי. (שם, 6)
בְּהִתְעַטֵּף עָלַי נֶפְשִׁי אֶת ה' זְכַרְתִּי וַתְּבוֹא אֵלַיךְ תִּפְלָתִי. (שם, 8)
רְפְּאֵנִי ה' וְאַרְפֵּא. (ירמיהו יז, 14)

*

כְּאִיל תִּעְרַג עַל אֶפְיָקִי מַיִם כֵּן נֶפְשִׁי תִעְרַג אֵלַיךְ אֱלֹהִים (תהלים מב, 2) –
כְּמַהְתִּי לְסִלְיַחְתִּי וְלִסְלִיחַתְךָ.
צְמָאָה נֶפְשִׁי לְאֱלֹהִים לְאֵל חַי (שם מב, 3) – לְהִטְהַר מִמְּכֹאֲוֵי בְּמִימֶיךָ.
הִיְתָה לִי דְמַעְתִּי לֶחֶם יוֹמָם וְלַיְלָה (שם מב, 4) – וּבֹאתִי לְשֹׁטֵף אֶת עֲצָמֵי
וְלִהְטָה לִפְנֶיךָ.

*

בְּרַחֲמֵי גְדֹל נֶצֶן שֶׁל חַיִּים
הוּא לֹא יִפְרַח וְלֹא יוֹלֵד לְחַיִּים
וְאֲנִי חִפְצַת חַיִּים. וְאֲנִי חִפְצַת חַיִּים. וְאֲנִי חִפְצַת חַיִּים.
אֶפְרָד מִן הַכָּאֵב בְּמֵים חַיִּים.

טבילה שנייה: התמודדות עם ההווה

ניתן לבחור אחד מן הקטעים הבאים:

וַתֵּעֵטֶף עָלַי רוּחִי בְּתוֹכִי יִשְׁתּוּמֵם לְבִי. (תהלים קמג, 4)
בְּשָׂרִי עָלַי יִכָּאֵב וּנְפֹשִׁי עָלַי תֵּאָבֵל. (על פי איוב יד, 22)
בְּמִי דַמְעוֹתַי שָׁטַף אוֹתִי וְטָהַר לְבִי וּבְשָׂרִי לְסִלִּיחָה וּלְצַמִּיחָה.

*

תִּרְחַמְנִי אֱלֹהִי וְתִשְׁלִיךְ בְּמַיִם אֶת כָּל כְּאָבִי וּפְחָדִי, וּבְטוֹבָךְ תִּעוֹרֵר
רַחֲמֶיךָ וְאִנְקָה מִרְגָּשׁ אֲשֶׁמָּה, וְיַעֲלוּ כָּל נִיצוּצֵי הַקִּדְשָׁה אֲשֶׁר נִתְּפְּזְרוּ בִּי,
יִזְהָרוּ וְיִזְהָרוּ בִּי בְּמִדַּת טוֹבָךְ. (על פי סדר תשליך)

*

אֲרַפֶּה גּוֹפִי וְאֶטְבֵּל בְּמַיִם
תִּרְפָּא נַפְשִׁי בְּמַיִם חַיִּים
יִשְׁטַף גּוֹפִי בְּמַיִם
תִּטְהַר נַפְשִׁי בְּמַיִם חַיִּים
יַעֲטֹף גּוֹפִי בְּחִבּוּק שָׁל מַיִם
תִּרְחַב נַפְשִׁי בְּמַיִם חַיִּים.

טבילה שלישית: עם הפנים לעתיד

ניתן לבחור אחד מן הקטעים הבאים:

פְּרַשְׁתִּי יָדַי אֵלַיךָ נִפְשִׁי כְּאֶרֶץ עֵיפָה לָךְ. (תהלים קמג, 6)
הִשְׁמִיעֵנִי בִבְקֶרְךָ חֲסֵדְךָ כִּי בָךְ בִּטַחְתִּי הוֹדִיעֵנִי דְרֶךְ זֶו אֵלֶיךָ כִּי אֵלַיךָ
נִשְׁאַתִּי נִפְשִׁי. (שם, 8)
לְמַעַן שִׂמְךָ ה' תַּחֲיִנִי בְצַדִּיקְתְּךָ תוֹצִיא מִצָּרָה נִפְשִׁי. (שם, 11)
וְלִלְבָנָה אֶמַר שֶׁתִּתְחַדֵּשׁ, עֲטַרְתַּת תִּפְאָרֶת לְעַמּוּסִי בְטוֹן. (סדר קידוש לבנה)
תָּן בִּי אֶת הַכֹּחַ לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתֶהּ.
קִיַּם בִּי אֶת הַבְּטָחָתְךָ לְזֶרְעִים בְּדַמְעָה וְחִזְקֵנִי לְמִלָּא שׁוֹב שְׁחוֹק פִּי
וּלְשׁוֹנִי רִנָּה. (על פי תהלים קכו, 2)

*

לֵב טְהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חִדָּשׁ בְּקִרְבִּי. (תהלים נא, 12)
וְטִהַר לִבִּי וְקִדְשֵׁנִי וְזָרַק עָלַי מַיִם טְהוֹרִים וְטַהַרֵנִי בְּאַהֲבַתְךָ וּבְחַמְלַתְךָ.
(על פי "תפילה קודם התפילה" של ר' אלימלך מליז'נסק)

*

זְרִימַת הַמַּיִם תִּתְחַדֵּשׁ בִּי חַיִּים
וְתִתֵּן בִּי אֶת הַכֹּחַ לְחֹזֵר לְחַיִּים
אֱלֹהֵי, נִשְׁמָה שְׁנַתֶּתְּ בִּי טְהוֹרָה הִיא. (מתוך ברכת "נשמה")

הפלה

תמר דבדבני

טקס טבילה לאחר הפלה

הפלה אינה מעשה פומבי, ולא נהוג לשתף בה את הקהילה. מתוך הבנה כי דווקא במקרה זה נתונה האישה במצוקה נפשית קשה, שגדלה בשל קשר הסודיות האופף את המעשה שבחרה לעשות, החלטתי ליצור טקס שיעזור לה ויתמוך בה לאחר ביצוע ההפלה.

הטקס כתוב בלשון נקבה אך הוא מתאים גם לזוג, ונראה כי עדיף לערוך אותו בחברת ידידים ואהובים.

הטקס בנוי משני שלבים עיקריים: התנקות מן ההתלבטויות והכאבים הנפשיים הכרוכים בהפלה, והתחדשות מתוך תקווה לעתיד. שני השלבים באים לידי ביטוי בטקס באמצעות שני סמלים מן המסורת היהודית: **התשליך והטבילה**.

טקס התשליך נערך בראש השנה, והוא מסמל את פרידת האדם מכל חטאֵי השנה החולפת, לקראת תחילת השנה החדשה "בכיסים ריקים". בטקס נוהגים רבים להשליך פירורי לחם אל הים או אל מקור מים חיים אחר. פירורי הלחם מסמלים את חטאי העבר, והתמוססותם במים – את היעלמותם מחיינו.

בחרתי להשתמש בתשליך ובסמליות שהוא מייצג, כדי לעזור לאישה להיפרד מן המועקה והכאב שליוו את החלטתה להפיל את עובריה. התלבטויות אלה גורמות צער ורגשי אשמה שיש להתמודד עימם, אולם ניתן ואף צריך לתת להם להישטף. ה"תשליך" שבטקס מבקש לחזק אותה לקראת צאתה מחדש אל הדרך. סגירתו של מעגל העבר יוביל, כך אני מקווה, לריפוי, להתחזקות ולצמיחה.

בחרתי להשתמש גם בטבילה כסמל להתנקות ולהיטהרות הגוף והנפש, וכאמצעי ללידה מחדשת של האישה. הטבילה היא תהליך הריפוי העומד במרכז הטקס, ומטרתה לאפשר לאישה להיות מוכנה לקראת המשך חייה, מתוך הכרה בבחירתה ומתוך השלמה עם תוצאותיה.

ההתחדשות וההבראה מתבטאות בסיום הטקס באכילת חלה טבולה בדבש. יש הנוהגים, בתקופת חגי תשרי, לטבול את הלחם בדבש במקום במלח (כמו בשאר חודשי השנה), כסמל למתיקות השנה. בטקס זה הדבש מנוגד למלח שבמי הים ובדמעות, והוא גם מסמל את ההכרה וההשלמה עם בחירה, שיש בה עוקץ, אך גם דבש.

פתיחה:

מנחה:

התְכַנְסֵנו כְּאִן כְּדִי לְצִיֵן אֶת בְּחִירְתָּה שֶׁל _____ לְהַפִּיל אֶת הָעֶבֶר
אֲשֶׁר בְּרַחֲמָה.
אָנוּ יוֹדְעוֹת כִּי בְּחִירָה זוֹ לֹא קִלָּה הִיְתָה, וְאָנוּ מְצִיעוֹת ל _____
אֶת תְּמִיכָתֵנוּ.

עבר:

האישה:

ה' מָה אָדָם וַתְּדַעְהוּ בֶן אָנוּשׁ וַתַּחֲשִׁבְהוּ,
אָדָם לְהַבֵּל דָּמָה יָמָיו כְּצֶל עוֹבֵר. (תהלים קמד, 3-4)
אֲנִי בּוֹטַחַת בָּךְ ה', כִּי אַתָּה חוֹנֵן לְאָדָם דַּעַת וּמְלִמֵד לְאָנוּשׁ בִּינָה.
(על פי ברכת "דעת" שבתפילת העמידה)

וּמְקוּהָ כִּי תַצִּילֵנִי מִכָּל מְכַשׁוֹל וְטָעוֹת, אֵל תַּעֲזֹבֵנִי וְאֵל תִּטְשֵׁנִי וְאֵל
תְּכַלִּימֵנִי, וְתֵהָא עִם פִּי בְּעַת דְּבוּר, וְעִם יָדַי בְּעַת מַעֲשֵׂה, וְעִם לְבָי בְּעַת
מְחֻשְׁבוֹתַי וְהִכְרְעוֹתַי. (על פי "תפילה קודם התפילה" של ר' אלימלך מליז'נסק)
אֲנֵי ה', חֲנֻנִי מֵאֲתָךְ דַּעָה בִּינָה וְהַשְׁכֵּל. (על פי ברכת "דעת" שבתפילת העמידה)
בְּאֵתִי לְכָאן כְּדִי לְהַזְכִּיר נֶצֶן שֶׁל חַיִּים שֶׁצָּמַח בְּרַחֲמֵי וְכִדִּי לְהַצְהִיר עַל
בְּחִירְתִּי שֶׁלֹּא לָתֵת לוֹ לְפָרַח.

אם האישה מעוניינת היא יכולה לפרט כאן את הסיבות להחלטה:

הַחֲלֻטְתִּי לְהַפִּיל אֶת הָעֶבֶר כִּי _____.

תשליך:

מנחה:

אָנוּ מְכִירוֹת בְּכַאֲבָךְ וּמְחִזְקוֹת אֶת יְדֶיךָ בְּהַחְלִטְתֶּךָ לְהַתְּנֵבֵר עַל כָּאֵב זֶה.
בָּאֵנוּ לְכַאֵן כְּדֵי לְתַמֵּךְ בָּךְ וּלְעֶזֶר לָךְ לְצַמּוֹחַ מִתּוֹךְ יִסּוּרֶיךָ.

האישה לוקחת פירווי לחם ומשליכה אותם אל המים.

היא יכולה לספר, לנוכחות או לעצמה, על פחדיה ועל הכאבים שחוותה בעת ההפלה או בעת התלבטויותיה.

האישה:

וּבְכֵן תִּרְחַמְנִי וְתִשְׁלִיךְ בְּמַצּוּלוֹת יָם כֹּל כְּאֵבִי וּפְחָדִי, וְאֶתָּה בְּטוֹבְךָ
תְּעוֹרֵר רַחֲמֶיךָ וְאֶהְיֶה נְקִיָּה מִכָּל טְמֵאָה וְחִלָּאָה וְזֶהְמָה, וְיַעֲלוּ כָּל נִיצוּצֵי
הַקְּדוּשָׁה אֲשֶׁר נִתְּפְזְרוּ בִּי, וְיִתְּבַרְרוּ וְיִתְּלַבְּנוּ בְּמִדַּת טוֹבְךָ.
(על פי סדר תשליך)

היטהרות:

מנחה:

זָרֵם הַמַּיִם הוּא כְּזֶרֶם הַדְּמָעוֹת הַשּׁוֹטֵף אֶת הַכָּאֵב וּמְטַהֵר אֶת לִבְךָ
לְסִלִּיחָה וְלַהֲתַחֲלָה חֲדוּשָׁה.

האישה טובלת במים, וחברה מזה עליה מים בעזרת ענפי אזוב.

האישה:

תַּחֲטִיאוּנִי בְּאֲזוֹב וְאֶטְהַר תְּכַבְּסֵנִי וּמְשַׁלֵּג אֶלְבִּינִי. (תהלים נא, 9)
רְפְּאוּנִי ה' וְאַרְפֵּא (ירמיהו יז, 14) – מְכַל מְכַאוּבִי.

כולן:

אֵל נָא רְפֵא נָא לָהּ. (במדבר יב, 13)

האישה:

תִּשְׁמִיעֵנִי שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה תִּגְלָנָה עֲצָמוֹת דְּכִיֶּיךָ. (תהלים נא, 10)
לֵב טְהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ נְכוֹן חֲדַשׁ בְּקִרְבִּי
אֵל תִּשְׁלִיכֵנִי מִלְּפָנֶיךָ וְרוּחַ קְדוּשְׁךָ אֵל תִּקַּח מִמֶּנִּי
הַשִּׁיבָה לִּי שְׁשׁוֹן יִשְׁעֶךָ וְרוּחַ נְדִיבָה תִּסְמְכֵנִי. (שם, 12-14)

הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֲבִטֹחַ וְלֹא אֶפְחָד כִּי עֲזִי וְזַמְרַת יְהוָה וַיְהִי לִי לְיִשׁוּעָה
וּשְׂאֵבֶתֶם מִיָּם בְּשִׁשׁוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה. (ישעיהו יב, 2-3)

כולן:

מִי שֶׁבִּרְךְ אֱמוּנָתֵינוּ שָׂרָה, רַבֵּקָה, לֵאָה וְרַחֵל, הוּא יְבָרֶךְ אֶת _____
וַיַּחֲזֵק אֶת לְבָבָהּ לְהִתְחַדְּשׁוֹת וּלְצַמִּיחָהּ.
וְטַהַר לְבָנָהּ וְקִדְּשָׁנוּ וְזָרַק עֲלֵינוּ מִיָּם טְהוּרִים וְטַהַרנוּ בְּאַהֲבַתְךָ וּבְחַמְלַתְךָ
וְתַטַּע אֶהְבְּתְךָ וּיְרָאתְךָ בְּלִבְנוּ תָמִיד בְּלִי הַפְּסֵק בְּכָל עֵת וּבְכָל זְמַן וּבְכָל
מְקוֹם. (מתוך "תפילה קודם התפילה" של ר' אלימלך מליז'נסק)

האישה:

אֱלֹהֵי, נְשָׂמָה שְׁנַתַּת בִּי טְהוּרָה הִיא. (מתוך ברכת "נשמה")

עתיד:

לאחר יציאת האישה מן המים מביאים לפנייה חלה טרייה וצלוחית דבש.

מנחה:

נֹאכַל יַחַד פֶּת טְבוּלָה בְּדָבֶשׁ.
אֶת מֶלֶח הַדְּמָעוֹת יַחְלִיף הַדְּבֶשׁ הַמְתוֹק וְאֶת כְּאֵב הַהִתְלַבְּטוֹת תָּמִיר
הַבְּחִירָה בְּחַיִּים.

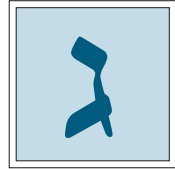
האישה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמוֹצִיא לַחֵם מִן הָאָרֶץ.

האישה בוצעת את הלחם, טובלת בדבש ומחלקת לנוכחות.

מנחה:

אַתָּה אֵל יְשׁוּעָתֵנוּ נֹצַר חֶסֶד לְאֲלֹפִים וּבְרַב רַחֲמֶיךָ תִּתֵּן לָנוּ חַיִּים אַרוּכִים,
חַיִּים שֶׁל שְׁלוֹם, חַיִּים שֶׁל טוֹבָה, חַיִּים שֶׁל בְּרָכָה, חַיִּים שֶׁל פְּרוֹנְסָה טוֹבָה,
חַיִּים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם יְרֵאת חֵטָא, חַיִּים שֶׁאֵין בָּהֶם בּוֹשָׁה וּכְלָמָה, חַיִּים שֶׁל
עֶשֶׂר וְכָבוֹד לְעִבּוֹדְתְךָ, חַיִּים שֶׁתְּהֵא בָנוּ אֶהְבַּת תּוֹרָה וְיְרֵאת שָׁמַיִם, חַיִּים
שֶׁתְּמַלֵּא כָל מְשָׁאוֹת לְבָנוּ לְטוֹבָה, וְזָכְרָנוּ לְחַיִּים מֶלֶךְ חַפֵּץ בְּחַיִּים,
לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים. (מתוך סדר תשליך)

הצלה מתאונה או מאסון

דליה מרקס
טבילת הגומל: טבילה למי שניצלו מצרה

זֶה הַיּוֹם עָשָׂה ה' נְגִילָה וְנִשְׂמַחָה בּוֹ
(תהלים קיח, 24)

איש אומר:

אָנִי _____ בֶּן _____
וְ_____

נִצַּלְתִּי מִסַּכְנָה גְדוֹלָה
(אם ירצה יפרט)

וְאָנִי בָּא לְטַהֵר אֶת גּוֹפִי בְּמִים
חַיִּים וּלְסַמֵּל בְּכַךְ
(בפני חברי ואוהבי)

אֶת הַהֲצָלָה שְׁזָכִיתִי לָהּ.

אישה אומרת:

אָנִי _____ בֵּת _____
וְ_____

נִצַּלְתִּי מִסַּכְנָה גְדוֹלָה
(אם תרצה תפרט)

וְאָנִי בָּאָה לְטַהֵר אֶת גּוֹפִי בְּמִים
חַיִּים וּלְסַמֵּל בְּכַךְ
(בפני חברי ואוהבי)

אֶת הַהֲצָלָה שְׁזָכִיתִי לָהּ.

אומרים מן הפסקאות הבאות:

שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קְרָאתֶיךָ ה'
ה' שְׁמַעָה בְּקוֹלִי תַהֲיִינָה אֲזַנֶיךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנִי.
(תהלים קל, 1-2)

*

וּפְדֹנִי ה' יִשְׁבֹּן וּבָאוּ צִיּוֹן בְּרִנָּה וְשִׂמְחַת עוֹלָם עַל רֵאשִׁים שְׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה
יִשְׁיִגּוּ וְנָסוּ יְגוֹן וְאַנְחָה. (ישעיהו לה, 10)

*

בּוֹרָא נִיב שְׂפָתַיִם שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וּלְקָרוֹב אָמַר ה' וּרְפָאתָיו.
(שם נז, 19)

*

מִן הַמִּצַּר קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְּמִרְחַב יְהוָה
ה' לִי לֹא אִירָא מִה יַעֲשֶׂה לִי אָדָם
ה' לִי בַעֲזָרִי וְאֲנִי אֲרָאָה בְּשֹׁנְאִי. (תהלים קיח, 5-7)

*

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, הַגּוֹמֵל לְחַיִּיבִים טוֹבוֹת, אֲשֶׁר גָּמְלָנִי כֹל טוֹב. אֶתְּה לְבַד
יִדְעַתְּ אֵת כָּל הַחֲסָדִים וְהַטּוֹבוֹת, נִפְלְאוֹת וְנוֹרָאוֹת, אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּי
מֵעוֹדִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה. אֵלּוּ כָּל הַיָּמִים דָּיו וְכָל אֲגָמִים קוֹלְמוֹסִין... אִי
אֶפְשֶׁר לְבָאֵר וּלְסַפֵּר אַחַת מִנֵּי אֶלְפֵי וּרְבֵבָה מֵרַבּוֹי הַטּוֹבוֹת הָאֲמִתִּיּוֹת
וְהַנְּצַחִיּוֹת לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, אֲשֶׁר הִפְלֵאתָ לַעֲשׂוֹת עִם שְׁפָל אֲנָשִׁים כְּמוֹנִי,
וְאֲשֶׁר אֶתְּה עוֹשֶׂה עִדָּן עִמָּי בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שְׁעָה... וְאֶפְלוּ בַּעַת
נִפְלִיתִי וִירִידַתִּי חֵס וְשְׁלוֹם עַל יְדֵי מַעֲשֵׂי שְׂאִינָם הַגּוֹנִים חֲלִילָה, אֶף
עַל פִּי כִּן אֶתְּה מִפְּלִיא עִמָּי פְּלֵאוֹת גְּדוֹלוֹת וְנוֹרָאוֹת, לְחֻזְקָנִי וּלְאֲמֻצָּנִי
וּלְחִיּוֹתָנִי בְּכָל עֵת לְבָלִי לְפָל לְגַמְרֵי חֵס וְשְׁלוֹם, כְּאֲשֶׁר אֶתְּה לְבַד יוֹדֵעַ
כֹּל מַה שְׁעֵבֵר עָלַי מִנְּעוּרֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, "ה' אֱלֹהִים אֶתְּה יִדְעַתְּ".
(יחזקאל לז, 3) (ר' נחמן מברסלב, ליקוטי תפילות ב, לד)

*

אִין דְּבַר שְׁלָם יוֹתֵר מִלֵּב שְׁבוּר, אִין דְּבַר שְׁלָם יוֹתֵר מִגּוּף שִׁדְעָ אֵת
פְּגַעֵי הַחַיִּים.
נִצְלַתִּי מִצָּרָה (מִתְאוּנָה / מִאֲסוֹן / מִפְּגוּעַ) אֲבָל פִּצְעָ נִפְעַר בִּי. הַכָּאֵב
אוּלַי שְׂכַךְ אֶף לְעוֹלָם לֹא יִחַלֵּף.
תֵּן לִי לְשִׂאת אֵת אֲשֶׁר הַחַיִּים וְאֵת כְּבָדָם. תֵּן לִי לְהִיּוֹת שְׁלָם / שְׁלָמָה
גַּם בְּכָאֵבִי.

טבילה:

אֶצְלַל בְּמִים צְלוּלִים וְאָמַר תּוֹדָה עַל הַהֲצָלָה שֶׁזְּכִיתִי לָהּ

אישה טובלת ומברכת:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
הַגּוֹמֵל לְחַיִּבִים טוֹבוֹת
שֶׁגָּמְלָנִי כָּל טוֹב.

איש טובל ומברך:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
הַגּוֹמֵל לְחַיִּבִים טוֹבוֹת
שֶׁגָּמְלָנִי כָּל טוֹב.

הנוכחות (אם יש) עונות:

אָמֵן. מִי שֶׁגָּמְלָךְ כָּל טוֹב
הוּא יִגְמְלָךְ כָּל טוֹב סָלָה.

הנוכחים (אם יש) עונים:

אָמֵן. מִי שֶׁגָּמְלָךְ כָּל טוֹב
הוּא יִגְמְלָךְ כָּל טוֹב סָלָה.

טבל:

לאישה:

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם,
שְׂרוּיָה הֵייתִי בְּצָרָה גְדוֹלָה
וְעַתָּה מְשֻׁזְכֵּיתִי לְהַנְצִיל מִמֶּנָּה
אֲנִי מִבְּקֶשֶׁת לְבַטָּא
אֶת שְׂמִיחַת
לְבִי וְאֶת רוּחַת נַפְשִׁי
בְּמַתַּנֵּת יָדַי
לְאֵלֶּה שֶׁזְּקוּקִים לְכָךְ.

לאיש:

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם,
שְׂרוּי הֵייתִי בְּצָרָה גְדוֹלָה
וְעַתָּה מְשֻׁזְכֵּיתִי לְהַנְצִיל מִמֶּנָּה
אֲנִי מִבְּקֶשֶׁת לְבַטָּא
אֶת שְׂמִיחַת
לְבִי וְאֶת רוּחַת נַפְשִׁי
בְּמַתַּנֵּת יָדַי
לְאֵלֶּה שֶׁזְּקוּקִים לְכָךְ.

הטובלת מודיעה על סכום שתתרום
לצדקה או על כוונתה לעשות
פעולת צדקה כדי לציין את הצלתה.

הטובל מודיע על סכום שיתרום
לצדקה או על כוונתו לעשות
פעולת צדקה כדי לציין את הצלתו.

ברכת הזמן:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחֲיָנוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעֵנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה.

ברכת דרך צלחה:

אם הטבילה היא בנוכחות חברים ואוהבים, הם אומרים:

לאיש:

ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשְׁךָ
ה' יִשְׁמֹר צִאתְךָ וּבֹאֶךָ
מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.
(תהלים קכא, 7-8)

לאישה:

ה' יִשְׁמְרֶךָ מִכָּל רָע יִשְׁמֹר אֶת נַפְשְׁךָ
ה' יִשְׁמֹר צִאתְךָ וּבֹאֶךָ
מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.
(על פי תהלים קכא, 7-8)

אם הטובל/הטובלת לבדו/לבדה, אפשר להגיד בנוף ראשון.

החלמה מאירוע אלים

תמר דבדבני
התחדשות בעקבות ניצול מיני

לפני הטבילה:

מים בקְשׁוּ רַחֲמִים עָלַי
הַנִּיחוּ לִי לְרַגֵּעַ בְּרַךְ עֲרִיסַתְּכֶם, בְּהַמְיִתְּכֶם אֲשַׁקִּיט אֲשָׁמָה וְגַעַל.

מים בקְשׁוּ רַחֲמִים עָלַי.
אֵת חֲלָלֵי מְלֵאוֹ בְּצִלְלוֹתְכֶם, נִקּוּ אֶת הַפְּצָעִים שֶׁלֹּא הִגְלִידוּ.

מים בקְשׁוּ רַחֲמִים עָלַי.
בְּאִיבְרֵי הַפִּיחוּ כַח זְרִימַתְּכֶם, חֲדָשׁוּ בִי טֹהַר שְׂאֵבֶד.

טובלת שלוש פעמים.

אחרי העלייה מן המים מברכת:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' הַמְּחַדֵּשׁ בִּי גּוּפִי וְנַשְׁמָתִי.

מיה ליבוביץ' (תרגום ועיבוד) התחדשות בעקבות אונס

קבלני אל
בחזרה אל חיקך.
במים אלה אטבל.
תנני להיות שוב שלמה,
כאחת האדם,
כאחת ישראל.

התם והאשר שנגזלו ממני
ישובו ויצמחו בי,
כאלו מעולם לא נעקרו מן הילדה שבי.
במים אלה אטהר
אטביע בהם את הכאב והבושה.

מים חיים
מים מחיים
מלאו כל חלל בזה הגוף
פלוטו אל כל פנה
נקו
טהרו, טהרו, טהרו
השיבוני אל עצמי, אל צלם אלהים שבי
עשוני טהורה,
שלמה.

מחברת אנונימית – התפילה נמצאה מונחת במקווה בארצות הברית.

התמודדות עם מחלה

תמר דבדבני (תרגום ועיבוד)
לאחר גילוי מחלה קשה

אפשרות א:

אם טובלת יחידה, אומרת:

השומע תפלה, שמע קולי
המבקש הגנה ורפואה.
בזמן כואב זה עומדת אני
בין עולמות התקוה
והפחד ומבקשת אותך.
בקדשתיך ברכני
ופרש עלי כנפיד
להגנה ולרפואה.

אם טובל יחיד, אומר:

השומע תפלה, שמע קולי
המבקש הגנה ורפואה.
בזמן כואב זה עומד אני
בין עולמות התקוה
והפחד ומבקש אותך.
בקדשתיך ברכני
ופרש עלי כנפיד
להגנה ולרפואה.

אפשרות ב:

אם טובל בין חברים או משפחה,
אומרים:

השומע תפלה,
שמע קולנו, המבקש הגנה ורפואה
בעבור _____ (שמו ושמות הוריו)

בזמן כואב זה
עומדים אנו יחד
בין עולמות התקוה והפחד
ומבקשים אותך בינותינו.
בקדשתך ברכנו
ופרש עלינו כנפיק
להגנה ולרפואה.

אם טובלת בין חברות או משפחה,
אומרות:

השומע תפלה,
שמע קולנו המבקש הגנה ורפואה
בעבור _____ (שמה ושמות הוריה)

בזמן כואב זה
עומדות אנו יחד
בין עולמות התקוה
והפחד ומבקשות אותך בינותינו.
בקדשתך ברכנו
ופרש עלינו כנפיק
להגנה ולרפואה.

כוונה:

האיש אומר לפני הטבילה:

בזכרי את שרשרת הדורות
אני מכין את עצמי לטבל.
תהא מחשבת צלולה,
יהא לבי פתוח,
יתחדש עלי גופי,
בטבלי במים חיים.

האישה אומרת לפני הטבילה:

בזכרי את שרשרת הדורות
אני מכינה את עצמי לטבל.
תהא מחשבת צלולה,
יהא לבי פתוח,
יתחדש עלי גופי,
בטבלי במים חיים.

טבילה ראשונה:

יש להיכנס אל המים באיטיות עד שיכסו את הגוף כולו, ולומר:

מן המצר קראתי יְהוָה. (תהלים קיח, 5)

טבילה שנייה:

יש לשאוף עמוק, לנשוף את האוויר תוך כדי טבילה במים, ולומר:

ה' שמעה בקולי תהיינה אַזְנֵיךָ קְשׁוּבוֹת לְקוֹל תְּחַנּוּנֵי. (תהלים קל, 2)

טבילה שלישית:

יש להירגע, לתת לגוף להתרכך תוך כדי טבילה במים, ולומר:
ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו בטבילה במים חיים.

לאחר היציאה מן המים אומרים:

בספר חיים ברכה ושלוש, נזכר ונכתב לפניך אנחנו וכל עמך בית
ישראל לחיים טובים ולשלום. (מתוך תפילות הימים הנוראים)

מובא ברשות מאתר "מים חיים" – www.mayyimhayyim.org
במקור לא מופיע שם המחבר/ת.

נאוה חפץ טבילה לחולה: טקס ליום שני בשבוע

היום השני לבריאה מתאפיין בהבדלה והרחקה בין עליונים לתחתונים, בין מים למים, בין ים ליבשה. המוטיב המנחה ביום שני הוא המים:

וַיִּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לָרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר
מֵעַל לָרְקִיעַ. (בראשית א, 7)

ביום שני רצוי לעשות סדר בְּמֵי המחשבות, התחושות והמטלות. להרחיק את המים המרעים ומערערים ולקרוב את המים החיים. להבדיל בין נחלי האכזב שבגופנו לבין נחלי האיתן, בין הטפל לעיקר, להתמקד במים המנקים ולהרחיק את הלכלוך והסחי.

כדאי לפתוח את הבוקר בשתיית כוס מים מיד עם ההשכמה, לאכול פירות עסיסיים ולצאת לטבע למקום שיש בו מים חיים זורמים. כאשר מגיעים למקום, יש לשבת ולהקשיב לקול זרימת המים.

ליד אגם:

ההִפְכָּי הַצּוּר אֲגָם מַיִם חַלְמִישׁ לְמַעַיְנוּ מַיִם. (תהלים קיד, 8)
בְּנֵאוֹת דָּשָׁא יִרְבִּיצְנִי עַל מֵי מְנַחֹת יִנְהַלְנִי. (תהלים כג, 2)

על חוף ים:

וַיִּרְדּוּ מַיִם עַד יָם וּמְנַהֵר עַד אֶפְסֵי אֶרֶץ. (תהלים עב, 8)
מִקְלוֹת מַיִם רַבִּים אֲדִירִים מְשַׁבְּרֵי יָם אֲדִיר בְּמָרוֹם ה'. (תהלים צג, 4)
מִי כְמוֹכָה בְּאֵלֶם ה' מִי כְמוֹכָה נֹאדָר בְּקִדְשׁ נֹרָא תְהִלַּת עֲשֵׂה פֶלְאָ.
(שמות טו, 11)

שִׁירָה חֲדָשָׁה שִׁבְחוּ גְאוּלִּים לְשִׁמְךָ עַל שְׁפֹת הַיָּם.
(מתוך ברכת "גאולה" שבברכות קריאת שמע)

על שפת נחל:

כִּי בָאוּ שְׁמַה הַמַּיִם הָאֵלֶּה וַיִּרְפְּאוּ וְחֵי כֹל אֲשֶׁר יָבוֹא שְׁמָה הַנַּחַל.
(יחזקאל מז, 9)

במה בר:

יֵשׁוּ מְדַבֵּר לְאֵגֶם מַיִם וְאֶרֶץ צִיָּה לְמִצְאֵי מַיִם. (תהלים קז, 35)

לפני הכניסה למים אומרים:

אישה:

אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי וְאֲמוֹתַי
עוֹמֶדֶת אֲנִי בְּתַחֲנָה לְפָנֶיךָ
אֶל נָא רַפָּא נָא לִי.
(על פי במדבר יב, 13)

איש:

אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי וְאֲמוֹתַי
עוֹמֵד אֲנִי בְּתַחֲנָה לְפָנֶיךָ
אֶל נָא רַפָּא נָא לִי.
(על פי במדבר יב, 13)

עם הכניסה למים אומרים:

רַפְּאֲנִי ה' וְאַרְפָּא (ירמיהו יז, 14)
חִזַּק ה' גּוֹפִי וְאַתְחַזֵּק
טְהַרְנֵי ה' מִן הַמַּחֲלָה וְאַטְהַר.
יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי וְאֲמוֹתַי
שְׁמַיִם תַּחֲתוֹנִים אֵלֶּהָ
יִשְׁאַבוּ חַיּוֹת מַמִּים עַלְיוֹנִים - מִי מְרוֹם
וְיִהְיוּ מְקוֹר מְרַפָּא לְגוֹפִי, נְפִשִׁי וְרוּחִי,
כְּפִי שְׁנֵאמַר: מִים קְרִים עַל נַפְשִׁי עֵיפָה וְשִׁמוּעָה טוֹבָה מֵאַרְץ מְרַחֵק.
(משלי כה, 25)

הִסַּר מַעְלֵי תְּאִים מֵתִים,
חֲדָשׁ בְּתוֹכֵי תְּאִים רַעֲנָנִים
וְהִזְרַם בְּתוֹכֵי דָם נְקִי כְּמִימֵי מְקוֹר חַיִּים זֶה,
וְלֶךְ ה' תִּהְלֶה.

כשיוצאים מן המים אומרים:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב ה' שְׁבוֹת עִמּוֹ יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׁמַח
יִשְׂרָאֵל. (תהלים יד, 7)
מְקוֹה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעַת צָרָה. (ירמיהו יד, 8)

אפשר לשיר מספר פעמים:

עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה וְיִהְיֶה לִי לִישׁוּעָה. (שמות טו, 2)

הטקס לקוח ממערך של טקסי ריפוי המותאמים לשבעת ימות השבוע.

החלמה ממשבר

בטחה הר־שפי מקולות מים רבים

הטְבִיעוּנִי הַמַּיִם הַיָּדוֹנִים
וְלֹא יִכְלְתִי לָהֶם.
הַטְבִיעוּנִי כְּסוּנִי
לְלֹא רַחֵם.
פְּתַחְתִּי פִי לְזַעַק
אֶךְ הֵם גָּבְרוּ עָלַי
מְלֹאוּ אֶת פִּי, אֶפִּי, אֲזִנִּי
מַיִם...
שִׁקְעֵתִי מִטָּה מִטָּה
נִבְלַעַת בְּתוֹכָם
מִנְצַחַת.
זוֹעֶקֶת

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם
לֹא כַךְ שָׂאֵלְתִי
אֶלֶּא גִשְׁמֵי רִצּוֹן וּבִרְכָה
מִי חֶסֶד, שִׁפְעֵ טוֹב וּנְדָבָה.
הַמָּטָר נָא לִי מִי זֶךְ וְזֶהָר
מַיִם שִׁיְהִיו כְּעֶצֶם הַשְּׁמַיִם לְטָהָר.

טָפִין טָפִין הֵם יִרְדּוּ וּבָאוּ אֵלַי
וַיֵּשׁ שֶׁהִגִּיעוּ בְּנַחְלִים מְלֵאִים עַל גְּדוֹתָם.
אֲנָשִׁים מְלֵאֵי אֱהָבָה
בְּעֵינֵיהֶם רְאִיתִי חַן
בְּלִבָּם חֲמֻלָה
בְּיָדָם מִתְנָה
מְרַעֲפִים בְּרֻכָה.
וְהִזְרִימָה לֹא פֶסְקָה.

וּמִי הַחֶסֶד לִי חוֹמָה
מִימִינִי וּמִשְׂמָאלִי
לְבַל אֶטְבַּע בְּמִי הַתְּהוֹם
לְבַל אֶשְׁקַע בְּרִיק הַחֲדָלוֹן.

טָפָה אַחַר טָפָה
עוֹד מְלָה, חֲבוּק וּלְטִיפָה
כְּמִי מַעֲיֵן קָרִירִים בְּנוֹה מְדַבֵּר
זָרָם שֶׁל מִי טְהָרָה.

וְהֵם מְחַלְחָלִים וּמְרוּיִם
מִמְלֵאִים אֶת הַבּוֹר
שׁוֹאֲבִים נִיצוּצוֹת שֶׁל חַיִּים מִמַּעַמְקֵי לִבִּי הַדּוֹאֵב.
שְׁאִין לָךְ טָפַח יוֹרֵד מִלְמַעְלָה שְׁאִין טְפָחִים עוֹלִים כְּנִגְדּוֹ מִלְמַטָּה.

מִים רַבִּים...
וְשׁוֹב אֲנִי כְּלִי בְּתוֹכְךָ
נִסְפַּגְתָּ עִתָּה בְּנַעֲיֵמוֹת רְטִיבוּתָם
מִתְעַרְסָלֶת בְּתוֹךְ זְרִימָתָם הַמִּיטִיבָה
מְשִׁילָה מַעְלֵי מְשַׁקְעִים וּמַחֲשֵׁבוֹת
עַל מָה שֶׁהִיא וּמָה שֶׁכָּבַר לֹא
מִרְפָּה וּפּוֹתַחַת דְּלִתוֹת מְבַצְרֵי

אֶל הַשֹּׁפֵעַ הָאֱלֹהִי
בְּתַחֲנָה
שִׁינְהֵלְנִי עַל מֵי מְנוּחֹת
וַיְרוּנִי מִי עֵדֶן מִקֶּדֶם.

וּמִמְקוֹה הָאֱהָבָה
יִצְמְחוּ הַחַיִּים.

שער שלישי:

התחדשות ותיקון עצמי

אלונה ליסיעה התכוונות לטבילה, התחדשות

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, שְׂכִינָה מְקוֹר חַיִּי,
שְׂאֵפָנִס לְמִים הַחַיִּים בְּכָלִי חָדָשׁ
הַמְּבַקֵּשׁ זְכוּךְ לְשִׁמְחָתוֹ.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, שְׂכִינָה מְקוֹר חַיִּי,
שְׂפֹאֲשֵׁר אֲבִיט בְּמִים הֵם יִשְׁיבוּ לִי
אֶת הָאֲשֵׁר וְהַשְׁלוּהָ.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, שְׂכִינָה מְקוֹר חַיִּי,
שְׂבְּצֵאתִי מִן הַמִּים תִּשְׂאֵר בִּי רְעֻנְנוֹתֶם
וְשִׁמְחָתִי תִצּוּף עַל פְּנֵיהֶם וְלֹא תִשְׁקַע.

יְהִי רְצוֹן שְׂכָל טְבִילוֹתֵי יְהוָה
לְאוֹרָה, לְשִׁמְחָה, לְשִׁשׁוֹן וְלִיקָר.
בְּרוּךְ אַתָּה ה',

הָאוֹצֵר בְּלִבְנוֹ רְגָעֵי חֵדוּשׁ וְאֲשֵׁר.

עפר שבת בית־הלחמי בים הגדול (ראייה וטבילה)

ברכה לרואה את הים:

ברוך שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל. (משנה ברכות ט, ב)

כוונה אל מול הים:

זוֹכֵר הַבְּרִית,
לָךְ נֶאֱמָה לְהוֹדוֹת עַל הַמּוֹן גְּלִיּוֹ, וְעַל צְדָפְיּוֹ,
חוֹבְקֵי הַנְּדוּדִים.

רוּחַ מְרַחֶפֶת כְּיוֹנָה עַל מַיִם רַבִּים,
רַחֵשׁ סוּד מְרַחֲקִים,
פְּקַחֵי לִפְנֵי אֶת חֲדָרֵי לְבִי,
גְּלִי אֶת שְׂאֵנִי כְּמֵה לּוֹ מִיָּמִים רְאוּשׁוֹנִים.

מוֹשֵׁל גְּאוֹת,
הֲרֹאֲנִי אֶת נְשִׁיקַת הַמַּלַּח עַל שְׁפֵת הַיָּם
נְטֵה יָדְךָ וְאַבּוּא
בְּתוֹךְ הַיָּם בִּיבְשָׁה.

לקט פסוקי תהלים:

אֶתְּהָ מוֹשֵׁל בְּגֵאוֹת הַיָּם בְּשׂוֹא גְּלִיּוֹ אֶתְּהָ תִשְׁבַּחֶם. (תהלים פט, 10)
נְשִׂאוּ נְהָרוֹת ה' נְשִׂאוּ נְהָרוֹת קוֹלָם יִשְׂאוּ נְהָרוֹת דְּכִיָּם
מִקְלוֹת מַיִם רַבִּים אֲדִירִים מְשַׁבְּרֵי יָם אֲדִיר בְּמָרוֹם ה'. (תהלים צג, 3-4)
יוֹרְדֵי הַיָּם בְּאֲנִיּוֹת עָשִׂי מְלֹאכָה בְּמַיִם רַבִּים
הִמָּה רָאוּ מַעֲשֵׂי ה' וְנִפְלְאוֹתָיו בְּמִצּוֹלָה. (תהלים קז, 23-24)
מֵה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּלֵם בְּחִכְמָה עָשִׂיתָ מְלֹאָה הָאָרֶץ קִנְיִנְךָ
זֶה הַיָּם גָּדוֹל וְרַחֵב יָדָיִם שָׁם רָמַשׁ וְאִין מִסְפָּר חֵיּוֹת קִטְנוֹת עִם גְּדֻלוֹת
שָׁם אֲנִיּוֹת יִהְלֹכוּ לְוִיתָן זֶה יִצְרֵת לְשֹׁחַק בּוֹ. (תהלים קד, 24-26)

טבילה:

הטבילה בים כמוה כטבילה במקווה. על הטובלים לנקוט את כל אמצעי הזהירות הנדרשים בכניסה לים, להסיר כל חציצה בינם ובין המים ולטבול שלוש פעמים באופן בו המים מכסים את כל חלקי הגוף.

כָּל הַיָּמִים כְּמִקְוֵה, שְׁנֹאֲמַר: וּלְמִקְוֵה הַיָּמִים קָרָא יָמִים. (בראשית א, 10)
דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. (משנה פרה ח, ח)

כוונה שלפני הטבילה:

אישה אומרת:

הַרְיֵנִי פּוֹשֵׁט עֲצָמֵי

לְמַעַן מִגַּע גּוֹפִי בְּגוֹף מַיִם חַיִּים

לְמַעַן אֶטְהַר כִּימִים קְדָמוֹנִים.

איש אומר:

הַרְיֵנִי פּוֹשֵׁט עֲצָמֵי

לְמַעַן מִגַּע גּוֹפִי בְּגוֹף מַיִם חַיִּים

לְמַעַן אֶטְהַר כִּימִים קְדָמוֹנִים.

ברכת הטבילה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,

אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצוּנֵינוּ עַל הַטְּבִילָה.

עלייה מן הטבילה:

אֲשֶׁרִי שְׁזַכִּיתִי לְחִדּוֹשׁ יָמֵי

כִּי לֵב טָהוֹר בָּרָא לִי אֱלֹהִים

וְרוּחַ נָכוֹן חִדָּשׁ בְּקִרְבִּי.

(על פי תהלים נא, 12)

הטקס לקוח מתוך אל הלב: תפילות לעת מצוא, בעריכת עפר שבת בית-הלחמי, ירושלים תשס"ו, עמ' 29.

אשרת מורג טבילה לציון התחברות למסורת אמותיי

הִנֵּה אֲנֹכִי נֹצֵבֶת עַל עֵין הַמַּיִם (על פי בראשית כד, 13)
מֵהֶם מְשַׁתְּקוֹת אֵלַי
הַנְּשִׁים בְּמִשְׁפַּחְתִּי
אֲשֶׁר שָׁאֲבוּ מֵיִם חַיִּים
בְּקִדְשָׁהּ.

טבילה ראשונה:

אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי וְאֲמוֹתַי
מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ
כִּי פָקַחְתָּ אֶת עֵינַי וְאָרָאָה בְּאֵר מַיִם (על פי בראשית כא, 19)
בְּאֵר הַדְּוֵרוֹת
מִמֶּנָּה אֲשַׁתָּה גַם אֲנִי
וְאִמְלֵא כְּדֵי
לְדוֹרוֹת אַחֲרָי.

טבילה שנייה:

זִכְנִי אֱלֹהִים
בְּרַחֲצַת הַלֵּב,
בְּלִמּוּד,
בְּדְרִישַׁת צְדָק
וְהִסָּר מֵעָלַי
רַע, חֲדָלוֹן וּמַעֲלָלִים רָעִים
לְמַעַן אֲזַכֶּה לַחַיּוֹת
בְּאֶרֶץ נַחֲלֵי מַיִם.

טבילה שלישית:

מְקוּה יִשְׂרָאֵל
חֲדָשְׁנִי בְּצַלְמֶךָ
וְהִגְמִיאֲנִי מִקְדָּשְׁתֶּךָ
כִּי גַם בְּצַאֲתִי
מִמְקוֹר מַיִם
לֹא אֵירָא רַע
וְאֶהְיָה כְּמַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר.

תפילה אישית לפני היציאה מהמים:

יְהִי זְכוֹרֹן _____ הַיְקָרָה חַי וּמְפַכֵּה כְּפֶלֶג מַיִם זֶה אֲשֶׁר בּוֹ טְבַלְתִּי.

נעמה דפני־קלן לכי לך

אֶפְפוּנֵי מַיִם עַד נֶפֶשׁ, עַד צְנָאֵר, עַד שְׁעַר –
דִּי!

רוֹצָה לְבִכּוֹת וְלִצְרוֹחַ. לְהַפְסִיק לְהִיּוֹת
נִחְמָדָה, חִיכְנִית, מִתְחַשְׁבֶּת, סוֹבְלָנִית, רְכָה,
כָּל כֶּךָ כָּל כֶּךָ חִזְקָה.
אִז בְּכִי לָךְ, יִקְרֶה –
(אֵל תִּמְנְעֵי קוֹלְךָ מִבְּכִי)
בְּכִי אֶת הַשְּׂמִיחָה וְהַכְּאֵב,
אֶת הַפִּחַד וְאֶת הָאִשָּׁר.
בְּכִי לָךְ – בְּכִי.

אֵל תִּפְחָדִי לְהִתְרוֹקֵן –
כְּמוֹ הַבְּאֵר, כְּמוֹ הַמְּקוֹה, כְּמוֹ הַיָּרֵחַ
עוֹד תִּתְמַלֵּאִי.
בְּטָחִי.

בְּכַחַךְ לְהִתְמַלֵּא,
בְּאֵלֵהֶם
הַפְּנִימִי שְׁבֵךְ.
קִרְאִי לוֹ, בְּכִי אֵלָיו –
הוּא כָאֵן.
אֶת כָּאֵן.
בְּכִי – וַיִּשְׁקֹט הַיָּם.

דליה מרקס כוונה לטבילה

לְכִי לָךְ אֶל הַמַּיִם!
יֵשׁ בְּתוֹכְךָ בְּכִי גָדוֹל -
שְׂמֵסֶרֶב, שְׂאִינוֹ יָכוֹל,
הַנְּחַנֵּק תַּחַת כּוֹסוֹת הַקֶּפֶה,
תַּחַת הַחֲשֻׁבּוֹנוֹת,
תַּחַת חֲרָדַת הַמַּחַר.

לְכִי לָךְ אֶל הַמַּיִם!
קָחִי עִמָּךְ זְכָרוֹן שֶׁל
יְלָדָה קִטְנָה בְּגִנָּה,
עִם שְׂמֵלָה מְנַקֶּדֶת
וְלֵב גָּדוֹל אָדָם
תַּפּוּר עַל הַחֲזָה.

לְכִי לָךְ אֶל הַמַּיִם!
רַבּוֹת דְּמַעוֹתֵיהֶם
יִבְכוּ אוֹתְךָ
וְטָהֲרֶת.

חיים רכניצר שיר טבילה

יש הטובלים במקוה מים
אני טובל בעצי החרשה הנפרשים
בחצרי, ונותן לדודי הסתו ללטף
בלחש את העלים המרחפים
כאלפי לשונות אל ראשי ומחליקים
אל צנאר וכתף, גולשים מחזה אל בטן. ומשם
צמרמרת־שערותי פורשת רבבות ידים זעירות
המושטות אל כל עלה ומניחות אותו אל מרבד
חלומות החרף.

(סינסינטי, אוקטובר 2005, תשרי תשס"ו)

תמר דבדבני עומדת על גדת הנהר

"ושוור לירדנא אבתריה"

[=וקפץ לירדן אחריו]

(תלמוד בבלי בבא מציעא, פד ע"א)

(הוא שָׁבַר אֶת כָּל מַה שֶּׁהָיָה,
שָׁמַט אַחִיזָה בְּעֵבֶר
וְקָפֵץ לִירְדֵן כְּתִינוּק שְׁנוּלָד
עִירָם מֵחַיָּו שְׁמֵכְבֵּר.)

לוּ יִכְלְתִי לְקַפֵּץ כְּמוֹהוּ,
לְשֹׁמֵט אֶת הַקֶּרְקַע תַּחְתִּי
לְזִנֵּק לְאוֹיֵר,
לְהִיּוֹת שׁוֹב בְּתֵהוּ
לְבָרָא מֵחֻדָּשׁ אֶת אֶרְצֵי וְשָׁמַי.

בְּלִי פִקְפּוּק בְּלִי שְׁקוּל בְּלִי דַעַת
לְהִתִּיר כְּבְּלִי אֲסוּרִים
וְלְשַׁחֹת אֱלִיו וְלַגַּעַת
בְּגוּפִי. בְּגוּפּוֹ.
בְּחַיִּים.

אדמיאל קוסמן הו, השכל הפועל, הסיבה הראשונה

הו, השכל הפועל, הסבה הראשונה,
עלת כל העלות, תעשה אותי בבקשה צלול.
צלול כמו מים מול סדרת השאלות.
תוריד אותי בבקשה למטה,
ותעשה אותי לרגע קט צלול ורך לכל כמו מים.

הו, עלת כל העלות, אים נורא, רב עליה,
תוריד אותי בבקשה אל תוך הים.
שניה אחת לפני עלות, כמו דג טורף, שני השאלה.

אם לא אכפת לך, בבקשה לרגע, לגלות,
אשמח מאד, אתה הרי השכל הפועל, אתה אדון כל הנשמות,
הורד אותי בבקשה לרגע קט אל תוך הים העז והעמק־כחל שלך,
הממלא רכות ועדינות אין־קץ את היריעה של השמים.

אם תעמיד אותי, קונה הכל, אולי
אפלו רגע, מרחוק,
במקום מי ששואל –
כלומר, השכל הצולל.

אִהִיָּה מִמֶּשׁ צָלוּל – רִבּוֹן שְׁלִי, מִתּוֹק –
אִהִיָּה עֵדִין וָרֵךְ לְכֹל כְּמוֹ מַיִם.

דוריה פנקס־נווה טבילות

1. תפילה לטבילה:

(לזכרו של רזי)

על הוויתור, על הנפרדות, ההתגברות וההתבגרות, הצמיחה וההעצמה בדרך
לכינון אינטימיות עמוקה ביחסי עם "העצמי" שלי על ריבוי ושלמותו.

אישה אומרת:

אֲנִי נִפְרַדְת מִכֹּל מַה שְׁאֵהִיָּה
אֲשֶׁר אֵהִיָּה שָׁמַי
אֲנִי נֹגַעַת בְּאִין אֲנִי
תְּהוֹמוֹת סֶלַע אוֹנִי הַנִּצְמָד
אֶל כֹּל מַה שְׁאֲנִי עֵטוּפָה בּוֹ
אֵהֶבָה
כְּמוֹ יָם אֲנִי הוֹלֶכֶת וְשׁוֹבָה
אֶל קוֹ הַהִפְרָדָה
אֲנִי
גּוֹפִי וְנִשְׁמָתִי
מִיָּם רַבִּים
חַיִּים מִבְּקֶשֶׁת מִכֹּל שְׁאֵהִיָּה
אֲשֶׁר אֵהִיָּה בְּרַכָּה.

איש אומר:

אֲנִי נִפְרַד מִכֹּל מַה שְׁאֵהִיָּה
אֲשֶׁר אֵהִיָּה שָׁמַי
אֲנִי נֹגַע בְּאִין אֲנִי
תְּהוֹמוֹת סֶלַע אוֹנִי הַנִּצְמָד
אֶל כֹּל מַה שְׁאֲנִי עֵטוּפָה בּוֹ
אֵהֶבָה
כְּמוֹ יָם אֲנִי הוֹלֶךְ וְשׁוֹב
אֶל קוֹ הַהִפְרָדָה
אֲנִי
גּוֹפִי וְנִשְׁמָתִי
מִיָּם רַבִּים
חַיִּים מִבְּקֶשֶׁת מִכֹּל שְׁאֵהִיָּה
אֲשֶׁר אֵהִיָּה בְּרַכָּה.

2. כוונה לטבילת ריפוי וסליחה:

גַּע בְּמִים בְּכֹאֲבֶךָ
לְגַעַת אִם תּוֹכֵל
בְּכֹאֲבֶךָ לְדַעַת
גַּע
גַּע בְּמִים בְּכֹאֲבֶךָ

אִם תּוּכַל לַגַּעַת
בְּאַהֲבַתְךָ גַּע
אִם תּוּכַל.

3. טבילה לקידושו מחדש של המרחב הפוטנציאלי האינטימי:

שְׁתִּי בְּאֵרוֹת
בְּרֵאשִׁית בְּרָא
הֵן כְּשִׁתִּי עֵינֶיךָ
אֶת כָּל מָה שֶׁרַק תִּבְקָשִׁי
בְּעֵתוֹ תִּבְקָשִׁי מִיָּם
תִּבְקָשִׁי שְׁמַיִם
וְכִכֵּר סִפְרֵךָ חֲדָשׁ נִפְתַּח בֵּינֵינוּ.

שְׁתִּי בְּאֵרוֹת
בְּרֵאשִׁית הָיוּ הָעֵינַיִם
לְבַר בָּם
בְּאֵר וְשׁוֹב
כָּל הַקָּשִׁי כְּמוֹ הַמַּיִם
אֶל יָם הַגַּעְגּוּעַ
מָה שֶׁתִּבְקָשִׁי בֵּינֵינוּ כְּבָר.

שְׁתִּי בְּאֵרוֹת
מְאֵרֶת חֲוָה וְאָדָם
יָם שֶׁל הַבְּטָחוֹת
בְּרֵאשִׁית הַחֹשֶׁךְ הַגָּדוֹל
מְלֵא הָעֵינַיִם לַגַּעַת לְבָרָא
בְּעֵתוֹ מִיָּם
בְּעֵתוֹ שְׁמַיִם
וְאֱלֹהִים כְּבָר בֵּינֵינוּ.

מיה ליבוביץ' טבילה לפני קבלת תואר או הסמכה לרבנות

הדברים ייאמרו על ידי אוהבים ואוהבים, חברים וחברות ובני משפחה. אם האישה טובלת בגפה, היא יכולה לנסח את דבריה בגוף ראשון. התפילה מיועדת לגברים ולנשים. היא מובאת כאן בלשון נקבה לשם הנוחות בלבד.

יִזְהִירוּ עֵינֶיךָ בְּאוֹר הַתּוֹרָה
הִטִּי אֶזְנֶיךָ לְקוֹל נְגִינָתָהּ
קְרָאִי בֵּין הַשּׁוֹרוֹת, הָאוֹתִיּוֹת
שֶׁל קֶלֶף עֵתִיק יוֹמִין,
אֶת אֶהֱבֵת דּוֹרוֹת הַכּוֹתְבִים וְהַמוֹסְרִים.

אוֹתִיּוֹת קְדוֹשׁוֹת תִּרְקְדְּנָה בְּנִשְׁמָתְךָ
בְּאֵטִיוֹת, בְּחֶמְלָה
וְיִהִי תִלְמוּדְךָ כְּמַעֲיָן הַמִּתְגַּבֵּר.

תְּהִי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר בְּלִבְךָ וּבְפִיךָ
תּוֹרַת מַיִם חַיִּים
מִשְׁקָה וּמְחִיָּה אוֹתְךָ
וְאֵת הַבָּאִים לְשִׁתּוֹת מִבְּאֵרְךָ.

מיה ליבוביץ' טקס טבילה לפני הגיוס לצבא

יום הגיוס הוא יום מיוחד בהוויי הישראלי. בני המשפחות מלווים את המתגייסים והמתגייסות ללשכת הגיוס וים של דמעות מלווה את הצעירים בהינתק האוטובוסים המסיעים אותם לבקרו"ם.

השירות הצבאי בארצנו מלווה חרדות קיומיות, חרדות חברתיות, חרדות מפני כישלון של השיבוץ הצבאי שמעוניינים בו, חששות מפני המסגרת החדשה והנוקשה ועוד.

יש המקיימים מסיבות גיוס ויש היוצאים לטיולים שלפני הגיוס, שהמאפיינים אותם הם לפעמים פריקת מסגרות והנאה צרופה מחופש אחרון שלפני השירות. שני הטקסים המוצעים כאן הולכים בכיוון שונה. אני מציעה רגע של התכנסות פנימית להתחזקות רוחנית, כדי להתכוונן לשירות משמעותי וכדי להזכיר לעצמנו שהחיים קדושים ועלינו להישמר לנפשותינו.

מוצעים כאן שני טקסים, האחד למתגייס/למתגייסת והשני להורי המתגייס/המתגייסת. אפשר כמובן לקיים הטקס במשותף הורים ומתגייס/ומתגייסת, אולם להבנתי טוב להם הפירוד משום שהוא מאפשר למתגייס/למתגייסת מחד גיסא, ולהורים מאידך גיסא, לבטא בכנות פחדים וחרדות שאין כל צד רוצה להעמיס על האחר.

כיוון שזו טבילת רשות אני מציעה לקיימה על שפת ים. בשאון הגלים יש ביטוי לסערת הנפש שבה מצוי הטובל. נוסף לכך הם מבטא גם פייפיות וסכנה בו זמנית ובכך משקף שני פנים של השירות הצבאי.

א. טקס טבילה למתגייס/למתגייסת:

התכוונות:

לפני הכניסה למים יש לעמוד דקות אחדות על שפת הים בעיניים עצומות ולהקשיב לרחש הגלים.

הטובל/הטובלת אומר/אומרת:

מקלות מים רבים אֲדִירִים מְשֻׁבְּרֵי יָם אֲדִיר בְּמָרוֹם ה'. (תהלים צג, 4)
עומד/עומדת אֲנִי עַל שֵׁפֶת הַיָּם הַגָּדוֹל וּבְלִבִּי חֲשָׁשׁוֹת רַבִּים.

(כאן ימנה/תמנה הטובל/הטובלת דאגותיו/דאגותיה ופחדיו/ופחדיה)

חֲפִץ/חֲפִצָּת חַיִּים אֲנִכִּי וְגַם רוּצָה/רוּצָה לְשֵׁרֵת אֶת עַמִּי וּמוֹלְדֵתִי.
שְׁמֹר עֲלַי, אֱלֹהֵי הַטּוֹב, רוּצָה/רוּצָה הֵייתִי שְׁלֵא תִהְיֶה הַמְדִינָה נִזְקַקֶת
לְחַלִּילִים אֲבָל מְשֵׁהִיא צְרִיכָה לָהֶם עֲזָרְנִי לְשֵׁרֵת שְׁרוֹת מְשֻׁמְעוּתִי. תֵּן
בִּי הַעֵז לְתֵת הַמְרַב וְגַם לְשֹׁמֵר אֶת נַפְשִׁי. לְמַדְנִי כִּבֵּד צֶלֶם אָדָם בְּאוֹיְבֵי
וְהִרְחִיקֵנִי כְּכֹל הַנִּתֵּן מְשֻׁפִּיכוֹת דָּמִים. עֲזָרְנִי שְׁתֵּהֵא זֹו תְּקוּפָה שֶׁל
צְמִיחָה אִישִׁית וְחִבְרִית וְטַע כַּחוֹת בְּהוֹרֵי וּבְבִנֵי מְשֻׁפְּחָתִי (ימנה/תמנה את
שמות בני המשפחה)
וְהִקְטַן הַדְּאָגָה בְּלִבִּים.

טבילה:

לאחר הטבילה יברך/תברך:

בְּרוּךְ אַתָּה ה', מְקוֹר הַחַיִּים, שׁוֹמֵר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל
אֲפֹשֶׁר לְשִׁיר) מִי הָאִישׁ הַחֲפִץ חַיִּים

אֲהַב יָמִים לְרֵאוֹת טוֹב. נִצֵּר לְשׁוֹנֵךְ מֵרַע וּשְׁפָתֶיךָ מִדְּבַר מֵרָמָה
סוֹר מֵרַע וְעֵשָׂה טוֹב בְּקֶשׁ שְׁלוֹם וְרַדְפָּהוּ. (תהלים לד, 13-15)

ב. טקס טבילה להורי המתגייס/המתגייסת:

התכוונות:

לפני הכניסה למים יש לעמוד דקות אחדות על שפת הים בעיניים עצומות ולהקשיב לרחש הגלים.

מברכים:

שְׂכִינָה מְקוֹר חַיִּינוּ
שְׁמֵרֵי עַל (שם המתגייס/המתגייסת) הַיּוֹצֵא/הַיּוֹצֵאת לְשֵׁרוֹת צָבָאֵי.
שְׁמֵרֵי עַל תְּבוּנָתוֹ/תְּבוּנָתָהּ וְאַנּוּשֵׁיוֹתוֹ/וְאַנּוּשֵׁיוֹתָהּ,
שְׁמֵרֵי שְׁלֵא יִשְׁכַּח/תִּשְׁכַּח הָעֲרָכִים שֶׁנִּטְעַנּוּ בּוֹ/בָּהּ כָּל הַשָּׁנִים
בְּכָל אֲשֶׁר יֵלֵךְ/תֵּלֵךְ וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה/תַּעֲשֶׂה שִׂיחָא/שְׁתָּהּ אֹהֵב/אֹהֶבֶת
אָדָם
הַנְּחִיחָהּ/הַנְּחִיחָהּ לְדֶרֶךְ הַיְשָׁרָה שְׂיַבֵּר/שְׂתַבֵּר לִוְיָהּ:
כָּל שֶׁהִיא תִפְאָרֶת לְעוֹשֶׂה וְתִפְאָרֶת לִוְיָהּ מִן הָאָדָם. (על פי אבות פ"ב מ"א)
תְּנֵי לָנוּ כַח לְחֻזְקוֹ/לְחֻזְקָהּ בְּמִשְׁמָתוֹ/בְּמִשְׁמָתָהּ, לְעוֹדְדוֹ/לְעוֹדְדָהּ
בְּשׁוּבוֹ/בְּשׁוּבָהּ הַבֵּיתָהּ
חֲדָדֵי עֵינֵינוּ וְלִבּוֹתֵינוּ לְמִצּוֹקוֹתֵינוּ/לְמִצּוֹקוֹתֶיהָ אִם יִהְיוּ כְּאֵלֶּה
אֶךְ שְׁמֵרֵינוּ מִלְּהֲצִיק לִוְיָהּ וּלְהַעִיק עָלֵינוּ/עָלֶיהָ
שְׁמֵרֵי חַיִּיו/חַיֶּיהָ
שְׁמֵרֵי חַיֵּי כָּל חֵילֵינוּ וְחֵילוֹתֵינוּ.

טבילה:

לאחר הטבילה מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' מְקוֹר הַחַיִּים, שׁוֹמֵר עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל.
(אפשר לשיר: מי האישי החפץ חיים)

שער רביעי:

ג'וֹר

דליה מרקס התכוונות

אמר רבי עקיבא:
אשריכם ישראל!
לפני מי אתם מטהרין,
מי מטהר אתכם?
אביכם שבשמים,
שנאמר: וזרקתי עליכם מים טהורים
וטהרתם. (יחזקאל לו, 25)
ואומר: מקנה ישראל ה'. (ירמיהו יז, 13)
מה מקנה מטהר את הטמאים,
אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל.
(משנה יומא ח, ט)
אשריכם ישראל,
אשריכם שבחרתם בעם ישראל,
אשרינו ישראל, שבחרתם בנו.
טהרו ותטהרו,
נטהר ונטהר.

אלונה ליסיצה טבילה וגיור: מבוא

כְּכֶם כָּגַר יִהְיֶה לְפָנַי ה'

(במדבר טו, 15)

מצוות הטבילה היא אחד מן ה"חוקים", היינו מצוות התורה שנתפשות ככאלה שאין להן הסבר שכלי. שמירת החוקים היא ביטוי לאמונה מהמדרגה הגבוהה ביותר, דווקא מפני שאינם מבוססים על השכל הישר או על ההיגיון, אלא רק על האמונה שאלוהים הוא מקורם (ראו למשל ספרא, אחרי מות ט, יג; תלמוד בבלי יומא סז, ע"ב).

ייתכן שזוהי הסיבה לכך שגַר נדרש לטבול בדרכו אל היהדות. באמצעות הטבילה קושר המתגייר קשר אמוני, קשר של ברית בלא תנאי עם אלוהי ישראל. הטבילה אינה מבטאת שיקול דעת שכלי אלא קבלת מצוות דתית, קבלה מלכתחילה, קבלה שאינה מנומקת. קבלת הגר את היהדות אינה רציונאלית גרידא. אין היא מבוססת על לימוד עיוני בלבד ועל מחשבה שהמצוות וחיי היהדות טומנים בחובם יתרונות ומעלות. לא פחות מכל אלה, היא משקפת התחברות רגשית ונפשית.

הטבילה משנה את מעמדם האישי של הגרים. היא מעבירה אותם מקבוצה חברתית-לאומית אחת לאחרת. זהו בראש וראשונה שינוי רוחני מכריע. על כן, הטבילה היא שלב חשוב וחיוני בתהליך הגיור. בלא טבילה, אין הגיור נכנס לתוקפו ואין המתגייר נעשה יהודי. אין מדובר כאן בשאלות של טומאה וטהרה אלא בעוצמתו של השינוי בחייהם של כל מתגיירת ומתגייר. הטבילה מאפשרת את השינוי ומאשרת אותו בעת ובעונה אחת. על הגר לעבור תהליך אישי, ציבורי ולאומי של מעבר אל העם היהודי והאמונה היהודית. הגר הטובל נתפש ככורת בטבילתו ברית עם אלוהים, כדרך שעם ישראל כולו כרת ברית כזו בהר סיני.

את הפסוק "לְךָ אֵל הָעַם וְקִדְשָׁתָם הַיּוֹם וּמִחָר וְכַכְסוּ שְׂמֹלֶתְם" (שמות יט, 10) מפרש התלמוד (תלמוד בבלי יבמות מז, ע"ב) כמדבר על הטבילה. על פי מצוות האל, העם כולו טובל לפני ההתגלות בהר סיני, וכמוהו גם הגר.

התהליך הארוך והמורכב של הגיור מלווה לא אחת בלבטים מוסריים, שכליים, רגשיים, חברתיים ומשפחתיים. בסופו מוכן הגר להיכנס לברית עם ישראל ועם אלוהיו. הטבילה מבטאת הן את ההכרעה בלבטים אלה הן את הגושפנקה החברתית שהמתגייר זוכה לה. הטבילה דורשת עדים, אשר בעצם נוכחותם כנציגי העם היהודי מעניקים את האישור הציבורי לשינוי שעבר האדם בעת גיורו. כניסתו לברית עם אלוהי ישראל ולעם ישראל מתקיימת בקרב אנשים ובקרב הקהילה.

טבילת הגר משווה גם בין מעשה הגיור ללידה. כמו מי השפיר העוטפים את העובר, עוטפים מי הטבילה את הגר. הוא יוצא מתוכם כמי שנולד מחדש: "גר שנתגייר כקטן שנולד" (תלמוד בבלי יבמות כב, ע"א). כמו היילוד, גם התהליך שחווה המתגייר הוא עמוק, רב ממדי ובלתי הפיך. ממש כמו הרך הנולד, המתגייר יוצא מהמים כשהוא טהור לגמרי. משנתגייר הוא מתחיל לחיות באופן חדש: מקיים אורח חיים יהודי, יודע ומכיר עצמו כשייך לעם היהודי, מקובל על ידי סביבתו היהודית כשייך לה ומגדל את ילדיו כיהודים.

אלונה ליסיצה ומיה ליבוביץ' (תרגום ועיבוד) טקס טבילה לגיוֹר

אישה אומרת:

עֲכָשׁוּ, כְּשֶׁאֲנִי טוֹבֶלֶת
בְּמִקְוֵה וְנוֹלְדֶת מִחֲדָשׁ
אֲנִי מִתְחִילָה מֵעַגְל חֲדָשׁ,
מֵעַגְל חֲדוּשׁ עִמָּךְ וְעוֹלָמָךְ.
הֲנִי מוֹכֵנָה וּמְזַמְנָה לְחַיֵּי הַחֲדָשִׁים
וְלִקְדוּשׁ חַיֵּי אֱלֹהֵי עַל יְדֵי הַטְּבִילָה.

איש אומר:

עֲכָשׁוּ כְּשֶׁאֲנִי טוֹבֵל
בְּמִקְוֵה וְנוֹלֵד מִחֲדָשׁ
אֲנִי מִתְחִיל מֵעַגְל חֲדָשׁ,
מֵעַגְל חֲדוּשׁ עִמָּךְ וְעוֹלָמָךְ.
הֲנִי מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְחַיֵּי הַחֲדָשִׁים
וְלִקְדוּשׁ חַיֵּי אֱלֹהֵי עַל יְדֵי הַטְּבִילָה.

אֲמוּתֵינוּ רִבְקָה וְרַחֵל הִתְחִילוּ חַיִּים חֲדָשִׁים לְצַד זְרִימַת מִי בְּאֲרוֹת.
יֹכְבֵד נִתְּנָה חַיִּים לְמִשָּׁה לְצַד הָזָרִם הַנִּצְחֵי שֶׁל מִי הַיָּאוֹר.
מֵרִים שָׂרָה וְרִקְדָה בְּתוֹדָה עַל הַגְּאֻלָּה לְצַד מִי יָם סוּף שֶׁנִּבְקָעוּ.

מִיָּם הֵם מִתְנַת הָאֵל לְנֶפֶשׁ כָּל חַי
כְּדֵי לְהִתְנַקּוֹת וּלְהִטְהָר,
כְּדֵי לְחַיּוֹת וּלְהוֹלִיד מִחֲדָשׁ.

אישה אומרת:

כְּאֶהְרֵן וְכֶהְנִי יִשְׂרָאֵל
שֶׁהִטְהָרוּ בְּמִיָּם
לְפָנַי שֶׁקָּרְבוּ לְעִבּוֹדַת הָאֵל
כִּי אֲנִי מְטַהֶרֶת לְקִרְאָת עִבּוֹדָתְךָ.
הֲנִי מוֹכֵנָה וּמְזַמְנָה לְקִשּׁוֹר אֶת חַיֵּי
בְּחַיֵּי עִם יִשְׂרָאֵל וּבִאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל,
לְהִיּוֹת שְׂתַפָּה לְשִׂמְחַת חַיֵּי הַיְּהוּדוֹת,
לְלַמֵּד וּלְחַנּוּג אֶת קֶצֶב הַחַיִּים הַיְּהוּדִיִּים.

איש אומר:

כְּאֶהְרֵן וְכֶהְנִי יִשְׂרָאֵל
שֶׁהִטְהָרוּ בְּמִיָּם
לְפָנַי שֶׁקָּרְבוּ לְעִבּוֹדַת הָאֵל
כִּי אֲנִי מְטַהֵר לְקִרְאָת עִבּוֹדָתְךָ.
הֲנִי מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְקִשּׁוֹר אֶת חַיֵּי
בְּחַיֵּי עִם יִשְׂרָאֵל וּבִאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל,
לְהִיּוֹת שְׂתַפָּה לְשִׂמְחַת חַיֵּי הַיְּהוּדוֹת,
לְלַמֵּד וּלְחַנּוּג אֶת קֶצֶב הַחַיִּים הַיְּהוּדִיִּים.

אֱלֹהִים, מְקוֹר חַיִּים,

הֲנִי נִכְנָסֶת לְמִקְוֵה כְּבִטּוּי
לְמַחֲיָבוֹתַי לְטַבֵּל בְּאֲמוּנַת
יִשְׂרָאֵל וּבְמִי הַתּוֹרָה.

אֱלֹהִים, מְקוֹר חַיִּים,

הֲנִי נִכְנָס לְמִקְוֵה כְּבִטּוּי
לְמַחֲיָבוֹתַי לְטַבֵּל בְּאֲמוּנַת
יִשְׂרָאֵל וּבְמִי הַתּוֹרָה.

יְהִי רְצוֹן מִלְפָּנֶיךָ, שְׁכַסֵּם שְׂאֵמוֹתֵינוּ וְאַבוֹתֵינוּ חָצוּ אֶת מֵי יָם סוּף בְּדַרְכְּכֶם
לְהַר סִינַי, כִּן תִּכְנִיסֵנִי טְבִילַתִּי תַּחַת כְּנָפֵי שְׂכִינְתְּךָ, וְתַחַת־מְנִי לְחַיִּים נְאֻמָּנִים
לְתוֹרָה, לְעֵבוּדָה וְלִגְמִילוֹת חֹסְדִים.

משתהים דקות אחדות לפני הכניסה למים לשם עיון, התבוננות, כובד הראש
והתרוממות הרוח.

אפשר לקרוא את הפסוקים הבאים:

וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם...
וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֶתֶן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסַּרְתִּי אֶת לֵב הָאָבֶן
מִבְּשָׂרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר, וְאֶת רוּחִי אֶתֶן בְּקִרְבְּכֶם וְעָשִׂיתִי אֵת
אֲשֶׁר בְּחָקִי תִלְכוּ וּמִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ וְעָשִׂיתֶם, וְיִשְׁבַּתֶּם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי
לְאַבְתֵּיכֶם וְהִייתֶם לִי לְעָם וְאֲנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים.

(יחזקאל לו, 25-28)

טבילה ראשונה:

לאיש: היכנס למקווה, נשום נשימה
עמוקה, טבול והישאר מתחת למים
שניות אחדות. עצור נשימתך לרגע.
עמוד, נשום עמוקות וברך:

לאישה: היכנסי למקווה, נשמי נשימה
עמוקה, טבלי והישארי מתחת למים
שניות אחדות. עצרי נשימתך לרגע.
עמדי, נשמי עמוקות וברכי:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו על הטבילה.

טבילה שנייה:

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה.

טבילה שלישית:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. (דברים ו, 4)

מובא ברשות מאתר www.ritualwell.org

במקור לא מופיע שם המחבר/ת.

יהורם מזור טקס טבילה בים כסיום תהליך הגיור

כלל נקוט בידי בית הדין לגיור של מר"ם (מועצת הרבנים המתקדמים בישראל) כי הטבילה, השלב האחרון של הגיור, נערכת בים. מתחילה נקט בית הדין גישה זו משום שלא ניתן היה להשתמש במקוואות הציבוריים. בדיעבד למדנו, שדווקא הטבילה בים הולמת את השקפתנו, בהיותו מקווה מים טבעי.

קודם הכניסה לים מסביר נציג בית הדין לטובלים כי במהלך הטבילה עליהם להכניס את כל גופם אל מתחת למים שלוש פעמים.

לאחר הטבילה הראשונה מברכים את ברכת הטבילה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַטְּבִילָה.

לאחר שכל המתגיירים טבלו בים, יוצרים הנוכחים מעגל.

נציג בית הדין מסביר את משמעות הטבילה, שיש בה מן הגשמי – שהרי הטבילה כמוה כנולד היוצא ממיי השפיר ומרחם אמו, ומן הרוחני – שהרי טבילה במים חיים כמוה כמתן לב חדש ורוח חדשה.

נציג בית הדין אומר:

למתגיירים:

אֲסַפְּרָה אֶל חֶק ה' אֲמַר אֵלַי
בְּנֵי אֶתָּה אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶּתִיךָ.
(תהלים ב, 7)

למתגיירות:

אֲסַפְּרָה אֶל חֶק ה' אֲמַר אֵלַי
בְּתִי אַתְּ אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֶּתִיךָ.
(על פי תהלים ב, 7)

אם יש בין המתגיירים נשים וגברים, אומר נציג בית הדין את שני המשפטים:

וְזָרְקֵתִי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם... וְנִתַּתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ
חָדָשׁ אֲתָן בְּקִרְבְּכֶם... וְעֵשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר בְּחָקִי תִלְכוּ וּמִשְׁפָּטִי תִשְׁמְרוּ
וְעֵשִׂיתֶם... וְהֵייתֶם לִי לְעָם וְאֶנְכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים. (יחזקאל לו, 25-28)

ואומרים כל הנוכחים:

שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד (דברים ו, 4)
ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

נציג בית הדין אומר:

ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך: והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך: ושוננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובילכתך בדרך ובשכבך ובקומך: וקשרתם לאות על ירך והיו לטטפת בין עיניך: וכתבתם על מזוזת ביתך ובשעריך. (דברים ו, 5-9)

ותאמר רות אל תפגעני בי לעזובך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין עמך עמי ואלהיך אלהי: באשר תמותי אמות ושם אקבר כה יעשה ה' לי וכה יסיף כי המות פריד ביני ובייך. (רות א, 16-17)

לגבר:

מי שפרך אבותינו אברהם
יעקב ויעקב ויעקב ויעקב ויעקב
רבקה רחל ולא, הוא יברך
את אחינו _____
בן אברהם אבינו ושרה אמנו,
בבואו לחסות תחת כנפי
השכינה ולהסתפח בנחלת
ישראל בהמנותו עם גרי וגרות
הצדק בעם אלהי אברהם ושרה.
יהי רצון שתצליח בדרךך
ויראה ברכה בכל מעשה ידיו
עם כל ישראל אחיו ואחיותיו
ונאמר אמן.

לאישה:

מי שפרך אבותינו אברהם יצחק
ויעקב ואמותינו שרה רבקה
רחל ולא, הוא יברך
את אחותנו _____
בת אברהם אבינו ושרה אמנו,
בבואה לחסות תחת כנפי
השכינה ולהסתפח בנחלת
ישראל בהמנותה עם גרי וגרות
הצדק בעם אלהי אברהם ושרה.
יהי רצון שתצליח בדרךך
ותראה ברכה בכל מעשה ידיה
עם כל ישראל אחיה ואחיותיה
ונאמר אמן.

בזמן שהמתגיירים טובלים נציג בית הדין אוסף צדפים שיש בהם חורים.

לפני סיום הטקס מחלק הנציג צדף לכל אחד מהמתגיירות והמתגיירים ומציע להם לקשור אותו לפמוטי השבת, כך שבכל ערב שבת, בעת הדלקת הנרות, יזכרו את היום ואת מעמד הטבילה, אשר הפך אותם לבני העם היהודי.

כל הנוכחים מסיימים יחדיו את המעמד בברכה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַחַיִּינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזֶמַן הַזֶּה.

קורי זיידלר טבילת מתגיירים

כאשר עברתי את תהליך הגיור בשנת 1979, חשתי שהטבילה הייתה המרכיב בעל המשמעות הדלה ביותר בתהליך שעברתי. לא נתתי אז את דעתי על כך, ואולי לא ידעתי לבטא זאת במילים. הכול היה חדש ורצייתי להשתייך. היה זה עוד אחד מאותם דברים שהיה עליי לעשות כדי לסיים את תהליך הגיור ותור-לא. בדיעבד, בעיקר בעקבות לימוד עם הרב שלמה פוקס, חשבתי שוב על אותה התנסות וחשתי שעליי לעצב טקס משמעותי בעבור מעמד הטבילה.

אני סבורה כי את תהליך הגיור עובר/ת לא רק המתגייר/ת אלא הקהילה כולה יחד עמו/ה. כך לפחות ראוי שיהיה. כדי לחזק פן קהילתי זה אני מציעה כאן טקס טבילה המבוסס על טקס שחיבר הרב ג'פרי א. מרקס (ritualwell.org). הוספתי עליו דברים אחדים משלי.

הטבילה היא נקודת הסיום במהלך שעניינו הכרעה להשתייך לעם היהודי. מן הטבילה והלאה מתחיל "תהליך הייחוד" של היהודי/ה החדש/ה, אותו מסע אל עבר היהדות העתיד להימשך כל חייו/ה. משום כך, כה חשוב שמעמד הטבילה יהיה משמעותי וידגיש את ההתחלה החדשה, את ההיטהרות ואת הזרימה, הנחוצות לצמיחה הרוחנית של המתגייר/ת.

הטבילה יכולה להתקיים במקווה, בים או בכל מקום שיש בו מים זורמים.

המנחה:

הַתְּאַסְּפֵנוּ פֶּה הַיּוֹם, בְּנֵי מִשְׁפַּחַה וְחֻבְרִים, לְהִיּוֹת יַעֲדִים כְּנֻצִיגֵי הָעָם הַיְהוּדִי, וְכַדִּי לְהִשְׁתַּתֵּף אֶתְךָ בְּטַבִּילְתְּךָ בְּמֵיִם הַחַיִּים.

בְּמִסְרֵת הַיְהוּדִיּוּת לְמֵיִם יֵשׁ תִּפְקִיד חָשׁוּב. עוֹד בְּטָרֵם נִבְרָא הָעוֹלָם הַיְתֵה נֹכְחֹתוֹ שֶׁל הָאֵל מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם.

אַבוֹתֵינוּ וְאִמּוֹתֵינוּ נִפְגְּשׁוּ לַיַּד הַבְּאֵר, הַמְּסַמְּלֶת מֵאֵז אֶת הַהִבְטָחָה לְהִתְחַלָּה חֲדָשָׁה.

הַמַּיִם הֵם סֶמֶל לְגֵאֻלָּה, מִפְּנֵי שְׁאֲנוּ זֹכְרִים שְׁמֵי הַיָּם נִבְקְעוּ וְאִפְשְׁרוּ לָנוּ לְעֵבֶר מַעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת.

הַמַּיִם הֵם גַּם סֶמֶל לְקִיּוּם. כְּאֲשֶׁר נִדְדוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר, אֱלֹהִים נָתַן לָהֶם אֶת בְּאֵרָה שֶׁל מַרְיָם שֶׁתְּלוּהָ אֶת הָעָם וְתִסַּפֵּק לוֹ מַיִם.

הַמַּיִם מְסַמְּלִים גַּם לְמוֹד וַיֵּדַע – הַתּוֹרָה מְבִיאָה חַיִּים לְעוֹלָם כְּשֵׁם
שֶׁהַמַּיִם מְבִיאִים חַיִּים לְעוֹלָם. כְּשֵׁם שֶׁהַמַּיִם אֵינָם נִשְׁאָרִים בְּמִקְוֹת
הַגְּבוּהִים אֲלָא זֹרָמִים מֵהֶם דּוֹקָא לְמִקְוֹת נְמוּכִים יוֹתֵר, כִּךָּ גַם
הַלְמוּד הַמַּעֲמִיק בְּיוֹתֵר אֵינוֹ חֵלְקָם שֶׁל הַיְהִירִים וְהַגָּאִים אֲלָא דּוֹקָא שֶׁל
הַצְנוּעִים וְהַעֲנֻוִים.

הַמְלוּוִים אוֹמְרִים לַאִשָּׁה:

בְּכַנִּיסְתְּךָ לַמַּיִם הַחַיִּים הַיּוֹם
אָנוּ מִתְפַּלְלִים שֶׁתְּמַשִּׁיכִי לְטָבָל
בְּמַיִם הַחַיִּים שֶׁל הַמְסָרְתָּ.
דְּעִי שְׂכָשֵׁם שֶׁהַמַּיִם עוֹטְפִים
אוֹתְךָ בְּחִבּוּקֵם הַחֲמִים,
כִּךָּ הָעַם הַיְהוּדִי מַחְבֵּק אוֹתְךָ בְּחֵם
וּמְקַדֵּם אוֹתְךָ לְתוֹכוֹ בְּבִרְכָּה.

הַמְלוּוִים אוֹמְרִים לַגֵּבֶר:

בְּכַנִּיסְתְּךָ לַמַּיִם הַחַיִּים הַיּוֹם
אָנוּ מִתְפַּלְלִים שֶׁתְּמַשִּׁיךְ לְטָבָל
בְּמַיִם הַחַיִּים שֶׁל הַמְסָרְתָּ.
דְּעַ שְׂכָשֵׁם שֶׁהַמַּיִם עוֹטְפִים
אוֹתְךָ בְּחִבּוּקֵם הַחֲמִים,
כִּךָּ הָעַם הַיְהוּדִי מַחְבֵּק אוֹתְךָ בְּחֵם
וּמְקַדֵּם אוֹתְךָ לְתוֹכוֹ בְּבִרְכָּה.

הַגֵּר/הַגִּיּוֹרָת:

מִי יִתֵּן שְׂכַנִּיסְתִּי לַמַּיִם הַחַיִּים תִּתֵּן לִי הַשְּׂרָאָה וְתַחֲזַק אוֹתִי בְּדַרְכֵי אֶל
תוֹךְ הַזָּרָם הַעֲתִיק וְהָאֵין סוֹפֵי שֶׁל הַחַיִּים הַיְהוּדִיִּים.
מִי יִתֵּן שָׂגָם בְּמַעֲשֵׂי וּבְדַרְכֵי יִהְיֶה כְּדִי לְגָרָם לְהַמְשִׁכָּה שֶׁל זְרִימָה זֹ
בְּעֲצָמָה וּבְבִטְחָה.
מִי יִתֵּן שְׂאוּכַל לְהַשִּׁיל מַעְלֵי אֶת אוֹתָם חֵלְקִים מַעְבְּרֵי שְׂאֲחֵלִיט לֹא
לְקַחַת אֶתִּי אֶל חַיֵּי הַחֲדָשִׁים.
כֹּל פְּרֻדָּה כְּרוּכָה בְּצַעַר, אֲךָ פְּרֻדָּה זֹ נַעֲשִׂית מִתוֹךְ בְּחִירָה, עַל מְנַת
לְהַתְחִיל מִשְׁהוֹ חֲדָשׁ.
דְּמַעוֹת הַכָּאֵב עַל מַה שְׂאֲשָׁאֵר מֵאַחוֹרֵי יִתְבַּטְלוּ בְּשִׁשִּׁים בְּתוֹךְ הַמַּיִם
הַחַיִּים שְׂיַעֲטוּפוּנִי.

אישה:

כְּמִצְטָרֶפֶת חֲדָשָׁה לְעַם הַיְהוּדִי
אֲנִי מְבִיָּאָה אֹתִי מֵעֲבָרֵי אֶת
אוֹתָם עֲרֻכִים שְׁאֲנִי חוֹשֶׁבֶת
לְרְאוּיִים כְּדֵי לְשׂוֹר אוֹתָם לְתוֹךְ
מֵאֲרָג הַיְהוּדוֹת וְאֲנִי מְקוּהָ
לְהוֹסִיף לְמֵאֲרָג זֶה יְחוּד שְׁלֹא
הָיָה לוֹ קֶדֶם הַצְטָרְפוּתִי.

גבר:

כְּמִצְטָרֶף חֲדָשׁ לְעַם הַיְהוּדִי
אֲנִי מְבִיָּא אֹתִי מֵעֲבָרֵי אֶת
אוֹתָם עֲרֻכִים שְׁאֲנִי חוֹשֵׁב
לְרְאוּיִים כְּדֵי לְשׂוֹר אוֹתָם לְתוֹךְ
מֵאֲרָג הַיְהוּדוֹת וְאֲנִי מְקוּהָ
לְהוֹסִיף לְמֵאֲרָג זֶה יְחוּד שְׁלֹא
הָיָה לוֹ קֶדֶם הַצְטָרְפוּתִי.

המנחה:

מי יתן שְׁאֵלָהֵם, "מְקוּהַ יִשְׂרָאֵל", יִהְיֶה לָךְ/לָךְ מְקוּר תְּקוּהָ וְחֻזְקָה
מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם.

מי יתן שְׁתִּצְאָ/שְׁתִּצְאֵי מִתּוֹךְ הַמַּיִם כְּמְקוּר לְשִׁלּוּם לְמִשְׁפַּחְתְּךָ/
לְמִשְׁפַּחְתְּךָ, לְקַהֲלְתְּךָ/לְקַהֲלֵתְךָ וְלְעַם הַיְהוּדִי.

וְדַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוּרִים וְטַהֲרֶתֶם מְכֹל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמְכֹל גְּלוּלֵיכֶם
אֲטַהַר אֶתְכֶם: וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חֲדָשׁ וְרוּחַ חֲדָשָׁה אֲתֵן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסְרֹתִי
אֶת לֵב הָאָבֶן מִבְּשׂוֹרְכֶם וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר: וְאֵת רוּחִי אֲתֵן בְּקִרְבְּכֶם
וְעִשִּׂיתִי אֵת אֲשֶׁר תִּלְכּוּ וּמִשְׁפָּטֵי תִשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם: וְיִשְׁבַּתֶּם בְּאֶרֶץ
אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאֲבֹתֵיכֶם וְהִיִּיתֶם לִי לְעַם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים.

(יחזקאל לו, 25-28)

לאישה: לפני הכניסה למים יש
זמן להתכוונות, ולאפשר לגיורת
הזדמנות לחשוב על מה שהיא
מותירה אחריה ועל מה שהיא
לוקחת אל חייה החדשים.

לאיש: לפני הכניסה למים יש זמן
להתכוונות, ולאפשר לגר הזדמנות
לחשוב על מה שהוא מותיר אחרי
ועל מה שהוא לוקח אל חיו
החדשים.

טבילה ראשונה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו
וְצִוָּנוּ עַל הַטְּבִילָה.

טבילה שנייה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֲחִינּוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעֵנוּ לְזִמְנָה זֹאת.

טבילה שלישית:

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. (דברים ו, 4)

אלונה ליסיצה טקס טבילת הגיור ואישורו על ידי בית הדין

טקס זה נועד לצקת משמעות רוחנית בטבילת הגיור. עם סיומו באה הטבילה עצמה. שני חלקים אלה מאשרים את קבלת הגרים במעמד בית הדין. הטקס מאפשר לגרים להביע בציבור את בחירתם להימנות עם עם ישראל. מומלץ לשתף בטקס גם בני ובנות משפחה וחברים נוסף על דייני בית הדין, כדי להקנות לו הן תוקף קהילתי הן ממד אישי.

לפני הטבילה שואלים דייני בית הדין את המתגייר/המתגיירת:

כְּאִשֶׁר בָּאתָ/בָּאת לְהַתְגַּיֵר, אֲמַרְתִּי/אֲמַרְנוּ לָךְ/לָךְ: מָה רְאִיתָ/רְאִית שְׂבָאָתָ/שְׂבָאָת לְהַתְגַּיֵר?
הָאֵם אַתָּה יוֹדֵעַ/יודעת ש...

כאן תבוא רשימת הדברים שהרב/הרבָה אמר/אמרה למתגייר/למתגיירת לפני קבלתו/קבלתה לקורס גיור. להלן כמה הצעות אפשריות:

- שְׁעַם יִשְׂרָאֵל חַי בְּזַמְנֵנוּ בְּכָל הַתְּחוּמִים חַיִּים הַתּוֹבְעִים בְּחִירָה מִתְמַדָּת. מָטֵל עָלָיו וְעַל כָּל הַמְּצַטְרָפִים לְשׁוֹרוֹתָיו לְהִבִּין וּלְהַשְׁכִּיל, לְשָׁמַע, לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד, לְשָׁמֵר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה בְּאַהֲבָה.
- שֶׁהַחֲבֵרָה הַיְהוּדִית בְּאֶרֶץ וּבְתַפּוּצוֹת שְׁסוּעָה, שֶׁהֶעֱמָ אֶת כְּאֲבָם שֶׁל מַאֲבָקִים דְּתִיִּים וּפּוֹלִיטִיִּים, עֲנִי וְאִי־צָדֵק, שֶׁמְטַלֵּת עָלָיו מְשִׁמָּה לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שְׁדִי.
- שֶׁכִּדֵּי לְהִיּוֹת חֵלֶק מֵעַם יִשְׂרָאֵל יְהִיָּה עֲלֶיךָ/עֲלֶיךָ לְשָׁנוֹת וּלְהַשְׁתַּנּוֹת בְּמִרְבֵּית תְּחוּמֵי חַיִּיךָ/חַיִּיךָ.

וְאֲמַרְתָּ/וְאֲמַרְתִּי: יוֹדֵעַ/יודעת אֲנִי וְאֲנִי מוֹכֵן/מוֹכְנָה, וְקַבְּלָנוּ אוֹתְךָ/אוֹתְךָ מִיָּד.

וְהוֹדַעְנוּ לָךְ/לָךְ מְקַצָּת מְצוּוֹת קְלוֹת וּמְקַצָּת מְצוּוֹת חֲמוּרוֹת.

כאן מפרטים את רשימת המצוות המרכזיות בעינינו/בעיניה של הרב/הרבָה או בעיני הגר/הגור, מצוות שקיבל/שקיבלה על עצמו/עצמה. להלן כמה הצעות אפשריות:

וְהוֹדַעְנוּ לַךְ/לְךָ עוֹן לֶקֶט, שְׂכַחָה וּפְאָה וּמַעֲשֵׂר עֲנִי.
וְהוֹדַעְנוּ לַךְ/לְךָ אֶת הַלְכוֹת הַכְּשׁוּרוֹת, הַשְּׁבֵת וְהַמוֹעֲדִים.
וְהוֹדַעְנוּ לַךְ/לְךָ אֶת הַלְכוֹת הַתְּשׁוּבָה, תְּקִיעַת הַשּׁוֹפָר, בְּנֵית הַסֶּכֶה וּקְרִיאַת
הַמְּגִלָּה וְהַהֲגָדָה.

וְאִמְרָנוּ לַךְ/לְךָ: הוּי יוֹדַע/יּוֹדַעַת, שְׁעַד עַכְשָׁו לֹא קִיַּמְתָּ/קִיַּמְתִּי.

*כאן באה רשימת מחויבויות שקיבל/שקיבלה עליו/עליה הגר/הגורת עם הגיור.
להלן כמה הצעות אפשריות:*

הַבְּדִלָּה בֵּין הַשְּׁבֵת וּבֵין יְמֵי הַחֵל וְצִיּוֹן מוֹעֲדֵי ה'.

נְתִיבַת צְדָקָה.

מִצְוֹת עֲרֻבוֹת זֶה בְּזֶה בְּעַם יִשְׂרָאֵל.

ועכשיו (כדאי לתאם בין החלק לעיל לבין זה)

אִם לֹא תַבְדִּיל/תַבְדִּילִי אֶת הַשְּׁבֵת כְּיוֹם שֶׁל קְדֻשָּׁה וְלֹא תַחַגֵּג/תַחַגְּגִי

מוֹעֲדֵי ה', לֹא תַרְגִּישׁ/תַרְגִּישִׁי קְדֻשָּׁה בַחֲיִיד/בַחֲיִיךְ...

אִם לֹא תִתֵּן/תִתְּנִי צְדָקָה, וְלֹא תִרְאֶה/תִרְאִי אֶת עֲצָמְךָ/עֲצָמְךָ עֲרֻב/עֲרֻבָה

לְעַם יִשְׂרָאֵל כְּלוּ, לֹא תַרְגִּישׁ/תַרְגִּישִׁי חֵלֶק מִמֶּנּוּ...

וּכְשֵׁם שֶׁהוֹדַעְנוּ אוֹתְךָ/אוֹתְךָ עֲנִשְׁן שֶׁל מִצְוֹת, כִּךָ הוֹדַעְנוּ אוֹתְךָ/אוֹתְךָ מִתֵּן
שְׂכָרְךָ וְאִמְרָנוּ לַךְ/לְךָ:

*(כאן באה רשימת המחירים שישלם/שתשלם הגר/הגרה מעכשיו על ביטול
ממצוות שקיבל/שקיבלה עליו/עליה עם הגיור. להלן, הצעות אפשריות)*

הוּי יוֹדַע/יּוֹדַעַת שֶׁהַעוֹלָם הִבָּא אֵינּוּ עָשׂוּי אֶלָּא לְצַדִּיקִים.

וְיִשְׂרָאֵל בְּזַמַּן הַזֶּה – אֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל לֹא רַב טוֹבָה וְלֹא רַב פְּרָעוֹנוֹת.

הוּי יוֹדַע/יּוֹדַעַת שֶׁעַל יְדֵי קִיּוּם מוֹעֲדֵי יִשְׂרָאֵל נִתֵּן לְהַכְנִיס קְדֻשָּׁה אֶל

בֵּיתְךָ/בֵּיתִיךָ.

הוּי יוֹדַע/יּוֹדַעַת שֶׁעַל יְדֵי עֲזָרָה מִתְּמַדָּת לְזוֹלַת נִתֵּן לְהִיּוֹת שְׂתָף/שְׂתָפָה בְּתַקוּן
עוֹלָם.

וְלֹא הִרְבִּינוּ עֲלִיךָ/עֲלִיךָ וְלֹא דִקְדַקְנוּ עֲלִיךָ/עֲלִיךָ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב:

וְתָרָא כִּי מִתְאַמְצָת הִיא לְלַכֵּת אֶתָּה וּתְחַדְּלַל לְדַבֵּר אֵלֶיָּה. (רות א, 18)

אישה אומרת:

כִּינּוֹן שְׁקִבְלַתְּ
הַבְּאֵנוֹ אוֹתְךָ לְטִבִּילָה

איש אומר:

כִּינּוֹן שְׁקִבְלַתְּ
מִלְּנוּ אוֹתְךָ מִיָּד, נִתְרַפְּאֶתְּ,
הַבְּאֵנוּ אוֹתְךָ לְטִבִּילָה

וְשְׁלוּשָׁה/וְשְׁלוֹשׁ עֲדִים/עֲדוֹת עוֹמְדִים/עוֹמְדוֹת עַל גֶּבֶךְ/גֶּבֶךְ וּמוֹדִיעִים/
וּמוֹדִיעוֹת אוֹתְךָ/אוֹתְךָ מְקַצֵּת מְצוּוֹת קְלוֹת וּמְקַצֵּת מְצוּוֹת חֲמוּרוֹת.

וְהוֹדַעְנוּ אוֹתְךָ/אוֹתְךָ מְצוּוֹת בְּרֵאשִׁית:

*(כאן באה רשימת העקרונות הבסיסיים שלדעת בית הדין על המתגייר/
המתגיירת לקבל עליו/עליה עם הגיור. להלן כמה הצעות אפשריות)*

שְׁוִיּוֹן בֵּין בְּנֵי אָדָם.

צֵעַר בְּעֵלֵי חַיִּים.

אַחֲרֵי כֹל פִּי הָעוֹלָם הַסּוֹבֵב אוֹתָנוּ.

קִדְשַׁת הַשַּׁבָּת.

הַבָּאֵת יְלָדִים לְעוֹלָם כְּשִׁתְּפוֹת בְּמַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה.

טְבִילָה/טְבִילָה וְעֵלָה/וְעֵלָה – הִרִי אֶתְּהָ/אֶתְּ כִּי־שִׂרְאֵל לְכֹל דְּבָר.

(על פי תלמוד בבלי יבמות מז, ע"א-ע"ב)

המתגייר/המתגיירת:

בְּאֵתִי לְפָנֶיךָ/לְפָנֵינוּ/לְפָנֵינוּ וְאֶמְרָתִי: גִּירוּנִי עַל מִנַּת שְׁ

(על פי תלמוד בבלי שבת לא, ע"א)

(על המתגייר/המתגיירת למלא על פי דעתו/דעתה)

וְאֵלָה מְצוּוֹת קְלוֹת וְחֲמוּרוֹת שְׁקִבְלַתִּי עַל עֲצָמַי

יורד/יורדת לטבול.

טבילה ראשונה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתַי

וְצִוָּנוּ עַל הַטְּבִילָה.

טבילה שנייה:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁחֲחִינוּ וְקִיַּמְנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְן הַזֶּה.

טבילה שלישית:

שִׁמְעֵ יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. (דברים ו, 4)

אונה סיפורין מקווה מים: להפוך ליהודייה

במקום שבו חוצה האי את הנהר,
את מחליטה לשכח לזכר,
את צוללת אל תוך זרם מקפיא.

ובעלותך,
נושאת עינים שטהרו,
אל שמים בהירים
וצמרת ענפים עירמים.

כשאת צוללת עמק
ופורשת אצבעותיך לרוחה
עד שאין כל אחיזה אפשרית בהן,
את יודעת, אז, מה שלך.

כל חייך חכית
לרגעים מיוחדים
כאלה,
כשאת עוצרת נשימתך
רועד גוף
כגבעול מרטיט,
ורוחך קרובה קרובה
לאשר מעבר לך.

תרגמו ועיבדו מאנגלית: אלונה ליסיצה ומיה ליבוביץ'

מובא ברשות מאתר www.ritualwell.org

שער חמישי:

טקסי מעגל השנה

ראש חודש

מיה ליבוביץ' לראש חודש

סיפוריה של האישה הגדולה משונם מסופר במלכים ב' פרק ד, מציג אישה עצמאית ודעתנית המיטיבה לראות את הנולד. בזכות כישורים אלה היא יולדת בן וגם מצילה אותו בפנייתה לנביא אלישע. היא הולכת אל הנביא לא בזמנים שבהם נהגו נשים להגיע אליו (מן הסיפור אנו מבינים שהנביא כנראה "קיבל קהל" בשבתות ובראשי חודשים). היא הולכת בצו ליבה, אף על פי שאישה (חסר השם כמוה) מעיר על כך: "וַיֹּאמֶר מְדוּעַ אֶתְּ הִלַּכְתְּ אֵלָיו הַיּוֹם לֹא חֹדֶשׁ (=ראש חודש) וְלֹא שַׁבָּת" (מלכים ב ד, 23), אך היא בשלה: "וַתֹּאמֶר שְׁלוֹם". היא מגלה עוז רוח, נחישות ותבונה. טקס זה נכתב אפוא בהשראת דמותה.

היום שלפני ראש חודש נקרא במסורת המקובלים "יום כיפור קטן" ונהגו להתענות בו. אני ממליצה לחשוב על אפשרות זו כהכנה רוחנית לטבילה, וכאמצעי להעצמת תחושת ההתחדשות שאחריה.

כוונה:

כמים חיים השבים ונובעים
כגלי הים השבים ומכים
למדני אלהי
לשוב ולהתחדש
למדני עז רוחה של השונמית
לבוא עדיך בכל עת, גם חדש גם שבת.

לפני הטבילה:

כל הנחלים הלכים אל הים והים איננו מלא. (קהלת א, 7)
קבלוני מים ההולכים ושבים
חדשו ימי
לב טהור טעו בי
ורוח נכון חדשו בקרבי
ברוכה את יה המחדשת חדשים
ברוכה את יה המחדשת אותי.

לאחר הטבילה:

ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא עבר עלינו
תמיד, נעשה נא עלית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא
ומנורה והיה בבאו אלינו יסור שמה. (מלכים ב ד, 9-10)

*חברה מלווה אומרת (אם האישה טובלת לבדה היא יכולה לומר
את הדברים בגוף ראשון):*

הקדישי מחשבה לעלית קיר קטנה בה תשמרי את יפי הרגע הזה.
תהא לך פנה של קדשה שתוכלי לשאף ממנה בימים קשים
כשם שזכתה השונמית ונעשה לה גם כן תזכי את.
לא על הנסים הגדולים בקשתי,
גם בגס קטן של יום יום תהא שמחה גדולה.
אמן כן יהי רצון.

מיה ליבוביץ' בראש חודש (לילו או יומו)

כבר במקורות קדומים קשור ראש חודש במנהגן של נשים לשבות מעבודה. "נשייא דנהגן דלא למיעבד עובדא בפוקי שובתא אינו מנהג... יומא דירחא – מנהג" (נשים הנוהגות לא לעשות עבודה במוצאי שבת – אינו מנהג.... ביום החודש – מנהג) (תלמוד ירושלמי תענית פרק א הלכה ו). המקור אינו מסביר מאין נובע מנהג נשי זה, אולם במדרש מובא הסבר מעניין, שהנשים קיבלו את הזכות לציין את ראשי החודשים כשכר מן הקדוש ברוך הוא. מתי זכו בזה? כשבושש משה לרדת מהר סיני, ובלחץ העם אהרן קרא אל בני ישראל: "פְּרָקוּ נְזָמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בְּאָזְנֵי נְשֵׁיכֶם בְּנִיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְהִבֵּיאוּ אֵלַי" (שמות לב, 2). הנשים סירבו לשתף פעולה, "ונתן להן הקב"ה שכן בעולם הזה שהן משמרות ראשי חודשים יותר מן האנשים ונתן להן שכר לעולם הבא שהן עתידות להתחדש כמו ראשי חודשים" (פרקי דרבי אליעזר, פרק מה). גם מדרש זה אינו מסביר מדוע שכן של הנשים קשור לראשי חודשים דווקא, ונראה שגם הוא משקף מנהג נשי קדום. אנו יכולות לשער את מקורו בקושרנו בין מחזוריות הלבנה למחזור הנשי.

זהו קשר מתבקש. התמלאותה והתרוקנותה החודשית של האישה מזכירות תהליך דומה בטבע. גם ההיריון והלידה דומים לתהליך שעוברת הלבנה. השפה העברית משמרת דמיון זה בביטויים כמו מולד הלבנה, עיבור השנה, מחזור. שכן של הנשים הוא אפוא קישורה של המערכת הביולוגית שלהן למערכת הקוסמולוגית. זהו שכר שהגברים לעולם לא יוכלו ליטול מן הנשים. אין פלא אפוא שנשים הקפידו לציין את המועד הייחודי להן, ולחכמים הגברים לא נותר אלא לקבל מנהג זה ולפרשו על פי דרכם.

ראש חודש נחשב ליום מולד הלבנה, והלילה שלפני ראש חודש הוא לילה ללא ירח. משום כך לרוצים לטבול בפרטיות, מומלץ לבחור בטבילה בערב זה אם מזג האוויר מתיר זאת. אפשר כמוכן לטבול גם ביום.

וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדֵּי שָׁבַת בְּשַׁבְּתוֹ יְבֹא כָּל בֶּשֶׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לְפָנָי אָמַר ה' (ישעיהו סו, 23)

כוונה:

נאזין לגלי הים או לפכפוך המעיין ונאמר:

מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קניינה.

(תהלים קד, 24)

אם רוצים, קוראים את תהלים קד במלואו:

בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת ה' ה' אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מַאֲד הוֹד וְהִדְר לְבַשְׁתָּ: עֹטָה אוֹר
כְּשִׁלְמָה נוֹטָה שָׁמַיִם כִּירִיעָה: הַמְקַרָּה בְּמִים עֲלִיּוֹתָיו הַשָּׁם עֲבִים רְכוּבוֹ
הַמְהַלֵּךְ עַל כְּנָפֵי רוּחַ: עֹשֶׂה מְלֶאכֶי רוּחוֹת מְשַׁרְתֵּי אֵשׁ לַהֵט: יִסַּד אָרֶץ
עַל מְכוּנֵיהָ בַל תְּמוּט עוֹלָם וְעַד: תְּהוֹם כְּלָבוּשׁ כָּסִיתוֹ עַל הַרִים יַעֲמְדוּ
מַיִם: מִן גְּעַרְתָּךְ יִנוֹסוּן מִן קוֹל רַעֲמְךָ יַחְפְּזוּן: יַעֲלוּ הַרִים יִרְדוּ בְּקַעוֹת אֶל
מְקוֹם זֶה יִסְדַּת לָהֶם: גְּבוּל שִׁמְתָּ בַל יַעֲבְרוּן בַּל יִשׁוּבוּן לְכַסּוֹת הָאָרֶץ:
הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּנַחְלִים בֵּין הַרִים יִהְלִכוּן: יִשְׁקוּ כָּל חֵיתוֹ שׂוּדֵי יִשְׁבְּרוּ
פְּרָאִים צִמָּאִם: עֲלִיֵּהֶם עוֹף הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוּן מִבֵּין עֲפָאִים יִתְנוּ קוֹל: מִשְׁקָה
הַרִים מַעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרֵי מַעֲשִׂיךָ תִּשְׁבַּע הָאָרֶץ: מִצְמִיחַ חֲצִיר לְבַהֲמָה
וְעֵשֶׂב לְעִבְדַּת הָאָדָם לְהוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ: וַיִּין יִשְׁמַח לִבֵּב אָנוּשׁ
לְהַצְהִיל פָּנִים מִשְׁמֶן וּלְחֵם לִבֵּב אָנוּשׁ יִסְעַד: יִשְׁבַּעוּ עֲצֵי ה' אֲרִזֵי לְבָנוֹן
אֲשֶׁר נָטַע: אֲשֶׁר שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ חֲסִידָה בְרוֹשִׁים בֵּיתָה: הַרִים הַגְּבֹהִים
לִיעֲלִים סֹלְעִים מַחֲסֶה לְשֹׁפְנִים: עֹשֶׂה יַרְח לְמוֹעֲדִים שָׁמֶשׁ יַדַּע מְבוֹאוֹ:
תָּשֶׁת הַשֶּׁךְ וְיִהִי לַיְלָה בּוֹ תִרְמַשׁ כָּל חֵיתוֹ יַעַר: הַכְּפִירִים שְׁאֲגִים לְטָרֶף
וּלְבִקֵּשׁ מֵאֵל אֲכָלִם: תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יֵאֲסֹפּוֹן וְאֵל מְעוֹנוֹתֶם יִרְבְּצוּן: יֵצֵא
אָדָם לְפַעֲלוֹ וּלְעִבְדָתוֹ עַדֵי עָרֵב: מֶה רְבוּ מַעֲשִׂיךָ ה' כָּלֶם בְּחִכְמָה עֹשִׂית
מְלֶאכֶה הָאָרֶץ קִנְיֶנְךָ: זֶה הֵיִם גְּדוֹל וְרַחֵב יָדַיִם שָׁם רָמַשׁ וְאִין מִסְפָּר חֵיתוֹ
קִטְנוֹת עִם גְּדוּלוֹת: שָׁם אֲנִיּוֹת יִהְלִכוּן לִוְיָתָן זֶה יִצְרַת לְשֹׁחַק בּוֹ: כָּלֶם
אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּן לְתַת אֲכָלֶם בַּעֲתוֹ: תִתֵּן לָהֶם יִלְקִטוּן תִּפְתַּח יָדְךָ יִשְׁבַּעוּן
טוֹב: תִּסְתִּיר פְּנֵיךָ יִבְהַלּוּן תִּסָּף רוּחָם יִגְעוּן וְאֵל עֲפָרָם יִשׁוּבוּן: תִּשְׁלַח
רוּחְךָ יִבְרָאוּן וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי אֲדָמָה: יִהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׁמַח ה' בְּמַעֲשָׂיו:
הַמְבִיט לָאָרֶץ וּתְרַעַד יִגַע בְּהַרִים וַיַּעֲשֶׂנוּ: אֲשִׁירָה לָה' בְּחַיֵּי אֲזַמְרָה
לְאֱלֹהֵי בְעוֹדֵי: יַעֲרֵב עָלָיו שִׁיחֵי אֲנָכִי אֲשִׁמַּח בָּה':
יִתְמוּ חֲטָאִים מִן הָאָרֶץ וְרִשְׁעִים עוֹד אֵינָם בְּרַכִּי נַפְשִׁי אֶת ה' הַלְלוּיָהּ:

תפילה לפני הטבילה:

הַעוֹשֶׂה יְרַח לְמוֹעֲדֵינוּ
הַמְחַדֵּשׁ טוֹבוֹ בְּכָל יוֹם
חֲדָשׁ יָמֵינוּ עִם הַתְּחַדָּשׁ חֲדָשׁ זֶה
שְׁלַח רוּחְךָ אֵל כָּל פְּנֵה בְּגוֹפֵינוּ וּבְנַפְשֵׁינוּ
יַעֲטֹפוּנוּ מִיָּמֶיךָ בְּרַךְ כְּהַתְעַטֵּף עֶבֶר
וְאוֹלָד.

בְּרַכְנֵינוּ וְאֶתְבָּרַךְ
אֲבָרָא שׁוֹב אֵל עוֹלָמָךְ.

טְהוֹרָה
חֲדָשָׁה
תְּבָרַךְ נַפְשֵׁינוּ אֶת ה'
הַלְלוּיָהּ.

ראש השנה

ארנה פילץ תשליך

אני רוצה להתחיל את השנה הזאת כילדה היוצאת מהמקלחת בלילי שבת, מקרצפת וסמוקה מהמים החמים, לובשת חלצה לבנה מוגהצת ומסרקת את שערי הרטב מול המראה.

כמו נערה בטיוול קיץ של התנועה בגליל, כשהאבק חודר לנחירי וּלְפֶה וְהַזְעָה שׁוֹטֶפֶת אֶת הָעֵינַיִם, וּבְכַפּוֹת הָרַגְלִים הַיָּא כָּבֵד מְרַגֶּשֶׁה אֶת הַשְּׁלֻפּוּחִיּוֹת. וּכְשֶׁהִיא מְגִיעָה לַנַּחַל הַיָּא שׁוֹטֶפֶת אֶת פְּנֵיהָ, לוֹגֶמֶת מֵהַמַּיִם הַקָּרִים, חוֹלְצַת נְעֻלִים, מְקַלֶּפֶת אֶת הַגְּרָבִים הַדְּבוּקִים לְכַף הָרַגְל וְטוֹבֵלֶת אֶת רַגְלֶיהָ.

כמו בחורה צעירה שאנחות ויבבות טלטלו את גופה, הצער הציף אותה והדמעות שטפו את פניה ואת הכרית, עד שהבכי נחלש, הדמעות פסקו והיא נרגעה ונרדמה כאלו כל הכאב נשטף החוצה ממנה.

כמו אשה עיפה ששבה הביתה מן העבודה בעיר הלוהטת מהם וחשה חסר מוצא וחרדה, וירדה לפנות ערב לחוף, נכנסה למים, צפה על גבה בעינים עצומות, והרגישה שהגלים מערסלים אותה בעדינות והיא נחה ללא משקל ודאגות, והים של ימי ילדותה שב אליה עם פלחי הפרות וריחו של התיירס. וכשהיא יוצאת רטבה מן המים היא חשה ששומחת החיים שבה אליה.

תודה לכם ארץ ושמים על המתנה המוחשית ששלחתם לנו, על המים המנקים, המטהרים והמצננים את הגוף ומרגיעים את הנפש. משקים ומעניקים חיים.

תודה לכם שמים וארץ על המכתב ששלחתם לנו, על המים המספרים לנו כי טבעי להוליד מחדש, לצלל למעמקים ולעלות לאויר הפתוח, להמריא לשמים ולהגשים על פני האדמה.

מים, כמה טוב שאתם כאן. הבאתי אתי את הבקבוק עם המכתב הסודי שלי. קחו אותו אתכם. עזרו לי, יש בי דברים שאינני יכולה עוד לשאת, דברים שלי עם עצמי ועם אחרים. אני משיטה אותם עליכם כרפסודות עמוסות. שאו אותם אתכם, החזירו אותם לתהומות שמהם באו, כדי שלא יוכלו לשוב אלי. בבקשה, החזירו לי השנה את עצמי רחוצה ונקיה, פתוחה לעולם, רעננה ורוויה, שטופה מכאב ומצער, מערסלת ומנחמת.

תמר דבדבני תשליך

תשליך למים:

אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי וְאֲמוֹתַי,
סֶלַח לְכָל חַטָּאֵי וְהַשְׁלֵךְ לְמַצּוֹלוֹת הַיָּם
אֶת כָּל מַעֲשֵׂי הָרָעִים.

אֲנֵא אֱלֹהִים

כְּמוֹ הַלֶּחֶם הַנֶּמֶס בַּמִּים

הַמֶּס מִלְפָּנַי

אֶת הַכְּאָבִים וְהַכְּשָׁלוֹנוֹת

שֶׁל הַשְּׁנָה הַחוֹלְפֹת.

כְּמוֹ הַמַּיִם הַזּוֹרְמִים וְהוֹלְכִים

תָּן בִּי אֶת הַכֹּחַ לְהִתְחַדֵּשׁ בְּעוֹלָמְךָ

בְּכָל יוֹם תְּמִיד.

תשליך לרוח:

אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי וְאֲמוֹתַי,
סֶלַח לְכָל חַטָּאֵי וּפְזֹר לְרוּחַ הַנְּשֹׂאת
אֶת כָּל מַעֲשֵׂי הָרָעִים.

אֲנֵא אֱלֹהִים

כְּמוֹ עָלֵי הַשְּׁלֶכֶת הַנוֹשְׁרִים בַּסֶּתוֹ

הַיָּר מֵעָלַי

אֶת הַכְּאָבִים וְהַכְּשָׁלוֹנוֹת

שֶׁל הַשְּׁנָה הַחוֹלְפֹת.

כְּמוֹ עֲנַפֵּי הָעֵץ הַמְּלַבְּבִים וְעוֹלִים

תָּן בִּי אֶת הַכֹּחַ לְהִתְחַדֵּשׁ בְּעוֹלָמְךָ

בְּכָל יוֹם תְּמִיד.

וּבְרַב רַחֲמֶיךָ תָּן לִי חַיִּים אֲרוּכִים,

חַיִּים שֶׁל שְׁלוֹם,

חַיִּים שֶׁל טוֹבָה, חַיִּים שֶׁל בְּרָכָה,

חַיִּים שֶׁל פְּרִנְסָה טוֹבָה,

חַיִּים שְׂאִין בָּהֶם בּוֹשָׁה וּכְלָמָה,

חַיִּים שֶׁל עֶשֶׂר וּכְבוֹד לְעַבּוֹדָתְךָ,

חַיִּים שֶׁתְּהֵא בִּי אֶהְבֵּת תּוֹרָה

וְיֵרֵאת שְׁמַיִם,

חַיִּים שֶׁתִּמְלֵא כָּל מְשָׁאוֹת לְבִי

לְטוֹבָה,

וְזַכְרֹנִי לְחַיִּים מְלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים,

לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים.

(על פי סדר תשליך)

וּבְרַב רַחֲמֶיךָ תָּן לִי חַיִּים אֲרוּכִים,

חַיִּים שֶׁל שְׁלוֹם,

חַיִּים שֶׁל טוֹבָה, חַיִּים שֶׁל בְּרָכָה,

חַיִּים שֶׁל פְּרִנְסָה טוֹבָה,

חַיִּים שְׂאִין בָּהֶם בּוֹשָׁה וּכְלָמָה,

חַיִּים שֶׁל עֶשֶׂר וּכְבוֹד לְעַבּוֹדָתְךָ,

חַיִּים שֶׁתְּהֵא בִּי אֶהְבֵּת תּוֹרָה

וְיֵרֵאת שְׁמַיִם,

חַיִּים שֶׁתִּמְלֵא כָּל מְשָׁאוֹת לְבִי

לְטוֹבָה,

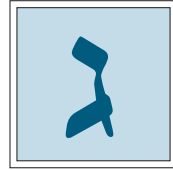
וְזַכְרֹנִי לְחַיִּים מְלֶךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים,

לְמַעַנְךָ אֱלֹהִים חַיִּים.

(על פי סדר תשליך)

בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

בְּרוּךְ אַתָּה ה' שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה.

פסח

תמר דבדבני (תרגום ועיבוד)

לקראת פסח

לפני הטבילה:

כבני ישראל שעמדו על הים בדרךכם אל החרות עומדת אני לפני המים.
תהא הטבילה הזאת חלק ממסעי האישי אל החרות שלי.

טבילה ראשונה: מצרים

בצעידה איטית אל תוך המים, נושמת נשימה עמוקה ואומרת:

כְּאֲבוֹתַי וְאֲמוֹתַי אֲנִי מְבִיטָה אֶל מִצְרַי חַיִּי: אֵל אֱלֹהֵי שְׁהַצַּלְחָתִי לְעֵבֶר
בְּעַדָּם וְאֵל אֱלֹהֵי שְׁעוּד נְכוֹנוֹ לִי בַדֶּרֶךְ.

טובלת ומכניסה את כל הגוף אל המים.

אחרי העלייה מן הטבילה מברכת:

בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּטַבִּילָה בְּמֵיִם חַיִּים.

טבילה שנייה: תקווה

בְּנַחֲשׁוֹן שֶׁהֵעֵז וְקִפֵּץ אֶל יַם סוּף בְּטָרֶם בְּקַע אֲנִי אוֹסֶפֶת עַז אֶל מוֹל
הַלֵּא נוֹדַעַ. תְּהֵא הַטַּבִּילָה הַזֹּאת מְקוֹר לְתַקְוָה.

נושמת נשימה עמוקה וטובלת את כל הגוף במים.

טבילה שלישית: אביב

כְּפָרִיחָה הַמִּתְפַּרֶּשֶׁת בְּאָבִיב אָנִי שְׂמִיחָה בְּהִתְחַדְּשׁוֹת וּבְצִמְיַחָה שְׁבִתוֹכִי.

נרגעת, מניחה לגוף להתרכך וטובלת.

טבילה רביעית: התבוננות

מתבוננת בגוף, עוצמת עיניים ומתבוננת במה שבתוכי, טובלת ואומרת:

מְשַׁרְגֶּת בְּשֵׁרְשֵׁי אָבוֹתַי וְאִמּוֹתַי אֶעֱלֶה מִן הַמַּיִם, מוֹכֵנָה לְהַמְשִׁיךְ בְּמַסָּע אֶל הַחַרוּת.

מובא ברשות מאתר "מים חיים" – www.mayyimhayyim.org

נעמה קלמן מדרש מרים

במסגרת שאיפתנו להזרים מים חדשים בכלים עתיקים אנו מבקשות להאיר דמויות נשיות מן המסורת היהודית ולהעצים את המודעות לפועלן. דוגמא טובה לכך אנו מוצאות בדמותה של מרים הנביאה, ששמרה על משה התינוק שנזנח במי היאור, והובילה אחר כך את נשות ישראל בשירת הודיה לאחר חציית ים סוף. סיפורי התורה מתארים את מעשיה של מרים ליד המים. המסורת המדרשית מעמיקה את דמותה הפלאית ואת כישוריה הניסיים לשפוע מים, להשקות את ישראל במדבר ולהחיותם.

והבָּאָר בְּזָכוֹת מְרִיָּם שְׁאִמְרָה שִׁירָה עַל הַמַּיִם, שְׁנֹאֲמַר וְתַעַן לָהֶם מְרִיָּם שִׁירוּ לָהּ' (שמות טו, 21) וּבְמִי בָּאָר – אֶזְיִיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת (במדבר כא, 17)... וְהֵיאֵךְ הֵיטָה הַבָּאָר? עֲשׂוּיָה סִלַּע כְּמִין כְּוֹרֵת הֵיטָה, וּמִתְגַּלְגֶּלֶת וּבָאָת [וגבאה] עִמָּהֶם בַּמִּסְעוֹת. וְכִיּוֹן שֶׁהִיוּ הַדְּגָלִים חוֹנָיִם וְהַמְּשֻׁכָּן עוֹמֵד, הֵיךְ אוֹתוֹ הִסְלַע בָּא וְיוֹשֵׁב לוֹ בַּחֲצַר אֶהֱל מוֹעֵד וְהַנְּשִׂאִים בָּאִים וְעוֹמְדִים עַל גְּבִיּוֹ וְאוֹמְרִים עָלַי בָּאָר (במדבר כא, 17) וְהֵיטָה עוֹלָה. (במדבר רבה א, ב)

מְרִיָּם מְרִיָּם, מֵרֵת הַיָּם, נְסִיכַת הַיָּם, זוֹרְמַת כַּיָּם גְּלִים גְּלִים,
כֶּךְ רוֹקְדַת לָנוּ מְרִיָּם.

זוֹרְמַת כְּבָאָר, שְׂרָה לָנוּ וּמְרָאָה לָנוּ אֶת הַכּוֹחוֹת הַנְּסִיָּתִים מְעִינָנוּ.

מֵאִין הַעֲצָמָה? מֵאִין הַתְּקוּהָ? וְלָמָּה נִקְרָאָה גְּבִיָּאָה?

כִּי עִמְדַת לִיד הַיָּאֹר וְלֹא הַפְּסִקַת לְהֶאֱמִין שֵׁישׁ עֵתִיד לְאַחִיָּה,

לְמִשְׁפַּחְתָּךְ, לְעַמְּךָ!

מִנֵּין הַכַּח לֹא לְהִתְנַאֵשׁ?

אֵל תִּקְרִי מֵאִין אֶלָּא מְעִין, מְעִין שֶׁהוּא בָּאָר.

כַּחַךְ הוּא הוּא הַבָּאָר, עֲשׂוּיָה סִלַּע כְּמִין כְּוֹרֵת.

עֲצָמוֹת בְּתוֹךְ עֲצָמוֹת, מוֹצָקָה כְּסִלַּע אֶךְ זוֹרְמַת כְּבָאָר מִיָּם הַמְּשֻׁקָּה אֶת

כָּלָם, מְעַצְמָה אֶת כָּלָם.

בְּמִדְבָּר, כְּשֶׁהֵינּוּ צָמְאִים וְעִיפִים, אֶת הַחֲזָרַת לָנוּ אֶת הַרְצוֹן לְהַמְשִׁיךְ

וְאַפְלוּ לְזַמֵּר וְלִרְקֹד, לִרְקֹד עַד הַגְּאֻלָּה!

מְרִים מְרִים מֵרַת הַיָּם, נְסִיכַת הַיָּם, מֵאִין הַתְּבוּנָה וְהָאֶשֶׁר
לְהִיּוֹת בְּדִיּוֹק כְּמוֹ שְׂאֵת?
אֶל תִּקְרִי מְרִים אֶלָּא רֹאשׁ מוֹרֵם.
וְתִקַּח מְרִים הַנְּבִיאָה אַחוֹת אֶהְרֹן אֶת הַתֵּף בְּיָדָהּ וְתִצְאֶנּוּ כָּל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ
בְּתַפִּים וּבְמַחֲלַת. (שמות טו, 20)
אִיךָ לֹא פָחַדְתָּ לְדַבֵּר? אִיךָ הֵעֵזְתָּ לְשִׁיר? מֵאִין מִצְאָת אֶת הַחֲצִפָּה לְהַרְקִיד?
מֵה לְמַדָּה אוֹתָךְ בַּת פְּרַעֲה לִיד הַיָּאוֹר? אִיךָ הִיא שָׁמְעָה אֶת בְּכִיוֹ שֶׁל מֹשֶׁה
בְּתִבָּה וְתַחמַל עָלָיו? (שמות ב, 6)
בַּת פְּרַעֲה, הַמְזִכֶּיֶרָה לְרַבּוֹנוֹ שֶׁל הָעוֹלָם לְשִׁמְעַת אֶת בְּכִי עַמּוֹ, בַּת פְּרַעֲה
הַמְדַגִּימָה לְקֹדֶשׁ בְּרוּךְ אֶת מְשַׁמְעוֹת הַחֶסֶד וְהַרְחָמִים!
הָאֵם הַפְּכֶתָן לְרַעוֹת? הָאֵם הַפְּכֶתָן שְׂתַפּוֹת לַגְּאֻלָּה?

מְרִים מְרִים מֵרַת הַיָּם, נְסִיכַת הַיָּם, מֵאִין הַיְכָלָת לַעֲמֹד כְּתֵף אֶל כְּתֵף
עִם אַחִיךָ?
לְהִבִּין שֶׁהַבָּאֵר מְלוּוֶה אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּמַדְבָּר לֹא פָחוֹת מִן הַמֶּן וְהַשְּׁלוֹ
וְעַמּוּדֵי הָאֵשׁ וְהָעֲנָן?
כְּשֶׁהִיְתָה הַשֶּׁמֶשׁ קוֹפֶחֶת עֲלֵיהֶם בְּמַדְבָּר לֹא נִצְרְכוּ לַעֲמוּד אֵשׁ וְלֹא לְמֶן
אֶלָּא לְמַיִם, מַיִם מְתוֹקִים!
אֶל תִּקְרִי מֵרֵם אֶלָּא מֵתוֹק.
הַיָּם אֲמָנָם מְלוּוֹת, אִךְ אֶת חֲצִית אוֹתוֹ תֵּף בְּיָדְךָ וְשִׁיר בְּגִרְוֹנְךָ.
עִם הַמַּיִם שֶׁהִשְׁקִית אוֹתָם אַרְבָּעִים שָׁנָה, עִם הַבָּאֵר שְׁלוֹתָהּ, שְׁלֹטְפָהּ,
שְׁנִכְחָה - בְּדִיּוֹק כְּמוֹתָךְ, רַק אֲזֵי שָׁרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה.
מְרִים הַמְּיֻלְדֵת אֶת הַגְּאֻלָּה, מְרִים הַמְּאֻפְשֶׁרֶת הַחֲלָמָה, מְרִים הַמְּעַצִּימָה.
מֵאִין הַכֶּחַ, מֵהִיכָן הָעֲצָמָה?

שער שישי:

עיון טבילה

צביה ולדן טובלת ושורש בידה

אם היה שרץ בידו של אחד, אפילו טובל בשילוח ובכל מימי בראשית אינו טוהר לעולם. השליך שרץ מידו, עלתה לו טבילה בארבעים סאה, וכן הוא אומר (משלי כח, ג) ומודה ועוזב ירוחם.

(תוספתא תענית א, ח)

הצגתי בפני כארבעים אנשים מזדמנים (נהוג לכנות זאת "משאל רחוב") את השאלה הבאה: מה מזכירה לך המילה "לטבול"? קיבלתי תשובות מגוונות, למשל: "אני חושבת על מים – לטבול בים, בבריכה, לטבול את הלחם ברוטב של הסלט, בטח לא על מקווה". אולם בדרך כלל, עוד בטרם החלו הנשאלים להטביל אותי בתשובות מתובלות, הוצפתי בשאלות: "איך כותבים את זה, בט' או בת'? ולמה את שואלת?" להפתעתי אף אחד לא ציטט את הביטוי "טובל ושרץ בידו", על אף שחשבתי שביטוי זה מוכר למדי.

בפעם הראשונה נזכר מטבע לשון זה, כמצוטט לעיל, בתוספתא. אנחנו למדים ממנו שכוחה של טבילה יפה להיטהרות, בתנאי שהטובל משתחרר מכל דבר טמא שבו החזיק קודם לכן, למשל שרץ. במילים אחרות, על הרוצים לאמץ דרך חיים נקייה – יש הקוראים לכך "תשובה" – להניח מידם כל מנהג מגונה.

שום כלל איננו יכול לעמוד בפני היצירתיות של כותבי העברית, שאת חלקם ניתן להגדיר כ"פורינים". בוריינות, אם תרצו – ההיפך מאוריינות, היא מונח שטבעתי כדי להתמודד עם תופעה הולכת ורווחת בין דוברי עברית המכירים מילים מן הדיבור – או כפי שאני נוהגת לקרוא לכך, "מן האוויר" – אך רחוקים

מאוד מצורתן הכתובה וממשמעותן במקורות (וראו מאמרי "ניצני אוריינות, אוריינות ובוריינות" בתוך מדיבור לכתיבה, ירושלים, תשנ"ו).

בוריינים כותבים על "סלט מטובל בשמן זית" במקום "מתובל", ואני חושבת שלא כדאי שהסלט יהיה טבול בשמן. כך אני קוראת גם שהאורז היה טפל (כלומר "תפל"), ושהטיבול (כלומר הטיבול) שלו היה "חסר דמיון", מה שאי אפשר לומר על הכתיב (או על האיות) של המבקר...

בהקשר שלנו מעניין לראות מהן המשמעויות המיוחסות לפועל "לטבול" בהקשר של טבילה ומקווה, שתי מילים המסמלות בעבורי מים ותקווה. בתנ"ך, המים אינם הנוזל היחיד בו טובלים, ומבין ארבע-עשרה ההיקרויות של "לטבול" שנמצאות בו, בשבעה מקרים טובלים בדם ומסמלים באמצעותו ברית; בשלושה מקרים טובלים במים; בשני מקרים טובלים בשמן; פעם אחת אף בדבש; ובמופע האחרון טובל איוב, לא עלינו, בשחת (כלומר ברימה): "אֲזַ בְּשַׁחַת תִּטְבְּלֵנִי וְתַעֲבֹבֵנִי שְׁלֵמוֹתִי" (איוב ט, 31). אבל אם נבדוק, למשל, בתלמוד הירושלמי (מאחר שפתחתי בקטע המיוחס למסורות מארץ ישראל, בחרתי לערוך את הבדיקה בתלמוד הירושלמי ולא בתלמוד הבבלי), נראה שטבילה מקושרת דווקא למים. לצד כשבעים היקרויות של טבילה במים, יש רק שלוש של טבילה בשמן, שתיים של טבילה בדם, אחת ביערת דבש, אחת בחזרת, ואחת היא טבילת דבר מאכל במלח.

באשר לקשר בין "מקווה" ל"תקווה" חשוב לומר כי מבחינה היסטורית בעברית קיימים שני שורשים מקבילים המאוייתים באורח זהה: ק.ו.ה – לאסוף; ק.ו.ה – לצפות. המילה "מקווה" קשורה לראשון – היקוות, והמילה "תקווה" קשורה לשני – לקוות. לאוזני דובר העברית כיום ולעיניו אין ביטוי להבחנה זאת בין השורשים; הם נקשרים בתודעתו באופן אסוציאטיבי, ולכן גם אני קושרת ביניהם. המים הרבים של העברית זורמים בכיוונים שונים, תוהים ובוהים, אך גם מרווים ומציפים. כיוון אחד קשור בתופעת החילון הכללית בחברה, בעוד שהאחר קשור בהגייה של העברית החדשה.

באשר ל"לטבול", המים החיים של העברית החדשה זורמים בכיוון של תהליכי החילון וההתחלנות, שבהם נפתחים חלונות אל עולם חדש, אבל לעיתים מוגפים תריסים כנגד עולם קודם. תופעת החילון בעברית מעניינת גם בגלל תולדות השפה, וגם משום המקום השמור לשפה העברית – לדיבור, לכתב ולאותיות – במסורות היהודיות. במאה ועשרים השנים האחרונות עברה

העברית שני מהפכים דרמטיים: היא הפכה לשפת אָם, אחרי שנים רבות בהן שימשה רק בהקשרים של תפילה או חשיבה, הרצאה או התכתבות, אבל לא כשפה אינטימית יומיומית; ובפעם הראשונה בתולדותיה הפכה לשפה הרשמית הראשונה של המדינה.

כשחיים באר מדבר על מאבקה של האורתודוכסיה בעברית, הוא מתאר את תהליך החילון של העברית כמעבר "מלשון הקב"ה ללשון הסיטרא אחרא" (באנציקלופדיה זמן יהודי חדש, ירושלים, 2007). באר מצטט שם מתוך כרוז הנושא את הכותרת "לא תיתן את בתך לבית חינוך שלומדים שם עברית" את האמירה להלן: "עברית עשוה בעוה"ר (בעוונותינו הרבים) לחלק מ'אליל הלאומיות', להחליף תורתנו הקדושה בארץ ושפה...". בהמשך הוא מביא דוגמאות מתוך דברי הרב חיים שאול קרליץ (מנהיג חרדי ליטאי שחי במאה ה-20), היוצא חוצץ נגד גיוס מילים השייכות לדעתו לעולם הקודש כדי שישרתנו את המדינה, ומתייחס, למשל, לבחירה לקרוא למשרד הביטחון בשמו כבחירה "להמיר את מושג הביטחון, שהוא מושג של אמונה שלמה בהסתמכות על בורא כל העולמים יתברך, בהשענות על הכוח הפיזי הגס...". (שם). קיימות מילים רבות שקודם לכן שירתו במשמעות דתית או טיקסית, וסופחו למחוזות אחרים, כמו למשל "טיהור" ו"היטהרות". אם בעבר אנשים היטהרו לפני שהתקרבו למקום קדוש, כמו למשל הכוהן הגדול, שעל פי תיאור המשנה במסכת יומא טבל לא פחות מחמש פעמים במהלך סדר העבודה של יום הכיפורים, הרי שהיום כוחותינו "מטהרים" את השטח מגורמים עוינים, ואין כאן אלא לשון נקייה שמשמעה "מחסלים" או "הורגים".

כנזכר בדוגמאות לעיל, ההבחנה בין ט' לת', נעלמה כמעט כליל בעברית בת זמננו. האות ת' בסוף שם מסמלת בדרך כלל נקבה (טובלת, טובלות), ובראש פועל היא מציינת לשון עתיד (תטבול, תטבלי). במקרה שלנו נראה שלא הייתה צריכה להיות בעיה, שכן שני השורשים: ט.ב.ל. (לטבול – להשקיע בתוך נוזל) ות.ב.ל. (לתבל – להוסיף תבלינים) נחלקים בין המשקלים השונים בעברית החדשה, ו"לטבֵּל" שהייתה נהוגה בלשון חכמים במשמעות של "לטבול בתוך", נעלמה כמעט לגמרי.

ובחזרה למשאל הרחוב: אחרי שהנשאלים הציגו בפני את ההתלבטות שלהם, הם השיבו על שאלתי. להלן צרור תגובות על השאלה:
 לטבול בים / לטבול בירדן / לטבול באמבטיה / יש גם שיר ילדים, לא? "כל

כך מתחשק לי לטבול בכינרת"... / לטבול מכחול בצבע / לטבול את האצבע ביין בליל הסדר / לטבול את הביצה הקשה במי מלח / לטבול בשוקולד / לטבול פרוסת לחם ברוטב / לטבול תות בסוכר או בשמנת / לטבול פיתה בזעתר / אני חושב על מטבל / טבול עד הצוואר בגזענות / טבילת אש / טבלן מצוייץ / לטבול זה קשור לטהרה / תלוי באיזה הקשר, זה יכול להיות בהקשר דתי או לא דתי.

דוגמאות אלה מייצגות את הגיוון שבתשובות, אך לא בהכרח את ההתפלגות היחסית שלהן. הנשאלים שזיהו את עצמם כמאמינים, דתיים או שומרי מסורת, ועוד יותר הנשאלות שביניהם, קישרו את "לטבול" לטבילה ובהמשך גם למקווה. אלה שהציגו את עצמם כחילונים התחילו באוכל, וגם כשהתייחסו אל ההגדה של פסח – זה היה בהקשר קולינרי (אגב, בכתבי יד אחדים מנוקד הפועל הזה בהגדה כך – מְטַבְּלִין ובאחרים, כך – מְטַבְּלִין). אף גבר לא דיבר על מקווה. היחיד שהזכיר את הצירוף "טבילת אש" היה גבר. צחוק הגורל הוא שהפועל שסימל בראשית דרכו פעולה של היטהרות, מקבל משמעות של כניסה לעולם שהוא הפוך מטהור, ואת מקום המים תופסת אש חיה. מעניין הדמיון בין תהליך זה לשינוי שעבר המושג "טיהור", הנזכר לעיל.

אנחנו רואים אפוא כי השורש לטבול משנה את משמעותו. הרחבת המשמעויות לא זו בלבד שאינה מטרידה אותי, בעיני היא מאוד משמחת. זהו תהליך טבעי המתרחש בכל השפות החיות והמתפתחות. עם זאת אני שואפת, שדוברי העברית יכירו ככל האפשר את שורשי המילים – הן הלשוניים הן התרבותיים, שכן שורשים חזקים מאפשרים לענפים לצמוח ולייצר נוף גדול, וגם להעמיק את אחיזתם.

נשוב לרגע לטבילה – יש טבילה המיועדת לרחוץ, לנקות, לטהר; כזוהי הטבילה במקווה, לפיכך "הטובל ושרץ בידו" לא ייטהר, אלא אם ישליך אותו מידו. אבל יש גם טבילה במים, שמטרתה לא לשטוף אלא להשקות, לא להזות מים אלא להרוות את הטובל בהם. כזוהי הטבילה בים הטקסטים היהודיים והלימוד בהם. לכן גם אני, כמו העברית, "טובלת ושורש בידי", מתוך תקווה שמשורש זה יצמחו ענפים ופארות חדשים שגם יתנו מצילים וגם יפרחו.

אני מודה לחיה אמיר, לרוחמה וייס ולרפי ולדן על הארותיהם.

טל אילן נשים במקווה – מדוע ומאיזו תקופה

אם אפשר לתאר מוסד יהודי שבעצם מהותו הוא נשי, אין ספק שזהו המקווה. הוא מנוהל על ידי הבלניות וזוכה לביקורים קבועים של נשים שמטיהרות בו מטומאת נידתן. כיוון שכך, יש עדות שבהן המקווה הוא מקום לטקסים ולשמחות המיוחדים לנשים בלבד. אף גברים השואפים להגיע לטהרה יתירה פוקדים את המקווה (או מקורות מים אחרים) לשם היטהרות, אך לגביהם אין דרישה הלכתית כזאת.

במאמר קצר זה רצוני לטעון, שגישה זו למקווה והחלוקה המגדרית שהיא מייצגת הינן חידוש של חז"ל, שאינו מופיע במקרא ואף לא היה ידוע לפלגי היהדות השונים בימי בית שני. אדגיש, שאינני טוענת כי מקווה הטהרה עצמו הוא חידוש של חז"ל, שכן בימי בית שני המקווה היה מוכר ומקובל כמוסד גברי מובהק.

נפתח במקרא, שבו עסקה לאחרונה בהקשר זה חוקרת אמריקאית בשם ניקול רואן (Nicole Ruane). את מסקנותיה אסכם כאן בקצרה.* אנו כה רגילים לדבר על טבילה במקווה, שאיננו שמים לב כי בתורה השורש "טבל" אינו משמש לתיאור ההיטהרות מטומאה, אלא דווקא השורש "רחץ". רואן מצאה שבספר ויקרא מופיע שורש זה 19 פעמים, בצירוף השורש "כבס", וכל הנוסחאות הן בלשון זכר. יש להניח שכאשר מדובר בצרעת (יד, 8-9), ובאכילת נבלות וטרפות (יז, 15-16), אף שהנוסח הוא בלשון זכר הרי הכוונה היא שגברים ונשים כאחד נדרשים לרחוץ ולכבס כדי להיטהר. אולם נימוק זה אינו תופס באשר לבעלי

* Nicole J. Ruane, "Bathing, Status and Gender in Priestly Ritual," in Deborah W. Rook (ed.), *A Question of Sex: Gender and Difference in the Hebrew Bible and Beyond* (Sheffield 2007), pp. 66-81.

קרי (טו, 16) שהם גברים בלבד, ואף לא לגבי זבים (טו, 13), כיוון שבמקום אחר דן הכתוב בזבות. גם לגבי שני סוגי טומאות אלה מופיעה הנוסחה "רחץ וכבס" בצמוד לתיאור הטומאה. לעומת זאת, כאשר מדובר בטומאות שהן נשיות במובהק, טומאת היולדת (יב, 1-8), הנידה (טו, 20-24) והזבה (טו, 25-28), אין המילים "רחץ וכבס" מופיעות. אנו למדים שהאישה נטמאת, אבל לאחר שמקור הטומאה מורחק, כל שעל האישה לעשות הוא לספור שבעה ימים, ובסופם היא טהורה. רואן טענה שרחיצה וכיבוס היו סמלי מעמד (status symbols) וייחדו את הגבר לעומת האישה. היעדר דרישה לפעולות אלה לגבי האישה שנטמאה סימנו אותה כנחותה לעומת הגבר.

במאמר מוסגר, וכדי להבין את המשך הדיון, יש לשים לב שמקרה יחיד של אישה הרוחצת ומכבסת בגדיה מצוי בויקרא טו, 18: "וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אִתָּהּ שִׁכְבַּת זָרַע וְרָחְצוּ בַמַּיִם וְטָמְאוּ עַד הָעֶרֶב". הייחוד של טבילה זו הוא קודם כל בכך שאף שהיא קשורה ליחסי מין, אין היא מיוחדת לאישה בלבד. על האישה לטבול, אך גם הגבר שעימו קיימה יחסים נדרש לכך. יש לשים לב שאף שטבילה זו כתובה בתורה במפורש אין היא נדרשת כיום, ואילו טבילת הנידה, שאינה מופיעה במקרא כלל, הפכה למעשה קבוע ומקובל.

מסקנותיה של רואן נראות סבירות לאור הממצא הארכיאולוגי מימי בית שני. מתקנים המזוהים כמקוואות טהרה נמצאו באתרים המרכזיים של ימי הבית השני, כמו העיר העליונה בירושלים, ארמונות החשמונאים ביריחו ובעיקר בסביבות הר הבית. הארכיאולוג רוני רייך, שכתב את עבודת הדוקטור שלו על מקוואות טהרה יהודיים בימי בית שני ובתקופת המשנה והתלמוד, ציין שמתקנים אלה נמצאו קרובים לאתרים בהם שכנו או פעלו כוהנים ששימשו בקודש, ונדרשו להימצא במצב תמידי של טהרה, או באתרים של עולי רגל שהיו צריכים לעלות להר הבית כשהם טהורים.

אף שמבחינה טיפולוגית רב המשותף בין המתקנים שאותם סקר רייך ובין המקווה של ימינו, מבחינה פונקציונאלית שימשו המתקנים שנחשפו לצרכים אחרים לגמרי. רייך אינו מזכיר ולו פעם אחת נשים כצרכניות של המקוואות שבהם עסק.* גם חוקרים נוספים, שבחנו מקוואות שנתגלו לאחר שרייך השלים את עבודתו, זיהו אותם כמצויים ליד בתי כנסת ובתי קברות,

* רוני רייך, מקוואות טהרה יהודיים בימי בית שני ובתקופת המשנה והתלמוד, דיסרטציה, ירושלים 1990.

כך ששימשו לצורכי טהרה של הציבור כולו, שכידוע היה בראש ובראשונה גברי. מתקני טהרה לנשים שצריכות על פי הכללים המפורטים בהלכה לטבול בצנעה, לא נמצאו ברפרטואר הארכיאולוגי של ארץ ישראל.

אין להתפלא על כך, שהרי אף טקסט מימי בית שני המצוי בידינו אינו מזכיר טבילת נשים לאחר לידה, ובוודאי שלא לאחר נידה. כדי להראות זאת אדרש עתה למצאי הטקסטואלי ההלכתי מתקופה זו. טקסטים כאלה מצויים אצל פילון האלכסנדרוני, יוספוס פלביוס, בספר היובלים ובכתבי הכת הידועה ככת מדבר יהודה. מה היא תרומתם לשאלת טבילתן של נשים? נראה שליוספוס ולפילון אין מה להוסיף על הנאמר בספר ויקרא. שניהם מדגישים שהן הגבר והן האישה מחויבים לטבול לאחר כל קיום יחסי מין (יוספוס, נגד אפיין ב, 203; פילון, החוקים המיוחדים ג, 63). שניהם אינם מזכירים טבילת אישה בכל מקרה אחר. ספר היובלים עוסק בטומאת היולדת ומדגיש את ההבדל בין טומאה לאחר הולדת זכר (שבוע) ובין טומאה לאחר הולדת נקבה (שבועיים). באף אחד משני המקרים לא מוזכרת טבילה.

חוקרים אחדים סברו שבספרות קומראן נזכרת טומאת נידה, אולם לדעתי שני הטקסטים שבהם מדובר עוסקים אך ורק בטומאת הזבה. כאמור לעיל, ספר ויקרא הבחין בין הזב החייב לאחר טהרתו לרחוץ ולכבס, ובין הזבה שאין חובה דומה חלה עליה. בשרידי חיבור אחד מכתבי קומראן שואפים בני הכת לתקן עיוות טקסטואלי זה, וכך הם מנסחים את ההלכה כפי שהם סבורים שיש להביאה:

והזבה דם לשבעת ימים אל תגע בזב ובכול כלי [א] שר יגע בו הזב וש[כב] עליו או אשר ישב עליו ואם נגעה תכבס בגדיה ורחצה ואחר תוכל. (4Q274)

(1, I 4-5)

טקסט זה דן במפורש בזבה. בנוסף לאיסורים החלים עליה על פי ספר ויקרא, כאן היא גם אסורה לגעת בזב, כלומר בגבר הסובל ממחלה דומה לשלה (ויש להניח שהכוונה היא שאף ששניהם טמאים, הם אסורים זה על זה, וראו למשל במשנה שבת א, ג). מגע עימו מביא אותה לרמת טומאה דומה לזו שהוא סובל ממנה, והתיקון למצבה דומה לתיקון מצבו – כיבוס ורחצה. אם הטקסט מתייחס במפורש ליחסי מין, הרי שהוא דורש מן הזבה לנהוג כמו הזב עימו

שכבה, כשם שויקרא דורש מכל זוג שקיים יחסי מין להיטהר באותו אופן, ללא הבדל מין.

גם הטקסט הקומראני השני, העוסק ככל הנראה בטבילת אישה (4Q272), דן, לדעתי, בזבה. צורתו של הטקסט היא כדלקמן:

הזבה דם שב] [תה ב] [שב א]]
 שבעת הימים]
 [גע בה]
 ובע]
 תקוץ]
 המים

מה ניתן ללמוד מן הטקסט? בשורה הראשונה נזכרת במפורש זבה. בשורה השנייה נזכרים שבעה ימים ובשורה האחרונה נזכרים מים. אין ספק שהטקסט עוסק בזבה, אולם המהדיר יוסף באומגרטן סבר, ששבעת הימים מתייחסים לשבעת ימי הנידה וכי המים הם מי המקווה שבהם על הנידה לטבול. וכך הוא השלים את הטקסט:

הזבה דם שב]עת ימים תהיה בנד]תה ב] [תשב א]ת]
 שבעת הימים]
 [הנו]גע בה]
 ובע]
 תקוץ]דם זובה
 המים

בשורה הראשונה הוא השלים את המילה "בנדתה" וכך הכניס את הנידה לתמונה. אולם בהיעדר תמונה ברורה של אורך השורות ובהתחשב בעובדה שרק מילים בודדות נותרו מן הטקסט המקורי, קשה לראות על מה נסמכת השלמה זאת.

זהו המצאי מימי בית שני, וכאן המקום להזכיר טקסט אחד מספרות חז"ל. אף שהוא מן המשנה, שזמן עריכתה כ-130 שנה לאחר החורבן ואף שאיננו עוסק בנידה כי אם ביולדת, יש בו כדי לקרב אותנו לשאלת טבילתן של נשים לאחר טומאתן ולאשש את הטענה, שבימי בית שני לא נדרשה האישה הטמאה

מבחינה הלכתית להיטהר באמצעות טבילה. הטקסט עוסק במחלוקת בית שמאי ובית הלל:

רבי אליעזר אומר: שני דברים מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל: דם יולדת שלא טבלה, בית שמאי אומרים: כרוקה וכמימי רגליה, ובית הלל אומרים: מטמא לח ויבש (משנה עדויות ה, ד; ובנוסח דומה במשנה נדה ד, ג).

מספר עניינים ראויים לתשומת לב במשנה זו. ראשית, היא מצויה ב"מסכת עדויות". זוהי משנה קדומה, המקרבת אותנו לימי בית שני ממש. שנית, הניצים במשנה זו הם בית שמאי ובית הלל – שתי האסכולות ההלכתיות המרכזיות שמתוארכות לסוף ימי בית שני. שלישית, יש לשים לב שהלכה זו נמנית בין ההלכות יוצאות הדופן, שבהן בית שמאי מייצגים את ההלכה המקלה ואילו דווקא בית הלל מייצגים את ההלכה המחמירה. כאן יש לשים לב שבית שמאי הם אלה שסבורים כי היולדת אינה זקוקה לטבילה. על כך יש להעיר, שרבים מחוקרי ההלכה של ימי בית שני בזמננו סבורים, שרק ההלכה המיוצגת על ידי בית שמאי נהגה בימי בית שני, ואילו ההלכה המיוצגת על ידי בית הלל נוצרה לאחר החורבן. בטקסט הזה אנו למדים שטומאת יולדת שלא טבלה, היא בעיני בית שמאי מועטה ובלתי מזיקה "כרוקה ומימי רגליה"; ואילו בית הלל סבורים, שהיא חמורה וניתנת לטיהור רק באמצעות טבילה. אם נקבל את טענת החוקרים שהלכות בית הלל מאוחרות הן, נמצא שאף הדרשה לטבילת היולדת היא מאוחרת, ויש לתארכה לזמן שאחרי החורבן.

הטקסט הראשון הדורש במפורש טבילה של אישה לאחר טומאתה מצוי בספרא, מדרש התנאים על ספר ויקרא. בדיון מפורט הדורש את ויקרא פרק טו, נזקק הדרשן לטבילתה של הנידה. כדי להבחין בין נידה לזבה הוא שואל:

מנין שאינה טובלת מבעוד יום? תלמוד לומר: "שְׁבַעַת יָמִים תִּהְיֶה בְּנִדְתָּה" (ויקרא טו, 19) – תהיה בנידתה כל שבעה (ספרא מצורע פרשת זבים ד, ח).

כנגד תיאור זה שואל הדרשן לגבי הזבה את השאלה ההפוכה:

מנין שהיא טובלת מבעוד יום? תלמוד לומר: "וְהִבִּיֵאָה אוֹתָם אֶל-הַכֶּהֵן אֶל-פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד" (ויקרא טו, 29). כיצד היא מביאה אותם אל פתח אהל מועד אלא אם כן תהיה מעורבת שמש? מלמד שהיא טובלת מבעוד יום (ספרא מצורע פרשת זבים ט, ד).

שני הטקסטים מניחים, שהן הנידה הן הזבה טובלות כדי להיטהר. מעניין במיוחד מדרש קטן המצוי בקרבה גדולה לטקסטים אלה:

"בבשרה" (ויקרא טו, 19), מלמד שהיא מטמאה בפנים כבחוי. והלא דין הוא. ומה אם הזב, שהוא טעון ביאת מים חיים, אין מטמא בפנים כבחוי, נדה שאינה טעונה ביאת מים חיים, אינו דין שלא תטמא בפנים כבחוי? תלמוד לומר: **"בבשרה"**, מלמד שהיא מטמאה בפנים כבחוי (ספרא מצורע פרשת זבים ד, ד).

ממדרש זה אנו למדים מה שלמדנו מקריאה זהירה של פרק ט"ו בויקרא. בעוד הזב צריך טבילה ("ביאת מים חיים"), אין הנידה זקוקה לכך. אפילו בספרא, שבו כבר מובן מאליו שנידות טובלות, נשתמר במדרש זה פשוטו של מקרא, ממנו משתמע שנידות אינן זקוקות לטבילה.

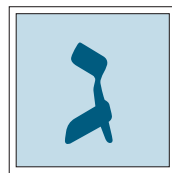
אולם צריך לומר, שבמשנה ברור שנידות, יולדות וזבות צריכות טבילה. כך משתמע ממשנה ברכות ג, ו: "זב שראה קרי ונדה שפלטה שכבת זרע והמשמשת שראתה נדה צריכה טבילה"; ממסכת מקוואות ח, ה: "נדה שנתנה מעות בפיה וירדה וטבלה טהורה מטומאתה אבל טמאה היא על גב רוקה"; ממסכת נדה י, ח: "הרואה יום אחד עשר וטבלה לערב ושמשה, בית שמאי אומרים: מטמאין משכב ומושב וחייבין בקרבן. בית הלל אומרים: פטורין מן הקרבן. טבלה ביום שלאחריו ושמשה את ביתה ואחר כך ראתה, בית שמאי אומרים: מטמאין משכב ומושב ופטורים מן הקרבן, ובית הלל אומרים: הרי זה גרגרן"; וכן ממקומות נוספים.

מכל האמור לעיל ברור, לדעתי, שהדרישה של חז"ל מן הנידה והיולדת לטבול היא מחידושיהם; היא לא הייתה קיימת קודם לזמנם. בצדק ישאלו השואלים מדוע צריכים היו חז"ל לחדש חידוש כזה, ותשובה חד-משמעית לכך אין. ההשערה שיש כאן יצירת משוואה בין גברים לנשים אינה תופסת, שכן עם חורבן בית שני פסקו רוב הטומאות שמהן חובה על גברים להיטהר. מחד גיסא הצורך לבוא למקדש בטהרה, ומאידך גיסא היכולת להיטהר באמצעות מי חטאת, שייצורם קשור היה בקיום המקדש, הפכו את שאלת הטהרה של מרבית הגברים לבלתי רלוונטית. ניתן היה לצפות שאף המקווה יעבור מן העולם, ולא היא. שעה שכל דיני הטהרה האחרים דעכו, עלה קרנה של טומאת הנידה. עדויות רבות לכך. הבולטת ביותר היא העובדה, שבעוד שבמשנה

מוקדש סדר שלם לטהרות, הרי שהן התלמוד הירושלמי והן התלמוד הבבלי לא הקדישו פירוש לסדר זה. כל זאת למעט מסכת נידה, שיש לה פירוש הן בתלמוד הירושלמי והן בתלמוד הבבלי.

עליית קרנה של טומאת הנידה התבטאה, ואף היום ממשיכה להתבטא בהסבת המקווה הגברי של ימי בית שני למקווה נשי. במהלך מעבר זה איבד המוסד מיוקרתו וחדל לייצג את עליונותו המעמדית מבחינה רוחנית של המשתמש בו (דהיינו גברים טהורים לעומת גברים ונשים טמאים). הוא נעשה למוסד מבזה, אשר מצמיד אות קלון של נחיתות רוחנית לכל המשתמש בו (דהיינו לנשים לעומת גברים). סוציולוגים רבים עמדו על הדינמיקה המתחוללת סביב מקצועות יוקרתיים בהם עוסקים גברים, כאשר נשים שואפות להסתפח עליהם. תחילה מתנהל מאבק כנגד פתיחתם לנשים, אבל לאחר כישלון המאבק, נוטשים הגברים את הזירה ומחפשים מקצועות יוקרתיים יותר. הם משאירים אותה פתוחה לנשים ובתוך כך מתדרדר מעמדה. אני סבורה שמודל זה יכול לשמש אותנו גם בשעה שאנו בוחנים את הטרנספורמציה מהמקווה הקדום למקווה של היום.

יעל לוינ ריטואל מקביל – טבילת הבעל במועד טבילת האישה

בחיבורים שונים בעלי אופי קבלי מובאת הנהגה ייחודית ראויה, על פיה גם הבעל טובל במועד טבילת האישה מנידתה. המקורות שבידינו בעניין זה חלקיים וספורדיים ביותר, ואפשר לשער באורח ודאי שהיו מקורות נוספים שלא הגיעו לידינו. טבילת האישה מתקיימת כרגיל על פי ההלכה בשעות הלילה, ורק במקרים מיוחדים טובלת האישה ביום. יש מקורות הנוגעים למנהג טבילת הבעל, אשר נקודת ההתייחסות בהם היא לליל טבילת האישה. אחרים מכוונים ליום טבילת האישה.

פמיניסטיות יהודיות אחדות בנות זמננו עמדו על העדרה הבולט של הכנה, בידי הגבר, לקראת טבילת האישה. הן העלו את ההצעה לקיים ריטואל מקביל של טבילת הגבר במועד טבילת האישה, ריטואל שתשתיתו הנהגה בעלת אופי שוויוני. נשים אלה ציינו את נחיצותו של עניין זה מדעת עצמן, בלא שיכירו את המקורות הקבליים הללו. יוזמה נשית זו היא דוגמא לא שכיחה לניסיון לקבוע ולחדש עבור גברים ריטואל, שנועד למלא חסר המורגש במרחב הנשי. מגמתן של מרבית הדוגמאות בנות-זמננו לתביעה לשוויונות ביהדות הפוכה – נוטלים מנהגים הנעשים בידי גברים ומסבים אותם לריטואלים נשיים בעלי דגם ותבנית דומים.

ההנחה שבבסיס עיוננו זה היא, שלאור היתרונות הנודעים להנהגת טבילת הבעל, ראוי נוהג עתיק זה שיחודש בזמננו בקרב חוגים רחבים. עם זאת חיוני להדגיש, כי תוקפה של הנהגה זו שונה בתכלית השוני מן החובה ההלכתית הגמורה המושתתת על האישה, להיטהר מטומאתה. טבילת הבעל אינה חובה, כי אם רשות בלבד.

נעמוד תחילה על קווים מנחים אחדים שנוגעים לשיקוף מנהג זה במקורות. את עיקרו של המאמר ניחד לדין בהיבטים העכשוויים הקשורים בהנהגה זו ובחידושה בזמננו. מנהג טבילת הבעל במועד היטהרות האישה הוא מנהג שיסודו בהררי קודש, והוא מופיע בשורת חיבורים סמכותיים. אף שהמקורות הנוגעים להנהגה זו קבליים בעיקרם, אין עצם ההנהגה אוטורית במהותה מבחינת ביצועה וקיומה המעשיים.

המנהג מופיע לראשונה בשורת מקורות קבליים, ובשלב מאוחר יותר הועתק לחיבורים הלכתיים אחדים. על פי הנזכר בסדר היום לר' משה אבן מכיר (וינציה שנ"ט, מב, ע"ב), מחכמי צפת במחצית השנייה של המאה ה-16 ובראשית המאה ה-17, נודע למנהג טבילת הבעל במועד טבילת האישה ערך סמלי ותיאורגי. טבילת הבעל לקראת היטהרות אשתו ולקראת זיווגם הארצי, נועד לעורר את הזיווג בעולם העליון. בחיבור הקלאסי שני לוחות הברית לר' ישעיה הורוויץ ("השל"ה הקדוש", 1565 לערך 1630) מוזכר מנהג זה כהנהגה שהתקיימה בקרב יחידי סגולה (מהדורת אמסטרדם ת"ט, סו, ע"ב). שני נימוקים מביא השל"ה לטבילה זו: תשובה על הרהורי עבירה אפשריים, דהיינו מחשבות מיניות אסורות בתקופת היות האישה נידה, וכן המשכת קדושה יתירה ממרום בעת הזיווג. חיבורו של ר' ישעיה הורוויץ הוא המקור הידוע ביותר בעניין מנהג טבילת הבעל במועד טבילת האישה. הנהגה זו מופיעה בחיבורים הלכתיים אחדים בעיקר תוך היסמכות על המובא בשני לוחות הברית, ובכללם חיבורו של ר' אליהו שפירא (1660-1712), אליה רבה לשולחן ערוך (או"ח רמ, א).

חשוב להדגיש, שהגם שבמקורות השונים שלפנינו מופיעים טעמים אחדים להנהגה הנדונה, רשאים אנו לשייך לה תועלות והנמקות נוספות, על פי השתנות העיתים. אפשר לדמות זאת למצוות המוזכרות בתורה, אותן אנו מקיימים באופן אבסולוטי, למרות שנודעים להן טעמים שונים הבאים לסבר את האוזן, לעיתים על פי הדור. כך בעניינה של הנידה ראוי לציין את מחקרה של ענבל סיקורל, שכותרתו מדוע הן טובלות? אמונות ושימושים נשיים במקווה טהרה. החוקרת ראינה נשים מבאר שבע, שהיו טובלות כדי להיטהר מנידתן. אחדות מהן שמרו מצוות מרכזיות כגון שבת, אולם אחרות לא שמרו שבת. ממחקרה של סיקורל עולה, שנשים אלה ייחסו לטבילתן שורה של תועלות ויתרונות אישיים שהן עצמן הפיקו מכך, כולל כאלה שאינם מעוגנים כלל במקורות ההלכתיים. לעיתים קיים אפוא פער בין הטעמים המצויים

בספרות ההלכה, ובין הטעמים שמקיימי המצוות עצמם מייחסים בפרקטיקה המעשית. כך גם בענייננו. אנו רשאים לקיים את הנהגת טבילת הבעל במועד היטהרות האישה, תוך שנייחם ונשווה לה תועלות המתאימות לנו ולדורנו, תועלות שעשויות להיות שונות מאלה שבמקורות. היכולת להעניק טעמים מחודשים בהתאם לדור היא המשתיתה את האפשרות של התחוללות תחייה דתית והתחדשות דתית.

בהקשר זה נמנה תועלות אחדות הנודעות בימינו לקיום נוהג טבילת הבעל לשני בני הזוג, לרבות ממדי עומק שהוא מעניק לטבילת הנשים גופן. בראש ובראשונה ביכולתה של הנהגה זו להקל על התחושה, המלווה נשים רבות, של חד-כיווניותן של ההכנות לקראת הטבילה, המוטלות עליהן בלבד ומופקדות באורח בלעדי בידן. בכוחה של הנהגה הנדונה לשמש גורם מדרבן עבור נשים, וביכולתה להביאן לערוך את הכנותיהן מתוך יתר נכונות ושמחה.

חשיבות ותכלית נוספות קשורות למהות השונה של ההנהגה המתקיימת בידי הגבר מזו של היטהרות האישה. על פי אחדים מהמקורות, הערך הנודע לטבילת הגבר הוא רוחני. נראה כי באפשרותה של נקיטת המנהג בידי הבעל להשפיע ולפעול גם בקרב נשים להעמקת נתינת הדעת למשמעויות ולהיבטים רוחניים הכרוכים בטבילה. אם כן, הנהגה זו טומנת בחובה את האופציה של התעלות רוחנית גם מצד הנשים.

יתירה מזו, ביכולתה של הנהגה זו להגביר את תחושת השותפות ולהביא לקירוב לבבות בקרב בני הזוג, ולהרבות את ההרמוניה הזוגית לקראת האיחוד המחודש.

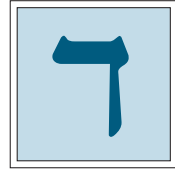
למנהג טבילת הבעל גלויים אפוא יתרונות שונים עבור כל אחד מבני הזוג, ועם זאת בכוחה להיטיב עם שני בני הזוג יחדיו. כך, עולה כי הגם שהנהגת טבילת הבעל היא עשייה שלפנים משורת הדין, בכוחה לחבב את שמירת הנידה ולהגביר את שלום הבית, וזאת במיוחד בדורנו. בקרב זוגות המתלבטים אם לקיים נידה וטבילה אם לאו, נודעים וניכרים אלמנטים חיוניים הקשורים למנהג טבילת הבעל, שיש בהם כדי להטות ולהכריע בשאלה זו את הכף לזכות.

יוער עוד, כי בקרב חוגים מצומצמים בהיקפם מבין הנמנים על היהדות האורתודוקסית-מודרנית בזמננו, נוהגת בפועל הנהגת טבילת הבעל. יש שנשענים על ההנהגה כהבאתה בשני לוחות הברית. אחרים עושים כן בלא להכיר מקור כלשהו, מפאת היותה הנהגה שוויונית. קרוב גם לשער, כי ההנהגה

הנדונה מתקיימת בקרב יחידי סגולה מקרב הציבור החרדי, מהם המודעים אף למקורות נוספים מלבד שני לוחות הברית. על מנת שלא לפרסם את מועד טבילת האישה ומחמת הצניעות, נוהגים הללו לשמור על שתיקה בעניין זה. כבר הוזכר שטיבם וטבעם ההלכתיים של מעשי הטבילה של הגבר ושל האישה שונים לחלוטין. על כן, שלא כמו האישה הטובלת, שמברכת על טבילתה, הגבר הטובל במועד טבילת האישה אינו צריך לומר ברכה. שונה המצב באשר לתפילות רשות, שנשים רבות בוחרות לומר קודם טבילתן או אחריה. תפילות רשות יכולות, כמובן, להיאמר על ידי גברים, ומצאנו במקורות תפילות שונות המתלוות לטבילת הגבר לקראת שבת. יש אפוא מקום לתת את הדעת לאמירות נלוות מצד הגבר גם בעת טבילתו במועד טבילת האישה מנידתה. אמירות אלה יכולות להיות אישיות, בדומה לתפילות האישה. הן עשויות גם להיות נוסחאות מן המוכן, בין אם נוסחים הנטולים ממאגר התפילות המוסבות על טבילת האישה, ובין אם נוסחים הנטולים מאוצר התפילות הנוגעות לטבילת הגבר לקראת שבת, תוך התאמתם לנסיבות הפרטיות ולצרכיו האישיים של הטובל.

נוכל לסכם ולומר כי מנהג טבילת הבעל במועד היטהרות האישה, המוזכר בחיבורים קבליים סמכותיים כמנהג שהתקיים בפועל, ומובא בשלב מאוחר יותר כהנהגה ראויה ומומלצת גם בחיבורים הלכתיים, שורשו בהררי קודש. יותר מתמיד ויותר מכל, הוא מעניק בדורנו מענה הולם למגוון צרכים ממשיים ומוחשיים.

מירעלע בת־ציון גולדסמיט ברוך עושה מעשה בראשית

דברים רבים השתנו מאז פיתחו אבותינו ואימותינו את הטבילה כפרקטיקה של קדושה. צרכינו הרוחניים השתנו וכן התנאים הפיזיים של חיינו. זוהי הסיבה שאנחנו משתמשים כיום בפרקטיקה זו גם בדרכים חדשות. המסורות היהודיות והטקסים היהודיים הקשורים בטבילה, משקפים את דרכי ההתייחסות של קדמונינו אל המים. כך צמחו הדימויים בהם השתמשו והסמלים שיצרו על קרקע ההקשר הקיומי שלהם. סביבתנו שונה – האופן בו אנחנו מתייחסים אל המים, דרכי השימוש בהם ואפילו תכולתם – כל אלה אינם כפי שהיו בעבר. אם אנו מבקשים להמשיך ולמצוא משמעות בטקסים של קדמונינו, עלינו להכיר בשינויים האלה ובמשמעותם.

אחד האתגרים הגדולים בתהליך חידוש מחויבותנו לטקס הטבילה קשור להתרחקותנו מן הטבע. מהות הטקס היא טבילה במים חיים, מונח שמובנו הצר, הראשוני, הוא מי מעיין או באר, אך משמש גם, במובן רחב יותר, לכל מאגר מים טבעי, כמו בריכות טבעיות, נחלים, גשם ושלג. גם הכללים שיצרו קדמונינו לגבי מבנה המקווה, שבו אנו טובלים/ות כאשר אין בידינו לטבול במים חיים בטבע, אמורים להבטיח שמי הטבילה יגיעו למקווה בלא מגע יד אדם. בבסיס כל אלה עומדת ההבנה שהמים מטהרים אותנו באמצעות הקשר שלהם עם הטבע, ובאמצעות הקשר של הטבע עם האל, בורא עולם. כיום יש לנו מערכת יחסים שונה עם הטבע כמו גם עם המים. אנחנו חושבים על מים כעל H_2O ; חומר חסר צבע, מצרך, משאב טבע, שזורם מן הברז או משווק בבקבוק פלסטיק. אנו יכולים לנייד את המים כרצוננו ומעריכים אותם רק בזכות הפונקציה שהם ממלאים עבורנו. אנו יודעים עליהם מעט ויש לנו רק מעט רגשות כלפיהם.

יתר על כן, אף על פי שממש כקדמונינו אנו תלויים בטבע כדי להשיג מים, אנחנו (במיוחד אלה מבינינו שאינם חיים במדינת ישראל) חסרים את המודעות לתלות זו. קדמונינו היו מודעים לכך שחיייהם קשורים לזמינות המים. בספר שמות מתוארות פעולותיהם הנואשות של המצרים שנושלו ממים כאשר מי נהר הנילוס הפכו לדם: "וַיַּחַפְרוּ כָּל מִצְרַיִם סְבִיבַת הַיָּאֵר מִיִּם לְשִׁתּוֹת פִּי לֹא יָקְלוּ לְשִׁתּוֹת מִמֵּי הַיָּאֵר" (שמות ז, 24). לעומת המצרים, שנסמכו על נהר הנילוס המלא כל ימות השנה, היו אנשי ארץ ישראל תלויים לחלוטין בגשם. הם הכירו לעומק את העדר יכולתם לחזות אותו או לשלוט בו. הם ראו בתלות זו יסוד דתי חיוני, המציין את שבחה של ארץ ישראל:

כִּי הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא כְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
 הוּא אֲשֶׁר יֵצְאתֶם מִשָּׁם אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת זְרַעְךָ וְהִשְׁקִיתָ
 בְּרַגְלְךָ כְּגֹן הַיֶּרֶק: וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ
 אֶרֶץ הַרִים וּבִקְעוֹת לְמַטֵּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מִיִּם: אֶרֶץ אֲשֶׁר ה'
 אֱלֹהֶיךָ דֹרֵשׁ אֹתָהּ תִּמְיֵד עֵינֶי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ מִרְשִׁית הַשָּׁנָה
 וְעַד אַחֲרִית שָׁנָה: וְהָיָה אִם שָׁמַעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר
 אֲנִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר לָאֱהָבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם וְלַעֲבֹדוֹ
 בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מָטָר אֶרְצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה
 וּמִלְקוֹשׁ וְאֶסְפַּתְּ דָּגְנְךָ וְתִירְשֶׁךָ וַיִּצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי עֹשֶׁב בְּשֹׂדֶךָ
 לְבַהֲמֹתֶךָ וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ: הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם
 וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה
 אֶף ה' בְּכֶם וְעִצַּר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר וְהִאֲדָמָה לֹא
 תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר ה'
 נָתַן לָכֶם. (דברים יא, 10-17)

עדות לחשיבות הנושא היא הכללת חלק מפסקה זו בקריאת שמע, הנאמרת פעמיים ביום. טקסים רבים בחג הסוכות, הנחוג ערב עונת הגשמים, מבטאים את התלות במים. בימי בית שני, עמדו בשיאו של החג טקסים הקשורים ב"ניסוך המים". טקסים אלה כונו "שמחת בית השואבה" וביטאו את התפילה, על פיה חג הסוכות נחשב לזמן בו "נידונים על המים" של כל השנה. "עונת החגים" מסתיימת בשמיני עצרת ובו נאמרת תפילת הגשם. חכמי התלמוד ביטאו את מודעותם לחשיבות הגשם על ידי השוואתו למתן תורה בהר סיני:

”אמר רב יהודה: גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה... רבא אמר: יותר מיום שניתנה בו תורה” (תלמוד בבלי תענית ז, ע”א).

לרובנו אין מושג בכמה מים אנחנו משתמשים. ואף איננו יודעים את מקורם של המים שאנו שותים. גם כאשר אנחנו טובלים, הקישורים התרבותיים והפסיכולוגיים שלנו שונים מאלה של קדמונינו. אפשר שבחושבנו על גשם נהיה ערים לדרך הפלאית שבה הוא מופיע ומרווה את האדמה ואותנו. אבל אנו יכולים לחשוב גם כיצד גשם חומצתי, הנגרם מבעירת פחם ודלקים ממחצבים אחרים, הורס יערות. אנו עשויים לרצות להלל את הבריאה בראותנו מפל רב עוצמה, אבל אנחנו נזכרים גם שפעמים כה רבות נכלאים המים הזורמים בו, נסכרים ומנוקזים כדי לספק מי שתייה וכוח הידראולי. שוב אין כל הנחלים הולכים אל הים, שכן הם מתייבשים לפני שהם מגיעים למחוז חפצם.

טבילה במים חיים היא סמל גופני של טיהור רוחני. כוחו של סמל זה נובע מההבנה שהמים נקיים ובכוחם לשטוף כל זוהמה. אבל היום אנו חוששים מפני מים שלא טופלו. פעמים רבות אנו מקשרים מים בטבע לסיכון ללקות במחלות או בזיהומים. כמה מהגורמים לזיהום הם עתיקים, כמו מי שופכין; אחרים, ככימיקלים תעשייתיים או חומרי תרופות, הם חדשים. יתר על כן, בני אנוש הם שיצרו והפיצו מזהמים מסוכנים אלה. מציאות זו מעלה שאלות בדבר היחסים בין טהרה גופנית לטהרה רוחנית: האם אנו יכולים להיות טהורים מבחינה רוחנית בעוד הסביבה הפיזית שלנו אינה טהורה? האם אנו יכולים לקחת חלק בטבילת קודש אחרי שחיללנו את המים בהם אנו טובלים?

ממד מטריד נוסף הוא הקשר בין מים לבין חוסר צדק. בטקסטים העתיקים שלנו, מים הם סימן לשפע האלוהי. ככאלה הם קשורים, בעיקר בדברי הנביאים, בעתיד לבוא, כאשר מעשי צדק אנושיים יפיקו חסד מן האל: **”וַיִּגַּל כַּמִּים מִשְׁפָּט וְצִדְקָה כַּנַּחַל אֵיתָן”** (עמוס ה, 24). כיום, ליותר ממיליארד בני אדם אין גישה למי שתייה ראויים, ומיליונים מתים מדי שנה ממחלות הקשורות במים. בערים רבות נאלצים העניים לשלם מחיר מופקע עבור מים, בעוד העשירים מבזבזים מאות ליטרים מדי יום. דברי הנביא עמוס מדגישים שפעולות טקסיות אינן יכולות לפצות על כשלים מוסריים. אולי טבילה עשויה להוביל אותנו למודעות ביחס למעשים חסרי הצדק הללו, ולתיקונם.

בעיות אלה הקשורות במים אינן אלא שניים מממדי המשבר הסביבתי העולמי. הטכנולוגיה נתנה בידינו כוח לשלוט בתהליכים טבעיים. אנו צעדנו

צעד נוסף ואימצנו את הגישה שאנו צריכים לשלוט בהם. כתוצאה מכך פגענו בטבע בדרכים רבות, מהביצות המקומיות ועד האקלים העולמי. טבילה עשויה להזכיר לנו שמים הם ברכת האל; משהו שאין אנו יכולים לקבלו כמובן מאליו, דבר מה שאיננו יכולים לשלוט בו.

יש לקוות שרגשי הודיה וענווה יטפחו בנו רגש של אחריות. כאשר אנו טובלים, עלינו לקחת בחשבון שלטקס זה יש ממד גופני נוסף לממד הנפשי. אם אנו טובלים בטבע, עלינו לשאול על מצבם של המים: האם הם נקיים? אם לא, מה יש בדינו לעשות כדי לתקן את המצב. אם אנו טובלים במקווה, נוכל לנצל את ההזדמנות ללמוד על אספקת המים הציבוריים שלנו: מאין מגיעים המים הנקיים למקווה ולאן הם זורמים לאחר השימוש. האם עשינו כל שביכולתנו כדי להגן על מקורות המים מפני זיהום. האם מי הביוב שאנו מייצרים מטופלים באופן ראוי לפני שהם מוזרמים לנחל מקומי או לים.

רבים אינם מודעים להסדרים הפוליטיים הקובעים את דרכי אספקתם של המים שלנו. קונפליקטים רבים פורצים סביב מקורות מים משותפים. כך למשל מקורות נהר הירדן או מי התהום שנמצאים בעומק קרקעם של אזורים בעלי בעלות פוליטית שונה. במקומות שונים בעולם בהם מוקמים סכרים ומאגרי מים נהרסות קהילות חלשות ומאבדות את מקורות מחייתן. פעמים רבות מדי מחולקים המים באופן בלתי צודק; משקי בית אחדים זוכים לצינורות המחברים אותם למים ולמערכת הביוב ואילו מאחרים נמנעת הגישה למקורות אלה. פעמים רבות גם מחירי המים כרוכים כאמור בחוסר צדק. האם יש זכות אנושית יסודית למים או שמא הם בבחינת מצרך? כיום מתקיים ויכוח ער בשאלה האם ראוי להפריט מערכות מים ציבוריות ולהפעילן כעסק לשם הפקת רווחים.

הטבילה, כטקסים יהודיים רבים אחרים, עשירה במשמעויות. זוהי חוויה גופנית המאפשרת לנו לסמן מעבר רוחני אישי. כאשר אנו טובלים במים חיים אנו חווים קשר עם עולם-הטבע. הטבילה עשויה להפוך לדרך ביטוי להכרת תודה על מתנות הטבע, לחידוש ההתחייבות המוסרית שלנו להגן על הבריאה, ולאישוש נחישותנו להתנגד לאי-צדק סביבתי.

ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, עושה מעשה בראשית.

דוריה פנקס־נווה על חוויית התמרה (טרנספורמציה), שיקוף ועדות במים

מוקדש לאמי מורתי ז"ל האהובה, שהייתה
לי מקור השראה ונר־תמיד בעבודתי

למים תכונות ייחודיות, והשהות בתוכם מזמנת לאדם תחושות שונות מאלו שהוא חווה על פני האדמה. כפי שהאדמה משמשת לנו בסיס מוצק וכוח משיכה, כך המים הם מקור לחיים, לחיוניות; הם יסוד של תנועה, שינוי והתפתחות. המים הם המכנה המשותף לצורות החיים האורגניות על פני כדור הארץ ויש הסוברים שהם כנראה המקור האבולוציוני שלנו. הם מהווים 95% מהביצית המופרית שמתפתחת במי־השפיר לעובר, הנולד לבסוף אל האדמה. בכגרותנו המים הם 70% מגופנו, בדומה ל־70% משטחו של כדור הארץ המכוסים מים. אולי יש בעובדות אלה כדי להסביר מדוע המים מזכירים לגוף את חיותו הקמאית הנשכחת, ומעוררים בו געגוע אל היותו חלק מַשְׁלָם זורם.

בניסיון להתבונן במושגה של שלמות שיש בה זרימה ושינוי, או בתנועתיות כרעיון של שלמות, התפתחה חקירה העוסקת בהתבוננות בתכונות של גבישי מים. חקירה זו מעידה על תכונות של שבירות והתערבלות של המים כדרך עצמית־טבעית להחייאה וטיהור. זהו תהליך היוצר רבגוניות רבה והשתנות מהירה ואינסופית, ב"שאיפה" להגיע לצלילות ולמבנה גבישי מרהיב, "וחתירה" למיצי והתפתחות. בעיניי, רעיון זה מעניין גם אם נתבונן רק בצדו המטפורי, משום שהוא מתאר רעיונות דומים לחוויות שלי ושל מטפלים ומטופלים אחרים במים. את חוויית השהות במים ניתן לתאר ככניסה אל מכל התמרה,

כמו בתהליך אלכימי שבו מעורבים גוף ונפש בחוויה עמוקה וכוללת. על פי התבוננות זו, הטובל במים מוזמן לחוויה, שבה הסביבה כולה תומכת בתהליך ומניעה אותו. המים אינם מעניקים ידע או פתרון אלא מניעים את הטובל ומונעים יחד איתו בתהליך משקף, מעצים ומכיל.

סיטואציה זאת מקרבת אותי לתחושה שמשרה בי הפסוק: "וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹ וְבָהּ וְחַשֵּׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם" (בראשית א, 2). עבורי מעיד פסוק זה על מצב קיומי של חֶסֶר שלא ניתן יותר שלא למלאו, מצב של אל-חזור ודחף גדול לתנועה ושינוי. דחף זה מיוצג על ידי המים המשקפים את המצב הרגשי. יש בסיטואציה התרחשות תנועתית עמוקה של התהוות. זוהי סיטואציה של הכנה לבריאה המזמינה לשינוי עמוק ומערכת בדרך של קבלה, כלומר בכוונה לחוש את החוויה או ההוויה (being) שמעבר לאקטיביות של העשייה (doing), כמו בקסם של: "ויהי אור" (בראשית א, 3). "כניעת" המים, הזרימה לתוך כל מה שמעמיד את עצמו כמכל, ותכונת פינוי המקום לכל דבר שנכנס לתוכם – זהו מודל הטאו על פילוסופיית "אי-הפעילות" והיכולת "להיות". אין זו עמדה סבילה של קבלת הדברים כפשוטם, אלא הצעה 'לתהות ולבהות', להתבונן ביש כמות שהוא, בהוויה עצמה, כדי להבין, להשלים, ולברוא מתוך ה"תהו ובהו".

כשותפה לחוויית התמרה באמצעות המים כסוג של נוכחות, אני חושבת שלעוד הנוכח בתהליך של הטובל, עשויה להיות משמעות רבה, משום שביכולתו לשקף, להבין, להכיל, לאשר. יש בעדות כדי להעניק תוקף לחוויה כולה שמעוצבת משותפות בין הטובל, הזולת-העד, והמים. נוכחות המים מייצגת את המרחב, "המקום" (שהוא אחד משמות האלוהים), כעין תיווך ל"רוח אלוהים" המתוארת בפתיחת מעשה הבריאה.

מניעיהם של תהליכי שינוי רבים נעוצים בקשיים במערכות יחסים. על כן, עצם נוכחותו של זולת, מאפשרת שינוי מלא יותר. הצעתי פשוטה: שני אנשים עומדים בתוך המים, בבריכה מחוממת, פנים אל פנים, בפסוק ובברכיים כפופות – עמידה רחבת בסיס המאפשרת תגובה תנועתית, במרחק שמאפשר נתינת ידיים זה לזה, לעיתים תוך עצימת עיניים לשם העמקת התחושה ההדדית וכדי לחוש את הנשימה ולתת לחוויה להתרחש. לעיתים מספיקות דקות, הנראות כנצח, ולפעמים דרוש זמן רב יותר, אפילו עד שעה.

כעדה אני חושבת שעליי להיות מוכנה לשאת את ההוויה המיוחדת של

הטובל, כמו אם המקבלת את התינוק המתפתח, תחילה בתוככי גופה ולאחר מכן בידיה ולמולה. אני סבורה שלסביבה התומכת, כלומר למים, יש חשיבות מכרעת ביכולתי להיות כלי קיבול להשתקפות ולשיחה (תחושתית, תנועתית ורגשית) עבור הטובל. במים העד אינו נשאר יבש, תרתי משמע, שכן המים מזמנים מגוון תחושות והרגשות העשויות לשמש חומר גלם להתפתחות של רגשות, דימויים ועולם פנימי שלם, נע ויוצר, גם אצל העד. ההכלה המלאה והמוחלטת של המים מאפשרת לעד לתמוך בדרכו הייחודית של הטובל, כשם שהאם נקראת לשאת בגופה ובנפשה את התינוק-האדם ההולך ונוצר בתוכה כנבדל ממנה.

תכונת המים להכיל את "האחר" ללא תנאי, היא תופעה מעניינת משום שהמים עצמם זקוקים להכלה אינסופית. אנו רגילים לחשוב שנתינה באה מתוך 'היש', אך במים עולה הצעה לתת מתוך 'האין' או הצורך לקבל. משמעות קבלת "האחר" עמוסה קונוטציות מתרבויות ודיסציפלינות שונות של קבלת "הצל", האפל, החשוך, המכאיב והבעייתי, הלא-ידוע או לא נשלט, ואף הדמוני, או כל מה שלא מוכל "בעצמי" ובזולת. משום כך המים הם בעיניי כעין אם טובה המשקפת לאדם את האפשרות לקבלה ללא תנאי של נפרדותו ושונותו, לא מעמדה של יכולת אלא כהכרעה ערכית המעניקה עוצמה. מוכנות זו היא הסכמה לבריאה – בריאת עצמנו מחדש או הכרה בזולת ובמרחב הנפרש בינו לבינינו, הכרה בשלמות הנפרדת שלנו.

המים מאפשרים לחוש באופן ממשי את המרחב הנע, ויוצרים בכך הזמנה להדהוד, שיקוף וקונקרטיזציה של החוויה הרגשית, כאילו הפכה לממשית ומחייה את הסיטואציה שיצרה אותה. החוויה מתגברת ומועצמת בשל הלחץ ההידרוסטטי הגדול יותר מלחץ האוויר שאנו רגילים להימצא בו. רצף המגע שנוצר במים עם מגע העד, מעניק תחושה שהתנועה עצמה יוצרת את המרחב, ושעל העד רק להיות נוכח ולשאת את החוויה.

הפניית תשומת הלב לניואנסים קטנים, חיצוניים ופנימיים, של מחוות-תנועה עדינות, המתורגמות באמצעות המים לחוויה רגשית עמוקה, מעודדת העלאה של זיכרון גופני עצור. חוויה רגשית-גופנית זו נבדלת מהחוויה המילולית, הנשלטת בידי המודעות. בתחילה נלמדים החוקים, התנאים, המגבלות והמוכנות ההדדית; לאחר מכן מתפתחת כעין שיחה, היוצרת תוואי ומטרה למסע. המסע כולו מתרחש בתוך בריכה קטנה, אבל דומה שהוא לוקח אותנו אחורה וקדימה בזמן, וכן החוצה ופנימה במרחבים שונים, ממשיים ומטפוריים.

תשומת הלב לתשדורות התנועתיות העמוקות, המעידות גם על צורך ומוכנות, היא דרך להעמקת האמון בקשר ההדדי בין הטובל והעד, או בין הטובל והמים עצמם המשמשים לו ישות מלווה. המסע בין מרחבים שונים מעודד הרחבה של החשיבה ההקשרית (אינטואיציה) כמו גם את הנפרדות, המורכבות, השונות והריבוי – כשלמות תנועתית של הוויה. זוהי "חתונת הניגודים" בשפת האלכימיה, העדיפה על פני הניסיון להגיע לפתרון מוחלט ולשלמות טהורה וסטטית.

הניסיון להתאחד עם התנועה אינו בבחינת דרך לויתור על העצמי לטובת השלמות; זהו ויתור לעצמי בנוכחות הפחד ותחושת הפער ואי השלמות האנושית. זו אפשרות להיות מי שאני, להיות ל"אחד" על שלמותו וריבוי, כמו היה כל אדם עולם שלם. ההתכנסות לתוך עולם של תנועה מעלה תחושה טרנס-קתרטית של פורקן ושחרור. ההתרחשות מקבלת גוון של יצירת טקס, של מרחב פוטנציאלי מקודש, ובהדרגה מועצמת השותפות ההדדית עד לכלל יצירה. כאן עשוי להתחולל הנס אשר שיאו בשקט תנועתי מדיטיבי עמוק, ואולי פריצת דרך לקראת היכולת להתמודדות עם אתגרים, גופניים ונפשיים כאחד.

כעדה לחוויה, נראה לי שההזמנה היא לשרות כפי שאני, כסובייקט, בתוך "מי החוויה", כשם שהטובל עצמו מוזמן לעשות. במים אין לעד מנוס מההכרה שבמפגש גם הוא עובר משהו משמעותי. הוא אינו יכול ואינו צריך להישאר ניטרלי לחלוטין. לדעתי הניסיון לאובייקטיביות בנוכחות הגוף במים משדר ריחוק או חוסר אמפתיה, ועלול להתפרש כתלות באחזקה ללא תמיכה בטוחה דיה, כשם שעלולה להתרחש בצורה ההפוכה הזדהות רבה מדי ובלתי מבוקרת של העד עם הטובל. העד מוזמן להיות כלי מתווך אל עולמו של הטובל. הכוונה אינה לנוכחות בגוף או בנפש, אלא לעצמיות המלאה של העד, כמו שהמים מכילים אותנו ונוגעים בכליותנו. לנוכחות מלאה זו של העד יש ממד אינטימי של העזה בעבור הטובל, בנכונות שלו להיפגש עם השלם שהוא, ויש בה סיכוי רב לשקף את חוויית עצמיותו המלאה של הטובל. זו הזמנה לטובל לשוב להתגורר בעצמו ולחזור לתחושה של חיוניות ושליטה בחייו ובבריאותו.

זוהי נגיעה אותנטית ועמוקה במעמקים, משום שהנגיעה בתנועה היא כנגיעה בשורש ההוויה. כלי הביטוי הבלעדיים שייכים כאן לעולם התנועה, במקום שהוא לא מילולי ואף לא פרה-מילולי. זו אינה הצעה להתמוססות רגרסיבית וחזרה ל"מינו כקדם", אל שלמות סימביוטית; זו הצעה "לחדש מינו כקדם", לבחירת השלמות הנפרדת שלנו ולקידושה. היא נובעת מתוך אמונה

בכוח ההנעה הפנימי המצוי בחומרים מקדמי התפתחות הקיימים מראשית, הזקוקים, ממש כמו המים, להכלה כדי שיתמלאו ויקבלו תוקף. המים מזכירים לנו את עצמנו, משיבים אותנו אל קו ההתחלה, אל מי שתמיד היינו, אל הפוטנציאל שלא נעלם, זה הגלום באותם מים שהם, כאמור, 70% מגופנו.

המים מספקים תחושת מגע מלא ורציף, באופן המשרטט את קווי המתאר ומעניק לגוף תחושה של מעטפת שלמה, והם חודרים עמוק אל רקמות הגוף בדרך המאפשרת לאדם לשוב מחדש אל גופו ונשמתו. זו הזדמנות לחזור לרצף ולהמשכיות שנקטעו עם הפרידה מהרחם, ולכן היא מאפשרת הרפיה עמוקה והכלה של טראומת הניתוק מהרחם שכל גוף נושא. יחד עם זאת, תחושת המוגבלות שברחם נחוות במים כחופשיות חדשה, המאפשרת להכיל את החופש בשילוב בהירות הגבולות והמגבלות, כדרך חיים חדשה.

במים הופך הגוף לשותף של כבוד מידי ועיקרי בתהליך. תחושת הגוף-ללא-משקל (בגלל הפרשי דחיסות החומר של המים לעומת האוויר) מחזירה את הנפש לגוף ומזכירה את החוויות הראשוניות של כל-יכולות, שלמות, אושר, חשיבות ומשמעות קיומית. חוויה זו מפעימה מחדש את כוחות ההבראה, הרצון והחיוניות הספונטניים, שבהם תלויה כל הצלחה של תהליך הוליסטי, שבכוחה לתרום להתפתחות חוויות של המשכיות ולכידות. תחושות העצמיות והמרכז הפנימי מתחזקות גם הן, משום שהצורך לשמור על יציבות מזה ולהיענות לתנועה במים מזה, מפעיל את כל שרירי הליבה (הכוללים את כל שרירי מרכז הגוף, ביניהם השרירים הטבעתיים, זוקפי הגב ושסתומי מערכת העיכול). בנוסף יוצרים המים שילוב של תחושת מגע של רצף מלא ואף אינטימי מצד אחד, ושל תחושת חציצה, תחימה, תמיכה והגנה מצד שני. כך מתאפשר ויתור על "העור המשני" (מושג המתאר מעין שריון הגנתי של קשיות שרירית או חוסר תחושה, ואדישות רגשית או התנהגות לא אותנטית) במעין טקס של השלת עור ובקיעה מחדש.

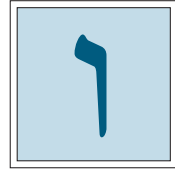
במים שם-המשחק הוא זרימה, היכולת להיות בנוכחות תחושתית מלאה בהווה, במקום לצפות לעתיד או להישאב לעבר. שחרור אינו פחות אקטיבי מהחזקה. הוא מצריך מורכבות משוכללת של מערכת החזקה ושחרור, שיש בה הבחנה והבדלה עמוקה, המאפשרת גמישות, יעילות ויכולת שינוי גבוהה. זאת ועוד, מנוחה מתוארת בדרך כלל כמצב של חוסר תנועה; אולם במים מתברר שהרפיה ומנוחה הן מצב הפוך לאי-תנועה. זהו מצב של היענות

לזרימה הקוסמית, הפנימית והחיצונית. ריקוד הגוף במים אינו מצב סביל או חסר שליטה, אלא יכולת להיות עד המשקף את התנועה, תוך התגברות על צורך השליטה, על הרצון להתנגד ולעצור או להיכנע, והיענות לצורך האחר והמשלים – להיות חלק מן השלם ולזרום איתו.

ההתגברות על הצורך בשליטה היא אחד האתגרים הקשים ביותר עבור האדם, משום שלמודעות שלנו יש אופי של עמידה כנגד. כדי להבין ואפילו כדי לחוש ולהרגיש אנו זקוקים לתחושה של אוטונומיה, המתבטאת ביחסים המושתתים על העמדה של האחד לעומת השני. כזו היא חוויית התנועה, המורגשת על ידי שינוי היחס, ומהווה שיקוף של השונות עצמה. המים מזמינים להיענות לאתגר כפול – של העצמת תחושת הנפרדות ושל העשרת החוויה בתחושת נוכחות ברורה ובטוחה. כך יתאפשרו ויתור והיענות לזרימת התנועה, כחלק משליטה עמוקה יותר מזו הכוחנית הרגילה. השליטה העמוקה היא סוג של הכרה ויכולת להיות נוכחים בהוויה הנעה ויוצרת את עצמה. היא פרידה זמנית מהנטייה להיות ממוקדים בעשייה שבסיס אופייה הוא התנגדות לתנועה או תנועה מתנגדת, כמו הרצון לשינוי ותיקון.

לבסוף, המים מפגישים אותנו עם השניות שבין מקורם של החיים בנועם הרחם, לבין היותם מקום נטול אוויר, המעורר פחד מטביעה וסוף. עם זאת, השניות במים אינה מחדדת את כאב הדואליות אלא מזמינה להשיג פיוס בין הקטבים, ולכונן ביניהם תחושת רצף והרמוניה, כשלמות של חוויה מלאה ההופכת את הזמן לנצח. על פי רעיון זה, ניתן לראות במים כעין ישות שלמה שבתוכה זרימה, בדומה למושג האלוהות ביהדות. לאל האחד שמות רבים ותפקידים שונים ומנוגדים. הוא מתנהג כעד לאדם; בו זמנית נמצא עימו במשא ומתן שעניינו תפקידו של האדם להשלים את הבריאה. גם לאלוהים, העד-לאדם, מיוחסים רגשות. הוא משקף ומשתקף, ואולי מכווין את האדם לראות בכוחותיו השונים והמתנגדים שלמות עמוקה, הצופנת בחובה את ההבנה שאין בתנועה כיסוד של חיים, משום סתירה לשלמות; היא השלמות עצמה. אולי ניתן להבין זאת מתוך העמידה על כך שהמילה אלוהים צופנת בתוכה את הציורוף "אל-הים". אם כך, טבילה היא דרך לגעת באופן ממשי ועמוק באלוהות שמחוץ לאדם ובתוכו.

המאמר מבוסס על עבודת התיזה שלי: **לגעת, לנוע במים: על הערך התרפויטי של טיפול הווסטו, אוני' לסלי 2005**, ועל ניסיוני כמטפלת.

שמחה דניאל בורשטיין מקווים להפוך את זה להרגל

רגיל כמו נסיעה באוטובוס

מדי בוקר בפיטסבורג, ברחוב הוברט פינת ווייטמן, בשעה שהילדים שלי ממתינים לאוטובוס של בית הספר, נראים בחורי ישיבה הממהרים לחצות את הרחוב ולהיכנס לישיבה של חב"ד. חלקם חולפים על פני הדלת הראשית ועולים בגרם מזדגות עשוי ברזל לדלת צדדית, כשעל שכמם מגבת. "לאן הם הולכים, אבא?" שואל אותי בני בן התשע. "הם הולכים לטבול במקווה לפני התפילה", אני עונה. "אבל אבא, מקווה זה רק לנשים, לא?". אני לומד אמנם לקראת הסמכתי לרבנות, אך בני, כמו מרבית היהודים הליברלים, לא שמע מעודו על מקווה לגברים.

השימוש הגברי במקווה הוא בגדר רשות (להבדיל מהשימוש הנשי). בעולם האורתודוכסי יש גברים הטובלים ביום שישי, כחלק מההכנות לשבת, ובין החסידים יש גברים ההולכים למקווה מדי יום ביומו כדי להיטהר לפני התפילה; יש גם הטובלים בבוקר אחרי קרי, בין ביחסי מין ובין בשינה. הדבר נראה להם טבעי, כי הדבקות בה' היא מטרה ברורה להם, וכל טומאה מפריעה להשגת המטרה.

לא כך המצב בעולם היהודי הליברלי בארצות הברית, שהחיים מתנהלים בו במדדים חילוניים למדי. החיים נחלקים לתאים מבודדים: עבודה, משפחה, מועדון הספורט, ואולי גם בית הכנסת. גבר מוערך על פי היכולת שלו לעשות סדר בתפקידיו ולשמור על הפרדה ביניהם. הגופני שייך למועדון הספורט, ואילו בהליכתו לבית הכנסת הוא לובש חליפה ועונב עניבה. כך הוא נועל את הגופני ומפריד אותו מן הקודש. מעטים הגברים בעולם היהדות הליברלית שמנסים לאמץ בחזרה את חויית המקווה.

טבילה מעוררת עולם שנעלם

מרכז ההתכנסות היהודית על שם איזבלה פרידמן, בהרים שבצפון מערב קונטיקט, הוא הבית של "אלת חיים – מרכז המחקר והפיתוח להתחדשות היהדות", שנוסד בשנות ה-90 המוקדמות. כל קורס בן שבוע ב"אלת חיים" מסתיים בחגיגת שבת שמעוררת את כל החושים. ההכנות מתחילות בפרידה מהשבוע על ידי טבילה באגם היפהפה שבמרכז הקמפוס. זהו המקווה של "אלת חיים".

אד עולה מן האגם ונעלם למרגלות עצי האורן. אמנם אוגוסט, אבל הערב קריר ומעונן. אחד אחד אנחנו יורדים מהמזח לתוך מי האגם ויוצרים מעגל. המים חמימים מעט יותר מן האוויר, והקור גורם לי תחושת חיפזון. קרקעית האגם הבוצית מורגשת בקצות האצבעות. אחד המשתתפים פותח בניגון חסידי, ופתאום אני רואה בדמיוני אגם אחר, בזמן אחר, מוקף גם הוא יער של עצי אורן, נניח בטרנסילבניה, בהרי הקרפטים. גברים מזוקנים סביבי, מזמרים ניגון, טובלים באגם לקראת קבלת השבת אצל רבי חסידי, אולי תלמיד של הבעל שם טוב.

האד העולה מהמים מוסיף קסם לתמונה שבדמיוני, אך הקור שולט בי. "עם כניסת השבת אנחנו מזמינים את הנשמה היתרה", אומר המנחה ושיניו נוקשות. אני חוזר להווה, לחוויה שלי. "בטבילה אנחנו מבקשים להיטהר ולהתנקות בכל ארבעה העולמות – בעשייה, ביצירה, בבריאה, ובאצילות". הוא מסביר את סדר הפעולות: כל אחד בתורו ייכנס למרכז המעגל, יציין תכונה מעולם העשייה שליוותה אותו השבוע ושממנה הוא מבקש להתנקות, ויטבול. תוך כדי כך אנחנו נמשיך לזמזם את הניגון ונשתדל לא להרעיש. אנשים מתחילים במידה של היסוס. אחד מבקש לשחרר את הלחץ המטריד אותו בעבודה, אחר מבקש לשכוח למשך השבת את תהליך הגירושין שהוא שרוי בו. אני מנסה להשתחרר ממחשבות על מקורות הפרנסה. וכך סובב המעגל הלאה.

שוב אנחנו טובלים. הפעם אנחנו מתבקשים לציין רגשות בעולם היצירה. הניגון משתנה. על אף הקור הולכים האנשים ומתחממים ואנחנו אוחזים זה בכתפיו של זה. סיבוב שלישי, שוב ניגון חדש, ואנו מדברים על מחשבות ועל עולם הבריאה. בפעם הרביעית אנחנו טובלים ללא מילים. האצילות הרי היא עולם שכולו רוחניות, שאין בו מילים כלל. כבר התחממנו ממאמץ החזקת

הראש מעל למים. בדממה אנחנו יוצאים למזה, מתנגבים וממהרים לחדרינו, להתלבש לקראת קבלת שבת.

כך מתרחשים הדברים לפני כניסת השבת בכל סדנה המתקיימת ב"אלת חיים". הטבילה במקווה לפני שבת היא למשתתפי הסדנאות, נשים כגברים, אחד משיאי החוויה. טבילת הנשים תמיד קודמת. על אף התחושה של מחנה קיץ למבוגרים, אין פה "קוונצים" והכול רציני ורגוע. כל אחד מכבד את זולתו מתוך הבנה עמוקה של מצוות "ואהבת לרעך כמוך". הנשים חוזרות משפת האגם המוסתר בוילון לבן, ואף הן פונות להתכונן לשבת. רק אז יורדים הגברים לטבול באגם.

זהו הזמן היחיד ליחד גברי; הוא קצוב מאוד. במובן מסוים זו אפליה מתקנת, אך העניין אינו עולה לדיון. "אלת חיים" חרתה על דגלה להיות מרכז להתחדשות יהודית, והשוויון בין המינים חשוב מאוד הן לארגון הן למשתתפים. ברור לכל כי לא תהיה כאן תפילה נפרדת, ורוב המשתתפים לא חוו זאת מימיהם, אך ההזדמנות להיות חלק ממעגל של גברים בלבד היא מבורכת.

מקווה גברים ככלי קהילתי

מדי שנה מארגן הרב שון ישראל זבט כנס גברים ב"אלת חיים". משמגיעים באי הכנס, בצהרי יום שישי בראשית הסתיו, מיד הם פונים למקווה. כאשר מתקבצים שם שבעה עד עשרה גברים מוביל אותם המדריך אל האגם. שם הם מוזמנים לטבול במים, עירומים או לבושים בבגד ים. כל קבוצה כזו פותחת בסבב היכרות קצר, כשהעיקר הוא הכרה בעצם ההתכנסות. "השימוש במקווה כטקס הראשון בכנס יוצר שוויון בין המשתתפים", אומר הרב שון. "כל אחד מספר מה שאיר אחריו בבית, וטובל. הארגון האקראי מערבב אנשים המצפים להתנסות זו יחד עם אחרים שבאו לכאן בפעם הראשונה, והאפקט הוא חזק".

חשוב שהחוויה הקבוצתית במקווה תשלב בין היחיד והכלל. הטבילה עצמה היא חוויה פרטית, אך השיתוף עשוי לחזק אותה. כגברים בעולם המערבי אנחנו רגילים להתכנס ולהתלכד סביב מטרה ועשייה משותפת. לא נוה לנו לחשוף רגשות, ועוד פחות להודות בהיותנו יצורים רגישים. אם נוסיף לכך את חשיפת הגוף, רובנו נעדיף למצוא תואנה כדי לא להשתתף. ארגון של כל קבוצת גברים רצוף בהתנגדויות, שלא לדבר על ארגון של חוויית מקווה לגברים. חוויית חדר ההלבשה במועדון הספורט או בבית הספר השאירה צלקות אצל

רבים, ודבר זה נכון במיוחד לגבי מי שהצטיין בעיסוקי הראש ולא הגוף, או למי שגדל עם מסר שיהודים "לא מתעסקים בדברים כאלה". קשה להשתחרר אפוא מן הסטריאוטיפים ובאותה מידה קשה להשתחרר מהתפקידים שאנחנו קובעים לעצמנו.

כאן, בכנס הגברים של "אלת חיים", הנחת היסוד היא ההבנה, שמטרת העשייה הינה להתכנס יחדיו ולציין את החוויה באמצעות טקס. כך גם בהתכנסויות אחרות, כמו בכנס "כלה" הדו-שנתי של "אל"ף", ארגון הגג של ההתחדשות היהודית בצפון אמריקה. בכנס "כלה" שנערך ביולי 2007, שימשה כמקווה בריכה מתנפחת ענקית שהונחה בתוך אוהל לבן, והכניסה אליה הייתה דרך מדרגות ברזל צרות. זה היה יום שישי חם מאוד, לאחר שבוע עמוס חוויות, שהתכנסו בו יותר מ-700 איש בקמפוס של אוניברסיטת ניו מקסיקו באלבקרקי. עמדנו באוהל במעגל, בערך כ-100 גברים. הרב אפרים אייזון הנחה בשירת ניגון והזמין אותנו להיכנס למים בדממה, בכוונה להיפרד מדאגות ימי החול ומן העייפות של עשייה מאומצת. המדרגות חייבו עמידה בתור על כן אפשר היה לשוחח. לרוב הצלחנו לשמור על דממה. אחרי שכולנו טבלנו ארבע פעמים חזרנו לשיר. בצאתנו מהמים קיבל את פני היורדים במדרגות אחד הגברים שנשאר מחוץ למים, מרותק לכיסא גלגלים, וכל אחד טפסף על ראשו או על ידיו ממזי המקווה. כשהתלבשנו שררה סביב דממה מוחלטת כמעט.

התעוררות לתפקידו של הגבר היהודי

השתתפותו המוגבלת של האיש הנכה עוררה אותנו להרהר בהבדלים בינינו, ולהכרה בתשומת הלב לשונָה. כל אחד וגופו – צעיר, מבוגר, רזה, שמן, חסון, חלוש, שעיר, חלק, מזוקן או קירח. איננו רגילים לראות זה את זה ללא הלבוש המגן עלינו, והדבר מאתגר את כל ההרגלים. אנחנו מכירים זה את זה על פי תווי הפנים והקול. החברה המערבית כמעט מכריחה אותנו לשייך את הרגע הזה, למיין אותו, להטות את אי-הנוחות לתחום מסוים: התחום המיני, זיכרון השואה או, להבדיל – הממד הקומי, במקום פשוט להיות בו, עם הקושי של אי-הנוחות. לרגע עמדנו יחד במעגל, חשופים, אך כשיצרנו מעגל בתוך המים שוב היינו שווים, רק הראש בלט מעל פני המים.

עוד פן חשוב באירוע כזה, בין בקבוצה קטנה ובין בקבוצה גדולה, הוא שילובם של גברים מגילאים שונים. הרב שון סיפר על חוויה שחוהה באחד

מכנסי הגברים ב"אלת חיים": "היינו ארבעה בקבוצה. אני, בני המאומץ שהיה בן חמש עשרה בערך, ושני גברים נוספים. דיברנו על דברים שהתכוונו להיפרד מהם. כשבני דיבר הוא היה כל כך רציני, שפתאום הרגשתי שהאירוע העמיק בעוד דרגה, נעשה רציני יותר, משמעותי יותר לכולנו". נדמה לפעמים, כשגברים מבוגרים שרויים ביחד, שמשמעות החוויה נעלמת, ואילו כשאנחנו משלבים במעשה הטבילה אנשים צעירים, ההבנה של "דור לדור יביע אומר" מעצימה את המשמעות ואת החוויה. כשאנחנו עומדים זה ליד זה, אבות עם בנים, או אפילו שלושה דורות יחדיו, תפקידנו כשומרי המסורת ברור לנו יותר.

גיור חווייתי

מקווה לגברים מוכר בעיקר לצורך גיור, וגם בכך קיימות אפשרויות לחידוש. לא רק להתקלח ולטבול במקווה שקירותיו מכוסים אריחי קרמיקה סטריליים, בתחושה של בית חולים. הסיפור של לורדו, איש מחשבים מורמונט, מספק הצצה לתוך אפשרות אחרת:

שני העדים עמדו על שפת האגם, בלב היער. אחד מהם אחז בתוף, ומגרוננו של השני עלה ניגון שהשתלב בקצב התיפוף. עמדתי על סלע, עירום, בצדו האחר של האגם. התרכזתי במחשבה ובלב, וקפצתי לתוך המים החשוכים, הקרים. חציתי את האגם בשחייה, טיפסתי על אבן שעל הגדה ממול והלכתי סביב לאגם בחזרה אל המקום ממנו נכנסתי למים, ושוב עמדתי על הסלע. שוב התרכזתי במחשבה ובלב, ושוב קפצתי. חזרתי על זאת שלוש פעמים, ולאורך כל התהליך התוף הכתיב את הקצב, את פעימות הדופק שלי, והיער התמלא בשירת הניגון. בפעם השלישית, ברגע שבין הקפיצה לבין הצלילה למים, התחברתי לכוונה חיבור שלם: מה שהייתי, מה שאני, מה שאהיה. עם היציאה האחרונה מהאגם החשוך התרחש השינוי, הייתי אני החדש. אני הישן, כל מי שהייתי עדיין בפנים, וכל מי שאני עתיד להיות – שהוא בהתהוות. התוף והניגון המשיכו בעודי מתנגב ולובש בגדים נקיים. שלושתנו הלכנו בשביל בדממה מוחלטת, מלווים בצליל הרוח הנושבת בעלים.

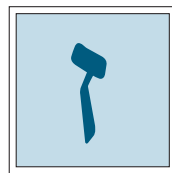
חוויית הגיור על מרכיביו השונים מזמינה טקס משמעותי כזה, שמעורר את כל החושים. ריח המים, הבוץ והיער, תחושת המים העוטפים את הגוף, מראה הירח והכוכבים בלילה, והצלילים – שירת העד שתחילתה כצליל חיצוני לגר,

ואילו בסופה הוא עצמו שר, כשותף, כחבר. אפילו דממת ההליכה בסיום הטקס מתעצמת והופכת סמלית לשותפות הדרך.

מקווה – לגלות את המגבלות של עצמי

כשאני נכנס למים לטבול, בשעה שאני מרים רגליי וצף לרגע כמו עופר במים, אני מרגיש את מגעם בכל חלקי גופי. תחושת האינסופיות באחורי הראש, שאני ממקם בו בדרך כלל את ה"אני" שלי, נקטעת לרגע. ברגע זה אני מרגיש את עצמי אדון, איני מזדהה עם הפסוק "וַתִּחַסְרְהוּ מַעַט מְאֹלֵהִים וְכָבוֹד וְהָדָר תִּעֲטְרְהוּ" (תהלים ח, 6) שעל פיו אני מרבה לנהל את חיי. ברגע הזה אני רק אדם בשר ודם. ברגע זה העסקים שלי נעלמים, וכך גם המחשב, המכוננית, התפקידים, הדרגות, המשפחה – אני לבדי, נקי, ללא חציצה ביני לבין המים. איני יכול להישאר שם. אני חייב לנשום, לנוע, לשחרר את הגוף, ובכך אני משיב את הכול, לעוד ניסיון למשול בעולמי ולהשליט סביבי את הסדר שלי. אני מודע לכך שאני עלול ליפול, אני מודע לכך שאני יכול לחזור לכאן, לחזור בתשובה, לשחרר לרגע את מושכות העולם לבוראו. הבודהיסטים נוהגים לומר כי האשליה של הקביעות היא האשליה ההרסנית ביותר של האדם. כשאני טובל במקווה אני נזכר שאני רק אדם. שאני נמצא כאן לזמן קצר בלבד. שאיני כלי-יכול. שיעור זה קשה ללמידה, כל כך קשה עד שאני חייב לחזור עליו שוב ושוב. אם אינני כלי-יכול, אינני יכול לצפות הכול מאחרים. זהו האתגר של הגבר במאה ה-21, והמקווה הוא מורה טוב לכך.

יהודית בריישי"ע גרשוביץ **יצר, יוצר ויצירה בקדושה ובטהרה:** **עיון בסיפור "אגדת הסופר" של ש"י עגנון**

הסיפור "אגדת הסופר" התפרסם לראשונה בשנת 1909 תחת השם "בארה של מרים". את הסיפור בשמו החדש, שהופיע בקובץ אלו ואלו, הקדיש עגנון "לנוות ביתי לאסתר תחי". אף שהספרות עומדת בפני עצמה, ללא קשרים הכרחיים בין הביוגרפיה של הסופר לתוכנה של היצירה, נראה כי התבוננות ארס-פואטית בסיפור זה מעלה למדרגה מיוחדת את הקשר שבין היוצר ליצירתו זו.

חייו של רפאל הסופר מתנהלים "בקדושה ובטהרה" סמוך לאשתו, היוצרת מרחב יצירה נוח לרפאל אישה. "מנשים באהל תבורך מרת מרים הצנועה יושבת בית ומרחיבה את דעתו בדירה נאה ובכלים נאים שממרקת אותם ומנקה אותם ומטהרת אותם כדי שיהיה רפאל אישה עושה עבודתו בתוך אוויר זך וטהור ומעדנת אותו במאכלים עדינים ובמשקאות ערבים" (הציטוטים מתוך הספר אלו ואלו, ירושלים – תל אביב תשל"ד, עמ' קל"ה-קמ"ה). הסיפור כולו מתנהל על ציר זה, שבין יוצר המחובר ליצירתו בטהרה לבין רעייתו הממרקת את מרחב קיומו.

רפאל הוא סופר סת"ם, אמן של אותיות, המנהל אורח חיים שמאפשר לו להתנקות מכל היבט גשמי. מדי בוקר הוא מקפיד על טבילה במקווה בטרם יתפלל תפילת שחרית, "וחוזר וטובל ומפנה ליבו מכל עובדין דחול". תיאור זה דומה לתיאורי הכוהן הגדול בעבודת יום הכיפורים בבית המקדש, כשהטבילה וההתקדשות הן תנאי הכרחי לכניסתו לקודש הקודשים. אנלוגיה זו בין יצירתו של רפאל ועבודת הכוהן הגדול מדגישה את השקפתו של רפאל שהטהרה מעצבת סביבת קיום הכרחית לאמן. כמו הכוהן הגדול הוא עומד לבדו בקדושה ובטהרה לפני יוצרו, מנותק מכל חולין. עיסוקו ביצירתו נעשה תוך שהוא "יושב

כל היום בביתו ומתבודד עם נפשו סגור ומסוגר בתוך ד' אמות של תורה ואינו מתערב עם בני אדם וניצול מכך מכל העברות שבין אדם לחברו ונשאר קדוש בדיבור ובמחשבה ובמעשה וניצול מתאוה וחמדה... והיה זהיר שלא לכתוב שם קודש בלי טהרת הגוף... אחר שחזר וטבל במקווה טהרה".

התנתקותו של רפאל ממגע עם כל מה שעלול להסיח את דעתו מהיצירה, כוללת גם את ריחוקו ממרים אשתו. את עבודת היצירה הוא רואה כ"ד' אמות של תורה", את בדידותו הוא מחשיב כהצלה, ואת תוצאותיה של פרישות זו הוא מגדיר כ"קדושה". העיסוק באמנות (ובמקרה של רפאל אמנות זו היא ציור האותיות של כתבים שיש בהם קדושה, כספרי תורה, תפילין ומזוזות) מרוקן אותו מטהרתו, על כן הוא מקפיד לטבול במקווה גם תוך כדי העשייה האמנותית. ייתכן, שתחושת התרוקנות הטוהר והקדושה תוך כדי כך באה מיודו של האמן, שהוא יסוד מרכזי המניע את היוצר.

את דירתם של רפאל ומרים, הסמוכה לבית הכנסת ולמקווה הטהרה, מעצב עגנון כ"קטנה ונמוכה, רק חדר אחד לה ומחיצה של נסרים באמצע. ומעבר למחיצה תנור וכיריים ובין הצינור ולכיריים יושבת מרים אשתו נוות ביתו הצנועה ומבשלת ואופה ורוקחת וטווה ואורגת וסורגת וצופייה הליכות ביתה". אוסף הפעולות של חובות הבית מעצב את דמותה של מרים ומגדיר את תפקידה בתחומי הקיום הפיזי בלבד. לאחר תיאור זה ממחר הסופר להדגיש כי "בנים לא היו להם". ההפרדה הברורה בין תחומי המוגדר של רפאל "בקדושה ובטהרה", ובין תחומה של מרים "בין התנור לכיריים", היא עדות ברורה להיעדרם של ילדים מבית זה. אך הסופר, במיטב האירוניה, מוסיף הסבר מן העל-טבעי לערירותם ואומר: "מפני שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפילתם של צדיקים עצר רחמה". אפשר כי זו אחת הסיבות, אך אין היא הסיבה העיקרית. הריחוק שקבע רפאל בינו לבין מרים אינו מאפשר כל קרבה ביניהם, שכן עולמו של רפאל, המוגדר בעיניו כטהור, אינו מסוגל להכיל את מרים, שמייצגת את העולם הגשמי בלבד. עולם זה, הכרוך בהתחככות בעולם היצר ממנו נזהר רפאל, מעכב בעיניו את היצירה. יצירת חיים עם מרים נתפשת בעיניו כעיקוב ליצירה האמנותית המקודשת. ואולי, באופן פרדוקסלי, האירוטיקה מפרה את היצירה בעצם נוכחותה של מרים במחיצתו, אך המגע עימה עלול לחזור אל בדידותו המטוהרת ולמנוע את ההפריה ההדדית שבין האמן ליצירתו.

כאשר "היא נפטרת מן המלאכות שאישה חייבת לבעלה", יושבת מרים

וכורכת את חייה בחסדים. היא תופרת בגד ליתום, ו"חוט של חסד נמשך והולך למעלה ומלאכים טובים מעלים לפניה כמה מיני דמיונות". מנגד לה, בעולם המציאות, היא רואה את רפאל אישה יושב מעבר למחיצה "על השולחן הטהור המכוסה טלית של מצווה", וממול על הקיר מעשה רקמה של ה"מזרח" בו רקמה גן שזור מחוטי משי ושני אריות "אריה מול אריה, לשון מול לשון" ואספקלריה מאירה על הקיר שמנגד. לפעמים מעזה מרים לחצות את גבולות הקיום שבינה לבינו ו"נכנסת לפנים מהמחיצה ועיניה הטהורות על בעלה היושב בקדושה ובטהרה...". עיניה הן הנוכחות היחידה ל"מגע" בינה לבינו. טהור עיניה נוגע בטהור גופו של רפאל, ובהן כמיהת מרים אל אישה שהוא בבחינת "נבו" – "כִּי מִנְגֵד תִּרְאֶה אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמָּה לֹא תָבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל" (דברים לב, 52).

מתח זה בין שני בני הזוג, כשהסופר בודד עצמו מאשתו ואילו היא נמשכת אל הווייתו בעבותות של געגוע, מתואר בפיו של הסופר במילים: "ובתוך הבית שקט ושלווה". אי אפשר שלא לחוש באירוניה העצומה, שנובעת מתוך הפער שבין תיאור חיצוני של מרחב הקיום של רפאל ומרים, ובין עיצוב עולמם הפנימי של בני הזוג. היצר החנוק ביצירתו של רפאל וגעגועיה של מרים ממלא את כל הוויית המקום, המוגדר כטהור ושליו.

רפאל, האמן היוצר, טובל ומיטהר לכבוד יצירתו, ומרים "עומדת בבית הטבילה" ומכינה את עצמה בקדושה ובטהרה, לרפאל "אלוף נעוריה", ליצירת פרי בטן, מושא געגועיה. זמן שובה מהמקווה כשהיא קורנת ביופייה לקראת רפאל, העוצם עיניו מלראותה, הוא רגע טרגי. החלל ביניהם מתמלא בכל המאוויים, אך אלה מומרים בסובלימציה אירוטית בכך ש"הוא יושב בקרן זוית ולומד זוהר והיא יושבת בקרן זוית וקוראת בתחינת אמהות. עד שהשינה חוטפת עיניהם". ניצל היוצר מן היצר, ניצלה היצירה.

מרים, שמייצגת את היצר המכשיל את היוצר, מתה בדמי ימיה. מותה מאפשר לרפאל להתמסר ליצירתו ללא עיכובי יצרו – נוות ביתו. חופשי מנוכחות היצר בחייו הוא יכול עתה לעסוק ביצירתו ללא מכשול, אלא שבאופן פרדוקסלי זקוק רפאל למכמני היצר כדי ליצור, הוא זקוק לנוכחותו ובו בזמן ליכולת להתגבר עליו.

מעשה מתמקדת יצירתו בכתיבת ספר תורה לזכרה של מרים. שמלת חופתה ושקית מעפר ארץ ישראל שבארונה הן כל מה שנותר ממנה בבית,

אך הווייתה האירוטית העולה מהן ממלאת את חסרונו של היצר, שמעורר את יצירתו של רפאל.

הוא יושב אל שולחנו הטהור שטלית פרושה עליו "וציצייתיה מנטפות למטה ומתדבקות בציציות טליתו הקטנה". כשהוא מגיע לכתובת "השם הגדול והנורא יורד לתוך מקווה טהרה וטובל". הציציות המנטפות ונוגעות בציציות טליתו הקטנה הן ביטוי מטאפורי לעולם היצרי-פיזי שנעדר מחיי האישיות שהיו מיועדים לו, והממלא עתה את מרחב היצירה שלו ומפרה אותו כאמן. הוכחה לכך היא הצורך המידי לטבול, כאילו יש בו ביצר יסודות של טומאה המחבלים ביצירה.

שמו הראשוני של הסיפור העגנוני היה כאמור "בארה של מרים" – אותה באר מים חיים, נותנת חיים, מעניקה שפע טוב, שהתגלגלה עם ההולכים במדבר. בסיפור זה אותה באר, המשולה לרחמה של מרים, היא ריקה. מרים, נוות ביתו של רפאל, שירדה מדי חודש למקווה לטבול לטהרתה, להכין עצמה ל"טיפות הדיו" של רפאל ש"יכתבו" בה יצירת חיים, לא נמלאה "בארה" בזרעו. רפאל, שמילא את עצמו ביצירה תוך כבילת היצר, מוצא כי מרים ממלאת את יצירתו דווקא במותה, בהיעדרה הנוכח כל כך ביצירתו. עתה אין היא מאיימת עליו במינייותה והוא יכול ליהנות משני העולמות, גם מעולם "הקדושה והטהרה" שגזר על עצמו, וגם מנוכחותה האירוטית של אשתו, ללא האיום שבחיבורם תיגזל ממנו יצירתו ותמלא את מרים ביצירת החיים החדשים להם כה ייחלה.

עתה בוחר רפאל לכתוב ספר תורה לזכרה של מרים. נוכחותה-הנעדרת ממלאת אותו ביצר, שהוא הכוח המניע את יכולתו ליצור. אובססיית ההיטהרות של רפאל מתעצמת, ובשעה שהמקווה סגור מטעם השלטונות לשם תיקון, שובר רפאל את הקרח המכסה את הנהר וטובל במי השלג. המספר אומר מתוך תודעתו של רפאל כי: "באותה שעה זכה רפאל הסופר להכיר סוד ה', שקודם שבא אדם להדבק בנועם הדיקות הרי עליו להיות בחינת אדם שעומד בשלג". ניתן לומר כי על מנת לצנן את יצרו, המונע ממנו להשלים את יצירתו, חייב הוא לטבול, שכן הזיכוכ שהוא חש, מעלה אותו למדרגת רוחניות שהיא מעין היתוך בינו לבין יצירתו, והם נעשים "כבשר אחד" – יוצר ויצירה בהיעדרו של כל יצר. מה שאמור היה להתחולל בינו לבין מרים, עת שבה מטבילתה, עורגת להיות לבשר אחד, מתחולל עתה בין רפאל ליצירתו.

שיאו של הסיפור הוא סופו. רפאל חובק את ספר התורה המושלם, העטוי במעיל שנתפר משמלת כלולותיה של מרים. במעין אקסטזה דתית-אירוטית, תוך שהוא מחולל ובדמיונו עולה אשתו ומנשקת את שמלת ספר התורה, "פתאום קפצה לשון אש" ורפאל צונח עם ספרו "ושמלת חופתה של אשתו פרושה עליו ועל ספרו". תמונה זו, שבה מתלכדים היצר (בדמות שמלתה של מרים) היוצר ויצירתו, אינה קיימת במציאות. יש בה אולי "קדושה וטהרה" אך אין בה חיים, שכן גם רפאל מוצא בה את מותו.

"בארה של מרים" הפך ל"אגדת הסופר", ומים הפכו לאמנות. מרים, שאמורה הייתה לשרות גם בכותרתו של הסיפור, מסרה את מקומה לרפאל. האם הציג כאן הסופר מטמורפוזה ספרותית או מטפורה קיומית?

נראה כי ברובד הגלוי של הסיפור (סיפוריו של עגנון זורמים תמיד בנביעות נוספות מתחת למימיה הגלויים של העלילה), אכן הועבר מרכז הכובד מהאישה לאיש, מהיצר ליוצר, מטבילה שתכליתה מגע של אהבה והורות, לטבילה שמטרתה ניתוק לשם מיוזג עם היצירה, כאומר אין אהבה אלא באמנות. האומנם?

ברובד הסמוי מציג הסופר מטפורה קיומית על האמן והאמנות. האמן הדבק ביצירתו זקוק למתח של משיכה ליצרו מזה וניתוק ממנו מזה. גם הניתוק (הבא לידי ביטוי בטבילותיו הרבות של רפאל), וגם המשיכה (טבילותיה של מרים) תובעים התמסרות טוטאלית, ואין האמן יכול לעמוד בשתייהן גם יחד. מותה של מרים מעצב אפוא את ניצחונה של היצירה.

עתה: לכאורה צריך היה עגנון להשאיר את רפאל חי ויוצר. מדוע לא כך היה?

שמא השכיל הסופר להבין, ואף רצה להנחות כך את קוראיו, כי אמן המקריב את יצרו ליצירתו אינו ראוי לחיים. ואפשר כי יצירת אמנות ספרותית זו הוקדשה בידי עגנון ל"נוות ביתו" אסתרליין כמחווה של היוצר (עגנון) ליצרו (אשתו), כדי שתעמוד כזיכרון בפתיחת הסיפור לנצח.

המשתתפות והמשתתפים בספר

- **הרבה יהודית אדלמן-גרין** – יסדה את התוכנית "בר/בת מצווה לילד המיוחד". פועלת להקמת קהילה למבוגרים עם צרכים מיוחדים, בה יזכו לבית חם, תעסוקה וחיים יהודיים מלאים. ספרה *Immigrant Lessons* יצא לאור בשנת 2007 בהוצאת Gefen. נשואה לד"ר ברני גרין ואם לשלושה.
- **פרופ' טל אילן** – בעלת תואר דוקטור מן האוניברסיטה העברית בירושלים. היא פרופ' ליהדות באוניברסיטה החופשית בברלין. יוזמת ומנהלת פרויקט הפירוש הפמיניסטי למשנה ולתלמוד הבבלי.
- **אלמונית** – אשת משפחה, מתגוררת ביישוב קהילתי ביו"ש, עוסקת בהוראה.
- **הרב שמחה דניאל בורשטיין** – חבר קיבוץ לוטן שבערבה, בו הוא מלמד שלום וצדק חברתי במרכז לאקולוגיה יצירתית. תלמידם של הרבנים זלמן שכטר-שלומי וארתור וואסקו, הוסמך לרבנות ב"אל"ף – הברית להתחדשות יהודית" בינואר 2011. עבד כעיתונאי, מחנך, גנן ועוד. בשנים 2007-2009 שהה בשבתון בארצות הברית.
- **יהודית ברייש"ע גרשוביץ** – מרצה לספרות ומדרש ב"מרכז יעקב הרצוג ללמודי יהדות". מורה מחנכת בבית הספר התיכון בקבוצת יבנה. מחברת הספר **מסע בסיפורי חסידים** (ידיעות אחרונות, "סדרת יהדות כאן ועכשיו", 2011).
- **ע' בת מיכאל** – שם בדוי. תושבת מבשרת ציון, נשואה ואם לשלושה. כותבת את עצמה לדעת שנים רבות. כואבת את עצמה מזה כמה שנים על שלא הבחינה שבן זוגה, אהבת חייה, מתאהב בחברתה הטובה.

- **ד"ר מירעלע בת-ציון גולדסמיט** – פסיכולוגית סביבתית החוקרת את ההשפעה האזרחית על מדיניות המים. חברה בוועד המנהל של כמה ארגונים סביבתיים יהודיים, ומאמינה שמשאבינו הרוחניים הם שיאפשרו לנו להתמודד עם המשבר הסביבתי ולפעול לקראת השגת עולם בר קיימא.

- **הרבה תמר דבדבני** – נולדה וגדלה בקיבוץ ראש הנקרה. חיה בירושלים. הוסמכה לרבנות בהיברו יוניון קולג'. מלמדת ספרות חז"ל במקומות שונים. בעלת הטור "הדף השבועי" באתר האינטרנט של בית אבי חי.

- **נעמה דפני-קלן** – סטודנטית לרבנות בהיברו יוניון קולג' ועובדת כפרח רבנות בקהילת מבשרת ציון. ערכה את אתר החגים התנועתי, והשתתפה בהפקת חוברות המציעות הרחבה והעמקה בחלק ממועדי ישראל. נשואה לדוד ואם לאריאל.

- **ד"ר בטחה הר-שפי** – תושבת בית-אל, בעלת תואר שלישי בתלמוד מהאוניברסיטה העברית, מלמדת תלמוד במסגרות שונות.

- **ד"ר צביה ולדן** – בלשנית התפתחותית – עוסקת בלשון הילדים, באוריינות, בטקסטים מהמקורות ובשימושי מחשב בתחומים אלה. מרצה בכירה באוניברסיטת בן גוריון ובמכללת בית ברל. מלמדת ב"קולות" ובישיבה החילונית של "בינה".

- **ד"ר רוחמה וייס** – חוקרת ומרצה לתלמוד בהיברו יוניון קולג' בירושלים. מנהלת התוכניות "סוגיות חיים" לביבליותרפיה תלמודית ו"מזורים" לליווי רוחני. משוררת ועוסקת בפיסול ובאמנות מיצג. מספריה: מתחייבת בנפשי – קריאות מחויבות בתלמוד (ידיעות ספרים 2006), אוכלים לדעת – תפקידן התרבותי של הסעודות בספרות חז"ל (הקיבוץ המאוחד 2010) וספרי השירה: שמירה (הקיבוץ המאוחד, סדרת ריתמוס, 2004), שפתי תפתח (הקיבוץ המאוחד, סדרת ריתמוס, 2008).

■ **הרבה קורי זיידלר** – נולדה בהולנד ועלתה לארץ בשנת 1978, חייתה שנים אחדות בקיבוץ יהל בערבה. בעלת תואר שני בלשון עברית מאוניברסיטת חיפה. הוסמכה לרבנות בשנת 2006 בהיברו יוניון קולג' בירושלים. משמשת כרבה בקהילת "מעלות טבעון" שבטבעון. נשואה לעמית ואם לשלוש בנות.

■ **הרב נאוה הפץ** – מנהלת מחלקת החינוך של הארגון "שומרי משפט – רבנים למען זכויות אדם". בעלת תואר ראשון בבלשנות, ספרות ופילוסופיה צרפתית מאוניברסיטת תל אביב ותואר שני בחינוך ולימודי היהדות מבית המדרש לרבנים קונסרבטיביים (JTS). פעילה בארגונים שונים לשינוי חברתי במדינת ישראל ולקידום זכויות האדם בציבוריות הישראלית. בשנת 2005 הוענק לה פרס מטעם HUC על תרומתה לחברה הישראלית.

■ **ד"ר יעל לוי** – בעלת תואר דוקטור על פילוסופיה מן המחלקה לתלמוד באוניברסיטת בר אילן. פרסמה מחקרים ועיונים הנסבים בעיקרם על היבטים שונים של האישה ביהדות, וכן חיברה שורת תפילות שהתקבלו בקרב רבים.

■ **הרב מיה ליבוביץ'** – רב קהילת מבשרת ציון (קמ"ץ) של התנועה ליהדות מתקדמת. שותפה לעריכת הספרים: **ברוך שעשני אישה?**, **מלחמת גוג ומגוג ומיהו יהודי** בהוצאת ידיעות אחרונות, בסדרה "יהדות כאן ועכשיו". נשואה ואם לארבעה.

■ **הרבה אלונה ליסיצה** – נולדה בקייב, אוקריינה. עלתה לירושלים ב-1991. מלמדת הלכה וספרות חז"ל בתוכניות לרבנות בהיברו יוניון קולג' בירושלים, דוקטורנטית בחוג לתלמוד באוניברסיטת תל אביב. נשואה לסשה ואם ליעקב ופירה.

■ **הרב אשרת מורג** – ילידת חיפה, הוסמכה לרבנות על ידי ההיברו יוניון קולג' בירושלים. דוקטורנטית בתחום של תיאולוגיה פמיניסטית בהיברו יוניון קולג' בסינסינטי. כותבת שירה, מנחה ומלמדת יהדות שיוויונית במסגרות

חינוכיות מגוונות בארץ ובארצות הברית. משמשת כרב בבית ספר יהודי בסינסינטי. נשואה ואם לנעם ולאיתמר.

■ **הרב יהורם מזור** – אב בית הדין של מר"ם – "מועצת הרבנים המתקדמים בישראל". מרצה ליהדות במכללת בית ברל, מרצה לליטורגיה בהיברו יוניון קולג' בירושלים. עמד בראש "המכון הליטורגי – יצירה ומחקר בתפילה וטקסי חיים" של התנועה הרפורמית.

■ **הרבה ד"ר דליה מרקס** – מרצה בכירה לליטורגיה ומדרש בהיברו יוניון קולג' בירושלים. מחברת הספר **בעת אישן ואעירה: על תפילות שבין יום ובין לילה**, 2010. בת זוג של הרב ד"ר רולי זילברשטיין ואם לשלושה בנים.

■ **הרבה ארנה פילץ** – בוגרת לימודי רבנות בהיברו יוניון קולג' בירושלים. בעלת תואר שני בספרות מאוניברסיטת תל אביב. יוזמת ורכזת תוכנית אמהות ובנות מצווה באגף החינוך של התנועה ליהדות מתקדמת. לומדת, כותבת, מלמדת ומנחת קבוצות מעגל החיים הנשי.

■ **דוריה פנקס־נווה** – נמנית על מייסדי קיבוץ לוטן, אמא לשלושה, רקדנית ומורה למחול וליוגה ומטפלת בתנועה במים וביבשה. בוגרת האקדמיה למוזיקה ומחול ע"ש רובין בירושלים, מכוון וינגייט, ותואר שני בתרפיה בהבעה ויצירה מטעם אוני' לסלי. מטפלת מוסמכת במים (ווטצו, water dance) ותרפיה קרניוסקרלית.

■ **פרופ' אדמיאל קוסמן** – חוקר, משורר והוגה. מכהן כמנהל האקדמי של אברהם גייגר קולג' בברלין וכפרופ' לספרות חז"ל, הלכה וליטורגיה באוניברסיטת פוטסדם.

■ **אסתי קמאי** – ילידת 1962. פסנתרנית ומעבדת מוסיקלית, מנצחת חברות ווקליות ומנחת מעגלי שירה יהודיים רוחניים. בעלת תואר שני מהאקדמיה למוסיקה ע"ש רובין בתל אביב, ובעלת תואר שני במנהל

עסקים בשלוחות אוניברסיטת דרבי בישראל. בוגרת תוכנית העמיתים של בית המדרש "קולות".

■ **הרב נעמה קלמן** – דיקנית היברו יוניון קולג' בירושלים. נולדה וגדלה בניו יורק כנצר לשושלת של רבנים. ב-1992 הייתה לאישה הראשונה שהוסמכה לרבנות בישראל. עוסקת בייזום וניהול תוכניות הכשרה למנהיגות רבנית וחינוכית בתנועה ליהדות מתקדמת ובהיברו יוניון קולג'.

■ **רות קרא-איונוב קניאל** – אמא לשתי בנות, דוקטורנטית בחוג למחשבת ישראל באוניברסיטה העברית, עמיתת מחקר ב"מכון שלום הרטמן". עוסקת במיתוס הולדת משיח בן דוד ודמויות אמהותיו – מהמקרא ועד לספרות הזוהר. כותבת שירה ומתרגמת שירה רוסית. מלמדת תנ"ך ומחשבת ישראל.

■ **הרב ד"ר חיים רכניצר** – יליד ירושלים (1963), מרצה למחשבת ישראל בהיברו יוניון קולג' בסינסינטי. בעל תואר דוקטור מן האוניברסיטה העברית (2003). מוסמך לרבנות מטעם ההיברו יוניון קולג' (2003) ובוגר תוכנית "עמיתי ירושלים" במכון מנדל למנהיגות (1998). מחקריו עוסקים בתחום התיאולוגיה המדינית, יחסי הדת והמדינה ומוטיבים תיאולוגיים בשירה העברית המודרנית.

■ **ד"ר עינת רמון** – מרצה וחוקרת מגדר ומחשבת ישראל במכון שכטר למדעי היהדות ופועלת לקידום תחום התמיכה הרוחנית בישראל. ירושלמית, נשואה לרב אריק אשרמן ואם לשניים. מחברת הספר חיים חדשים: דת, אימהות ואהבה עליונה בהגותו של אהרן דוד גורדון (הוצאת כרמל, 2007).

■ **הרב עפר שבת בית-הלחמי** – נולד בשנת 1965 במושב בית-חירות שבעמק חפר. הוסמך לרבנות בשנת 2005 בהיברו יוניון קולג' בירושלים. מאז שנת 2005 משרת כרב קהילת צור-הדסה ליהדות מתקדמת. יזם וערך את הקובץ אל הלב, אסופת תפילות וברכות לעת מצא. הקים יחד עם האמן

אורי רשף את "מרכז אספקלריא - נתיבים ליצירה יהודית מתחדשת", שמשמש באמנות ולימוד טקסט לשם חוויה רוחנית והעמקת שאלות זהות. גר בצור הדסה, נשוי לרב ד"ר רחל שבת בית-הלחמי ואב לתהילה-שרה ולידידה-צבי.

■ **הרב ד"ר רחל שבת בית-הלחמי** - סגן נשיא, מכון שלום הרטמן - צפון אמריקה ומנהלת תכניות מנהיגות רבנית. עמיתת מחקר ומרצה בהיברו יוניון קולג'. הוסמכה לרבנות על ידי היברו יוניון קולג' בשנת 1995 וכתבה את הדוקטורט שלה בפילוסופיה יהודית מודרנית מטעם בית המדרש לרבנים בניו-יורק (JTS). פרסמה מאמרים רבים וכן כתבה עם הרב אוליסקי, שני ספרים: **Preparing Your Heart for the High Holidays; Striving Toward Virtue: A Contemporary Guide to Jewish Ethical Behavior**. שימשה במשך תריסר שנים רב בקהילת "שירת הים" שבנאנטאקט, מסצ'וסטס ארה"ב. גרה בצור הדסה, נשואה לרב עפר שבת בית-הלחמי ואם לתהילה-שרה ולידידה-צבי.

■ **לאה שקדיאל** - אשת חינוך ופעילה חברתית בירוחם. תפילת הגשם שחיברה בעבור קבוצת התפילה של הנשים בירוחם, משמשת מאז שמחת תורה תשנ"ה. התפילה, שחלקה מופיע במבוא של פרשת המים, פורסמה לראשונה ב"עמודים" (668) 2, תשס"ג, עמ' 4-5.

תודות

תודותינו לכל הכותבות והכותבים בספר. תודותינו נתונות גם לאיילת לזרובסקי, לרבה גליה סדן, לרב פרופ' יהודיע עמיר, לרב גלעד קריב, לנשות ארגון "מים חיים" על הרשות לתרגם ולפרסם טקסים מתוך המאגר שלהן, לארגון הרבות הרפורמיות בארצות הברית (WRN). לאנשי הוצאת הקיבוץ המאוחד, לעוזי שביט, לעורכת לאה שניר ולמפיק אלי אורן.